

Kontrollutvalget

Sekretariatet

Gjøvik, 23. mai 2016.

J.nr./referanse: 06-16/NL/ks

KONTROLLUTVALGET I NORDRE LAND KOMMUNE

Hans Moon, leder (Ap)

Gunnar Løkkebø, nestleder (Ap)

Monica Andersson (Ap)

Birgit Felde Sevaldrud (H)

Ole Strand (BL)

Kopi av innkallingen er sendt:

- Ordfører og rådmann
- Innlandet Revisjon IKS

INNKALLING TIL MØTE I KONTROLLUTVALGET

Etter avtale innkalles det herved til møte i kontrollutvalget:

Dato: Mandag 30. mai 2016

Tid: Kl. 0900 – ca. 1500

Sted: Møterom i 5. etasje, rådhuset

Vedlagt følger saksliste og saksdokumenter.

Deltakelse fra andre i møtet:

- Innlandet Revisjon IKS v/oppdragsansvarlig Kristian Lein deltar under sak 25-28.

Eventuelt forfall bes meddelt snarest til undertegnede på tlf. 995 77 903 eller e-post kjetil@kontrollutvalget.no.

Med hilsen

For leder i kontrollutvalget

Kjetil Solbrækken

utvalgssekretær

Adresse:

Kontrollutvalgstjenester Kjetil Solbrækken

Studievegen 7, 2815 Gjøvik

Tel. 995 77 903, E-post: kjetil@kontrollutvalget.no

KONTROLLUTVALGET I NORDRE LAND KOMMUNE

SAKSLISTE

FOR MØTE I NORDRE LAND RÅDHUS

Mandag 30. mai 2016 kl. 0900

(Sted: Møterom i 5. etasje)

SAK NR. 21/2016	GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTE 25.04.16
SAK NR. 22/2016	RAPPORT 1. KVARTAL 2016 – NORDRE LAND KOMMUNE
SAK NR. 23/2016	OVERORDNET ANALYSE – FORVALTNINGSREVISJON: FORELØPIGE PRIORITERINGER
SAK NR. 24/2016	TERTIALRAPPORT 1/2015 FRA INNLANDET REVISJON IKS
SAK NR. 25/2016	SELSKAPSKONTROLL – PRESENTASJON AV KONTROLLUTVALGETS OPPGAVER
SAK NR. 26/2016	EIERSKAPSMELDING 2014 – NORDRE LAND KOMMUNE
SAK NR. 27/2016	OVERORDNET ANALYSE - SELSKAPSKONTROLL
SAK NR. 28/2016	SELSKAPSKONTROLLRAPPORT: VOKKS AS Innlandet Revisjon IKS orienterer.

Gjøvik, 23. mai 2016.

For utvalgsleder

Kjetil Solbrækken
Utvalgssekretær

Kopi til orientering:

- Nordre Land kommune v/ordfører, rådmann, kommunalsjefer og vararepresentanter til kontrollutvalget
- Innlandet Revisjon IKS

SAK NR. 21/2016

Nordre Land kommune

GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTE 25.04.16

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	30.05.16	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Møteprotokoll fra møte 25.04.16

Vedlegg 1

FORSLAG TIL VEDTAK:

Protokoll fra kontrollutvalgets møte den 25.04.16 godkjennes.

SAKSOPPLYSNINGER:

Protokoll fra siste møte i kontrollutvalget legges frem til formell godkjenning.

MØTEPROTOKOLL

KONTROLLUTVALGET I NORDRE LAND KOMMUNE

Mandag 25. april 2016 holdt kontrollutvalget møte i rådhuset fra kl. 0900 – 1520.

Som medlemmer møtte:

Hans Moon, leder (Ap)
Monica Andersson (Ap)

Følgende medlemmer hadde meldt forfall:

Gunnar Løkkebø, nestleder (Ap)
Birgit Felde Sevaldrud (H)
Ole Strand (BL)

Følgende varamedlemmer møtte:

Harald Åsødegård (KrF), første vara for Sp/H/BL/Krf
Kjartan Stensvold (Sv), første vara for Ap/Sv

Følgende varamedlemmer møtte ikke:

Gry Eli Bjelland (H), andre vara for Sp/H/BL/Krf

Ellers møtte:

Fra administrasjonen: Rådmann Jarle Snekkestad og kommunalsjef Strategi og økonomi John Løvmoen (begge deltok under første del av sak 18).

Fra Innlandet Revisjon IKS: Oppdragsansvarlig regnskapsrevisor Heidi Holm Olafsen og utøvende revisor May Tove Ringsveen (begge deltok under sak 18).

Sekretær: Kjetil Solbrækken.

Møteprotokollen er sendt til:

Ordfører, kontrollutvalgets medlemmer/varamedlemmer, rådmann, Innlandet Revisjon IKS og Oppland Arbeiderblad.

Utvalgsmøtet ble satt kl. 0900 med Hans Moon som møteleder.

Innkalling og sakliste ble enstemmig godkjent.

Til behandling:

SAK NR. 17/2016

GODKJENNING AV PROTOKOLL FRA MØTE 14.03.16

Vedtatt, enstemmig:

Protokoll fra kontrollutvalgets møte den 14.03.16 godkjennes.

Fra behandlingen:

Under første del av saken orienterte Innlandet Revisjon IKS om revisjonsarbeidet og presenterte revisjonsberetningen. Fra Innlandet Revisjon IKS deltok oppdragsansvarlig revisor Heidi Holm Olafsen og revisor May Tove Ringsveen.

Under andre del av saken presenterte administrasjonen årsregnskapet og rådmannens årsberetning for 2015 (=obligatorisk rapportering) med fokus på kommunens resultat og økonomiske stilling og vesentlige avvik mellom budsjett og regnskap. Avslutningsvis ble hovedtrekkene i rådmannens årsrapport inkl. vedlegg til årsrapporten om styringskort.

Til stede fra administrasjonen var rådmann Jarle Snekkestad, kommunalsjef Strategi og økonomi John Løvmoen.

Vedtak, enstemmig:**KONTROLLUTVALGETS UTTALELSE TIL NORDRE
LAND KOMMUNES ÅRSREGNSKAP FOR 2015**

Kontrollutvalget har behandlet Nordre Land kommunes årsregnskap for 2015. Sammen med årsregnskapet forelå revisjonsberetningen og rådmannens årsmelding for 2015.

Kontrollutvalget har basert sin uttalelse på en gjennomgang av de ovennevnte dokumentene, og samtale med kommunens revisor/Innlandet Revisjon IKS og kommuneadministrasjonen v/rådmann, kommunalsjef og regnskapsleder.

Kontrollutvalget har merket seg at det foreligger en ”ren” revisjonsberetning, dvs. ingen bemerkninger fra revisor til årsregnskapet.

Kontrollutvalget på sin side har følgende kommentarer:

- **Kommunens økonomiske situasjon**

Hovedinntrykket er at kommunen har en tilfredsstillende finansiell stilling og økonomisk handlefrihet.

Kontrollutvalget begrunner dette med:

- *Positivt netto driftsresultat (ca 3,9 millioner = 0,7 % av driftsresultatet, korrigert for premieavvik 16,3 millioner = 2,8 % av driftsresultatet).*
- *Lånegjeld: Moderat/lav netto lånegjeld sammenlignet med andre kommuner på samme størrelse.*
- *Likviditet: Tilfredsstillende likviditet.*

Når det gjelder *frie fond (disposisjonsfond)* har kontrollutvalget merket seg at disposisjonsfondet er betydelig redusert gjennom 2015, og at saldo pr. 31/12-15 er

kr. 16,5 millioner. Av dette har kommunestyret «øremerket» ca. 7,7 millioner til ulike formål, dvs. at kun 8,6 millioner av disposisjonsfondet er udisponert (2014: 12,4 millioner). Kommunens disposisjonsfond ligger under kommunens egen målsetting om minimum 3 % av driftsinntektene.

- **Mindre etterslep på gjennomføring av vedtatte investeringsprosjekter:**

Kontrollutvalget påpekte i sin uttalelse til regnskapet i 2014 at det forelå et betydelig etterslep på gjennomføringen av vedtatte investeringer. Kontrollutvalget registrer at situasjonen er vesentlig forbedret i 2015.

- **Fortsatt positiv utvikling i sykefraværet:**

Kontrollutvalget har merket seg at sykefraværet viser en nedadgående tendens og at fraværet i 2015 var på 9,0 % (nedgang fra 9,5 % i 2014).

- **Noteopplysninger til årsregnskapet – innspill til forbedringer:**

Kontrollutvalget har gjennomgått noter til årsregnskapet for 2015 og mener det foreligger et forbedringspotensial mht. leservennlighet. Kontrollutvalget vil peke på følgende som rådmann/fagsjef for regnskap oppfordres til å se på ved neste årsavslutning:

- **Notehenvisninger i regnskapsoppstillingene:**

Kontrollutvalget har ved flere anledninger etterlyst henvisninger til noter i årsregnskapet. Som kjent skal notehenvisningene gi utfyllende informasjon til regnskapsposter i årsregnskapet, og henvisninger vil lette leservennligheten betydelig.

- **Note 10 Avsetninger og bruk av avsetninger:**

Noten inneholder mye interessant/viktig informasjon, men omfanget av tabeller er utfordrende for forståelse og leservennlighet. Kontrollutvalget peker på at noten er på 12 sider, og ber om at man vurderer forenkling.

- **Note 12 Interkommunalt samarbeid etter KL § 27:**

Under denne noten er omtalt ett samarbeid (forsikringer). Kontrollutvalget stiller spørsmål om noteopplysningen er fullstendig, og ber om at man ser nærmere på dette.

- **Note 13 Anvendte regnskapsprinsipper/ vurderingsregler:**

Noten har et godt innhold med viktige opplysninger for flere regnskapsposter, og er en note som gir generell informasjon. Notene bør vurderes satt opp som note nr. 1.

- **Note 16 Anleggsmidler og note 20 Langsiktig gjeld og avdrag på lån:**

Beregning av lovbestemt minimumsavdrag

fremgår av note 16, mens oversikt over betalte avdrag på lån fremgår av note 20. Det bør vurderes å samle all informasjon omkring avdrag i samme note, dvs. at informasjon om minimumsavdrag bør fremgå av note 20 i stedet for note 16.

For å øke forståelse og leservennligheten ytterligere bør det også vurderes å legge inn noe informasjon i noten om kravene til minimumsavdrag i kommunelovens § 50 nr. 7.

➤ Note 23 Antall årsverk og ytelser til ledende personer og revisor:

Under noten fremgår beskrivelse av tiltak for bedre likestilling. Rådmannen redegjør for likestilling i eget kapittel i årsrapporten for 2015, og det ligger også et eget vedlegg til årsrapporten om temaet. Kontrollutvalget stiller spørsmål om nødvendigheten av å omtale likestilling i note til årsregnskapet.

Utover dette, og det som framgår av revisjonsberetningen til årsregnskapet, datert 14. april 2016, har kontrollutvalget ingen merknader til kommunens årsregnskap for 2015.

SAK NR. 19/2016

OVERORDNET ANALYSE – FORVALTNINGSREVISJON

Vedtak, enstemmig:

1. Med bakgrunn i diskusjonen i møtet bes sekretær om å oppdatere og strukturere oversikten over foreløpige prioriteringer.
2. Saken følges opp på neste møte.

SAK NR. 20/2016

REFERATSAKER

Følgende saker ble referert:

1. Behandling av saker fra kontrollutvalget i kommunestyret:
  - Sak: Kontrollutvalgets årsrapport 2015 (k.sak 13/16, møte 5/4-16). Innstillingen vedtatt.
2. Status for revisjonsprosjekt / selskapskontroll VOKKS AS – oversending av rapportutkast til VOKKS AS.
3. Organisasjonsutvikling 2016-2019 – Prosjektplan (k.sak 16/2-16)
4. Neste møte: Tidspunkt/saksliste

Vedtak, enstemmig:

Referatsakene tas til orientering.

<p>Dokka, 25. april 2016.</p> <hr/> <p>Hans Moon leder</p>	<p>RETT UTSKRIFT: Dokka, 25. april 2016.</p> <hr/> <p>Kjetil Solbrækken utvalgssekretær</p>
--	---

NESTE MØTE

Dato: MANDAG 30. MAI 2016
Tidspunkt: KL. 0900
Aktuelle saker:

- *Rådmannens sluttrapport etter internkontroll-prosjektet (KU-sak 13/16)*
- *Overordnet analyse – forvaltningsrevisjon*
- *Overordnet analyse – selskapskontroll*
- *Revisjonsrapport: Selskapskontroll VOKKS AS*

Saker til oppfølging senere:

- *OU-prosessen (vedtak KU-sak 02/16)*
- *NOU 2016:4 – Ny kommunelov*
- *Kostra-analyser:*
  - *Presentasjon av kommunebarometeret 2016 (KU-sak 12/16)*
  - *Presentasjon av felles kostra-analyse Gjøvikregionen (vedtak KU-sak 02/16)*
- *Samhandlingsreformen – presentasjon v/rådmannen (ku-sak 43/13)*
- *Eiendomsforvaltning (ku-sak 43/13)*
- *Oppfølging av revisjonsrapporten «Oppfølging av politiske vedtak» (ku-sak 16/14)*

Bestilte undersøkelser og revisjonsprosjekter (Innlandet Revisjon IKS):

- *Selskapskontroll – Vokks AS*

Møteplan 2016:

- Mandag 25.01.16 kl. 0900
- Mandag 14.03.16 kl. 0900
- Mandag 25.04.16 kl. 0900
- Mandag 30.05.16 kl. 0900
- Mandag 12.09.16 kl. 0900
- Mandag 28.11.16 kl. 0900

SAK NR. 22/2016

Nordre Land kommune

RAPPORT 1. KVARTAL 2016 - NORDRE LAND KOMMUNE

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	30.05.16	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Kvartalsrapport 1. kvartal 2016 - Nordre Land kommune

Vedlagt:

Vedlegg 1

FORSLAG TIL VEDTAK:

Rapport for 1. kvartal 2016 for Nordre Land kommune tas til orientering.

SAKSOPPLYSNINGER:

Kvartalsrapporten er rådmannens rapport til politisk ledelse om status for kommunens situasjon og virksomhet pr. 31/3-16.

Kontrollutvalget har ingen formell rolle i kommunens behandling av kvartals-, eller halvårsrapporteringer, og saken legges derfor kun frem som en orienteringssak. Rapporten er derimot et fint hjelpemiddel for utvalget til å holde seg løpende oppdatert om kommunens drift og økonomiske situasjon.

Rapporten ble behandlet i kommunestyrets møte den 10/5-16.

Rådmannens saksfremlegg i saken oppsummerer situasjonen på en fin måte. Dette er gjengitt i sin helhet under:

Sammendrag:

Totalt sett kan det virke som Nordre Land kommune kan få noen økonomiske utfordringer i 2016. Sentraladministrasjonen varsler en utfordring på 0,3 mill, Omsorg og Rehabilitering og Familie og Helse varsler hver et merforbruk på 1,5 mill og NAV varsler et mulig merforbruk på 0,5 mill.

Fellesinntekter og fellesutgifter estimeres til å nå budsjettet, kanskje med en noe større usikkerhet for konsesjonskraftsalget.

Torpa barnehage, kultur (bibliotek, kino og ungdomsklubb) og Dokka ungdomsskole (elevundersøkelse) har gjennomført brukerundersøkelse i første kvartal. Sykefraværet i første kvartal ligger på 10,0 %, og er litt høyere enn samme tid i fjor.

Saksopplysninger:

Sykefraværet i første kvartal i 2016 ligger litt over samme kvartal i fjor, med 10 %, herav 2,8 % korttidsfravær, samme nivå som i fjor.

Det er en del forkjølelse og influensa på denne årstiden. Noe av økningen kan henge sammen med ekstra belastninger i noen tjenester, som vi regner med er av midlertidig karakter.

Etter at årets tre første måneder er unnagjort, rapporteres det at kommunen i det store og det hele driver virksomheten innenfor de vedtatte økonomiske rammer. Innenfor den styrbare delen av driften varsler Torpa barne- og ungdomsskole mulig nye behov uten at dette foreløpig er konkretisert.

Sentraladministrasjonen varsler en utfordring på ca kr. 0,3 mill på lisenskostnader, NAV varsler et mulig merforbruk på inntil kr. 0,5 mill mens enhetene Omsorg og Rehabilitering og Familie og Helse varsler et merforbruk på kr. 1,5 mill hver.

Fellesinntekter og fellesutgifter estimeres å være i balanse i forhold til budsjett. Flere av inntektene og utgiftene på dette området påvirket i stor grad av ytre forhold, som bl.a.rentenivå, kraftpriser, tilstanden til norsk næringsliv og oljeproduksjon. En ekstra usikkerhet er det rundt konsesjonskraftssalg, der varige lave kraftpriser kan medføre mindreinntekter på inntil kr. 2,0 mill.

På investeringssiden videreføres allerede påbegynte prosjekter innenfor gitte rammer. 1. kvartal har videre blitt brukt til å planlegge og igangsette prosjekter vedtatt i 2016-budsjettet. Det er gjennomført elevundersøkelse på 10. trinn ved Dokka ungdomsskole. Resultatene er marginalt lavere en ved forrige undersøkelse, og viser at trivselen ved skolene holder seg på et høyt nivå.

Torpa barnehage har gjennomført brukerundersøkelse, men resultatene vil ikke bli klare før ved halvårsrapporten.

Det ble gjennomført brukerundersøkelser på kino, ungdomsklubb og bibliotek mot slutten av 2015 og inn i januar 2016. Resultatene er delvis tatt inn i årsrapportens vedlegg for 2015, og viser meget gode resultatet, spesielt for biblioteket og ungdomsklubben.

Vurdering:

Første kvartalsrapporten gir et veldig tidlig estimat på årsresultatet. Innenfor den styrbare delen av driften varsler enheten Omsorg og Rehabilitering et merforbruk på kr. 1,5 mill.

Dette skyldes hovedsakelig økte utgifter ved kjøp av tjenester for vakant sykehjemslege, økte engangsutgifter i forbindelse med endret periodisering av variabel lønn og et økt press på hjemmetjenester i form av økte vedtakstimer. I anslaget fra enheten ligger det også inne en forutsetning om et fortsatt lavt sykefravær og lavere innleie av sykevikarer enn budsjettet. Rådmannen vil sammen med enheten ha en gjennomgang med sikte på å kunne styre innenfor de rammene som er gitt i 2016.

Mars 2015 ble Land barnevernstjeneste etablert. Barnevernstjenesten i Nordre Land har hatt budsjettmessige utfordringer forutgående år, og dette ser ut til å fortsette i 2016 gjennom Land barnevernstjeneste. For å ivareta forsvarligheten i tjenesten har rådmannen funnet det nødvendig å videreføre innleie av eksternt saksbehandlingskompetanse også inn i 2016. Dette, sammen med at antall vakante stillinger reduseres, gjør at Nordre Land kommunes andel av administrasjonsutgiftene i Land barnevernstjeneste estimeres til en merutgift på ca. 1,4 mill. Denne merutgiften må søkes redusert ved at barnevernstjenesten, gjennom de igangsatte tiltak, kan få alle ansatte tilbake i jobb og vil komme ajour, slik at den eksterne kompetansen kanskje kan nedtrappes i løpet av året. Når det gjelder tiltaksutgifter til barnevernet, ligger disse på nær kr. 1,0 mill pr. mnd, og selv om noen tiltak avsluttes, er totale tiltaksutgifter estimert til kr. 1,5 mill i merutgifter for Nordre Land kommunes del.

Familie og Helse har i sitt budsjett avsatt ca. kr. 1,5 mill til å dekke restfinansieringen av botiltaket for de enslige mindreårige bosatte på Fagertun. Denne restfinansieringen er regjeringens forslag om 20 % kommunal egenandel, et forslag som ikke fikk flertall på Stortinget. Stortinget tilbakeførte imidlertid ikke trekket som regjeringen allerede hadde lagt inn i statsbudsjettet, men økte integreringstilskuddet til denne målgruppen tilsvarende som kompensasjon. Dette gjør at enhetene Familie og Helse har utgiftene mens Nordre Land læringssenter har merinntektene. Dersom praksisen fra 2015 videreføres, om at Nordre Land læringssenter finansierer denne «egenandelen», medfører dette at Familie og Helse kan omdisponere denne budsjettposten til å dekke deler av estimert merforbruk på barnevernet. Netto varslet merforbruk på Familie og helse blir derfor ca. 1,5 mill. Rådmannen vil ha en gjennomgang med enheten med sikte på å redusere dette varslede merforbruket.

Skatteinngangen i Nordre Land kommune blir nå estimert høyere enn skatteoppkreverens anslag for 2016. Skatteinngangen for Norge totalt sett er lavere enn inngangen i Nordre Land kommune. Hvis utviklingen i skatteinntektene fortsetter, vil det bety lavere inntekter til Nordre Land kommune via inntektsutjevningen i rammetilskuddet. Når halvårsrapporten skal utarbeides er Kommuneproposisjonen med revidert nasjonalbudsjett for 2016 presentert. I halvårsrapporten vil det derfor foreligge bedre forutsetninger å beregne et eventuelt inntektstap. Rådmannen tar derfor sikte på å foreslå nødvendige budsjettjusteringer som en del av halvårsrapporten.

Innholdsfortegnelse

1. Rådmannens innledning.....	2
2. Sentraladministrasjonen	2
3. Dokka barneskole	3
4. Torpa barne- og ungdomsskole.....	4
5. Dokka ungdomsskole.....	4
6. Nordre Land læringscenter.....	5
7. Torpa barnehage	5
8. Dokka barnehage.....	6
9. Nordsinni barnehage.....	7
10. Generell barnehage og skoleadm.....	7
11. Kulturskolen.....	8
12. NAV/sosialtjenesten	8
13. Familie og Helse.....	9
14. Tilrettelagte tjenester.....	10
15. Omsorg og Rehabilitering.....	11
16. Teknisk drift og eiendom.....	12
17. Kultur	13
18. Plan og næring.....	14
19. Fellesinntekter og fellesutgifter	14

1. Rådmannens innledning

Rådmannen legger med dette frem rapporten for 1. kvartal 2015. Som for tidligere år rapporteres det ikke på styringskort i kvartalsrapportene, da det er få nye resultater å presentere så tidlig på året. For å kunne gi en kort og poengtert rapport kommenteres derfor kun avvik fra styringskortene i den verbale delen for den enkelte enhet. I tillegg rapporteres det på sykefravær og økonomi.

Sykefravær

Sykefraværet i første kvartal i 2016 ligger litt over samme kvartal i fjor, med 10 %, herav 2,8 % korttidsfravær, samme nivå som i fjor.

Det er en del forkjølelse og influensa på denne årstiden. Noe av økningen kan henge sammen med ekstra belastninger i noen tjenester, som vi regner med er av midlertidig karakter.

Økonomi

Første kvartalsrapporten gir et veldig tidlig estimat på årsresultatet. Forbruksprosenten varierer mye siden enkelte enheter allerede har hatt store årlig utgifter, mens mange av refusjonsinntektene ikke bokføres før mot slutten av året. Forbruksprosenten kan derfor ikke brukes direkte til å anslå hvordan samlet forbruk for året blir.

Etter at årets tre første måneder er unnagjort, rapporteres det at kommunen i det store og det hele driver virksomheten innenfor de vedtatte økonomiske rammer. Innenfor den styrbare delen av driften varsler Torpa barne- og ungdomsskole mulig nye behov uten at dette foreløpig er konkretisert.

Sentraladministrasjonen varsler en utfordring på ca kr. 0,3 mill på lisenskostnader, NAV varsler et mulig merforbruk på inntil kr. 0,5 mill mens enhetene Omsorg og Rehabilitering og Familie og Helse varsler et merforbruk på kr. 1,5 mill hver.

På investeringsiden videreføres allerede påbegynte prosjekter innenfor gitte rammer. 1. kvartal har videre blitt brukt til å planlegge og igangsette prosjekter vedtatt i 2016-budsjettet.

Brukerundersøkelser

Det er gjennomført elevundersøkelse på 10. trinn ved Dokka ungdomsskole. Resultatene er marginalt lavere enn ved forrige undersøkelse.

Torpa barnehage har gjennomført brukerundersøkelse, men resultatene vil ikke bli klare før ved halvårsrapporten.

Det ble gjennomført brukerundersøkelser på kino, ungdomsklubb og bibliotek mot slutten av 2015 og inn i januar 2016. Resultatene er delvis tatt inn i årsrapportens vedlegg for 2015, og viser meget gode resultatet, spesielt for biblioteket og ungdomsklubben.

2. Sentraladministrasjonen

Det foreligger ingen nye måltall så langt dette året, bortsett fra sykefraværstatistikk.

Sykefravær et Sentraladministrasjonen for 1. kvartal er totalt 8,7 %, herav korttid 2,3 %.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	39 471 000	12 108 421,63	30,68 %

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Høy forbruksprosent for enheten skyldes i hovedsak manglende fordeling av fellesutgifter som forsikringer og bedriftshelsetjeneste.

Sentraladministrasjonen har en utfordring med økte lisenskostnader, som på et tidspunkt ble anslått til rundt kr 300 000,- utover budsjettert beløp. Videre kan merutgifter ved digitalisering påløpe.

Noe av denne økte kostnaden vil Sentraladministrasjonen søke å løse innenfor rammen.

3. Dokka barneskole

Vinteren har vært preget av utviklingsarbeidet med fokus på regning. Lærere har i større grad fått avsatt tid til refleksjon rundt egen undervisning sammen med kolleger fra andre trinn.

Resultater i forhold til styringskort:

Resultater er nylig dokumentert i årsmelding. Bekymring knyttet til en klar økning i sykefravær.

Totalt sykefravær i kvartalet ble 9,3 % fordelt på 2,6 % korttidsfravær og 6,7 % langtidsfravær. Verdiene for samme periode i fjor var totalt 5,5 %, hvorav 2,7 % korttidsfravær og 2,8 % langtidsfravær.

Det jobbes tett opp mot de sykmeldte, og enhetsleder vil iverksette prosesser for å øke nærværet.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks %
Økonomistatus	24 662 000,00	7 074 258,41	28,68 %

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Forbruksprosenten er helt identisk med samme tidspunkt i fjor. Dette er positivt, da enheten gjør kraftige kutt fra 01.08.16. Det må gjøres kutt som følge av bortfall refusjon andre kommuner midt i året. Bemanningsmåttet ytterligere ned og det jobbes med å løse dette på best mulig måte.

4. Torpa barne- og ungdomsskole

TBUS er halvveis i satsingen Ungdomstrinn i utvikling der grunnleggende ferdigheter i regning og vurdering for læring er i fokus. Elevundersøkelsen som ble gjennomført rett før årsskiftet, viser at vi er på god veg innenfor denne satsingen.

Den overordnede målsettingen i alt utviklingsarbeid på TBUS, er at vi skal være en lærende organisasjon, noe som i sin tur vil bidra til økt læringsutbytte hos elevene.

Resultater i forhold til styringskort:

Det foreligger ingen nye måltall så langt dette året, bortsett fra sykefraværstatistikk.

Sykefravær:

I første kvartal har vi hatt et sykefravær på totalt 4,7 %, fordelt på 1,8 % korttidsfravær og 2,9 % langtidsfravær. Dette er et lavt sykefravær og betydelig lavere enn i samme kvartal i fjor.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	18 575 000	5 338 248	28,74 %

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Etter at refusjoner og brukerbetaling for mars er kommet inn, vil økonomistatus ligge innenfor rammene til tross for at forbruksprosenten er noe høy. Reduksjon i bruk av lønnsmidler fra august er planlagt i budsjettet, og ut fra det, ligger enheten så langt an til å være nær balanse i 2016.

Det er likevel noe usikkerhet knyttet til sluttresultatet p.g.a. nye utfordringer enheten fikk fra januar. Dette er rådmannen varslet om. I tillegg er det alltid usikkerhet rundt nye utfordringer som kan komme fra nå og fram til skolestart i august.

5. Dokka ungdomsskole

En liten nedgang i sykefravær fra forrige år, økonomisk i rute, god «HMS-dag» gjennomført.

Resultater i forhold til styringskort:

Resultatene fra elevundersøkelsen er klare. En liten nedgang totalt sett fra i fjor, ikke signifikant, og kan skyldes trinnets egenart. (Det er bare 10.trinns resultater som publiseres.) Interne tall over år støtter denne antakelsen. Mobbetallene er marginalt lavere enn i fjor, samtidig som trivselen også er marginalt lavere. De tilfellene v mobbing som rapporteres er identifiserbare og det jobbes med disse.

Korttidsfraværet for kvartalet er på 1,9 %. Langtidsfraværet var på 7,2 %. Totalt sykefravær på 9,1 %. Tallene forrige år var 2,7 %, 9,9 % og totalt 12,6 %. Fraværet er i all hovedsak ikke jobbrelatert. Kronikere med periodevis sykdom gir utslag. Det har vært tett dialog med de ansatte, der motivasjonen er stor for å komme tilbake i jobb i størst mulig grad. Det forsøkes da å legge til rette i størst mulig grad slik at sykmeldingsgraden i første omgang kan reduseres.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	13 969 000	4 451 470	31,87

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Lønn utgjør i all hovedsak utgiftene. For lønn ligger forbruksprosenten på nærmere 40. Dette er som forventet. Det kan synes som at det til høsten blir litt ekstra utgifter i forbindelse med spesialundervisning. Uvisst hvordan dette vil slå ut.

6. Nordre Land læringscenter

Nordre Land læringscenter jobber aktivt for å få bosatte flyktninger i arbeid eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram. Det er iverksatt prosjektet for å styrke arbeidsretting av introduksjonsprogrammet.

Resultater i forhold til styringskort:

De fleste målene i styringskortene ligger an til å bli nådd. Målet med størst usikkerhet knyttet til seg omhandler hvor mange deltakere på introduksjonsprogram som ved avsluttet program går over i ordinær utdanning eller i arbeid. For å nå målet arbeides det med opplæringen som deltakerne får, og samarbeid med næringslivet/kommunale enheter for at deltakere skal få praksis og gjennom dette ha mulighet for kontakt med aktuelle arbeidsplasser. Det er iverksatt et prosjekt «Trappemodellen», for å styrke de med svakeste forutsetninger og kunne arbeidsrette deres opplæring i større grad.

Enheten gir opplæringen til alle innen en tre måneders periode og melder opp alle introduksjonsdeltakere til samfunnsfagprøve og norskprøve i tiden de er i program.

Sykefravær:

Korttidssykefraværet (1-16 dager) er på 2,9 %, mens langtidssykefraværet (over 16 dager) er 4,6 %. Sykefraværet totalt er på 7,5 % i første kvartal. Dette er betydelig lavere enn samme periode i fjor, da det totale fraværet var på 16 %.

Korttidssykefravær skyldes i hovedsak «ordinær» sykdom (omgangssyke, influensa mv) hos ansatte eller sykefravær grunnet barn. Langtidssykefravær skyldes de som har graderte sykemeldinger pga sykdom. Av de som har sykemelding jobbes det med å få de så raskt som mulig tilbake i gradert sykemelding, og gradvis øke graden de jobber, for å være i jobbsituasjon.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	512000,-	-1 472 278,61	-287,55

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Integreringstilskudd for noen nyankomne og tilskudd norskopplæring har kommet inn. Avhengig av når det bosesetter flyktninger vil nye tilskudd komme til. Utfra beregninger som ble gjort ved budsjettlegging skal læringscenteret ligge godt an ift måloppnåelse på økonomi.

7. Torpa barnehage

Brukerundersøkelse er gjennomført mars/april 2016, men rapporten er pr dato ikke klar. Neste

kvartalsrapport vil dermed kunne tilbakemelde resultater i forhold til styringskort.

HVORFOR ER BARNEHAGE SÅ VIKTIG FOR BARNES UTVIKLING?

SVARET ER AT BARNEHAGEN ER HELT SPESIELL.....

- Ser nesten alle barn mellom 1-5 år 8 timer hver dag
- Møter alle foreldre to ganger daglig
- Har en unik mulighet til å gjøre en forskjell for barna – fordi hver enkelt hverdagsituasjon er en læringssituasjon. Om vi har kompetente ansatte!

Andre instanser som har samme mulighet?? Tidlig innsats – ja, takk !

SYKEFRAVÆR

Korttidsfravær 1.kvartal	3
Langtidsfravær 1. kvartal	10,7

Sammenlignet med 2015 har fraværet gått opp. Årsaken til endringen er at Torpa barnehage har en høy andel ansatte som har svangerskapsrelaterte utfordringer. Barnehage er en utfordrende arbeidsplass for gravide. Det er nå igangsatt en prosess i samarbeid med bedriftshelsetjenesten for å kunne tilrettelegge og forebygge dette fraværet. Årsaken i korttidsfraværet ligger i «vanlige» sykdommer i barnehagen som feber, influensa og omgangssyke. Barnehage er en arbeidsplass med mye smitte, så dette er noe vi ikke kan unngå.

ØKONOMI

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	9 732 000,00	2 777 154,10	28,54

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Torpa barnehage «kjører med bremsene på» i forhold til økonomisk ramme, og håper med igangsatte tiltak at driften kan holdes innenfor økonomisk ramme for 2016. Det er fortsatt en utfordring at vi har høye lønnsutgifter i forhold til barn med enkeltvedtak, men dette vil endre seg etter første halvår 2016.

8. Dokka barnehage

Enheten fortsetter jobbingen med å styrke og kvalitetssikre foreldresamarbeidet, med gode rutiner og retningslinjer for alle tre husene. Organisasjonsutvikling 2016 – 2019 er drøftet på alle tre hus og i samarbeidsutvalget for enheten.

Resultater i forhold til styringskort:

Ingen endringer siden årsmelding 2015.

Sykefraværet 1. kvartal 2016 er 13,7 %, 1,1 % høyere enn fjoråret

Langtidsfraværet ligger på 9,7 %, 1,4 % høyere enn samme kvartal 2015.

Det fokuseres mye på nærvær ved enheten, og hvilken betydning det har for den tjenesten vi leverer.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
--	----------	----------	-----------

Økonomistatus	20 169 000	5 437 498,35	26,96
---------------	------------	--------------	-------

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Dersom ingen uforusette hendelser oppstår, er Dokka barnehage i rute i forhold til å holde tildelt ramme.

9. Nordsinni barnehage

Det er tatt inn nye barn i begge avdelinger, og gjort noe utvidelse av oppholdet for andre barn. Det legges vekt på lek, vennskap og samvær til barna beste, med uteliv og fellesopplegg for 5 og 6 åringer fra begge avdelinger.

Resultater i forhold til styringskort:

Foreldre virker fornøyd, samspill barn og personalet er godt og fokus has på lek, vennskap og gode grupper. Trygghet og utfordringer prøves i hverdag for alle, og samarbeid mellom avdelingene for 5 og 6-åringer. Daglig kontakt og informasjon om barnet vektlegges.

Personalet samarbeider mellom avdelingene jfr. fravær og god kvalitet fra kjente voksne, har Lean-tavlemøter med fokus på innhold pedagogisk og praktisk, samt utbedringer av IKT løsninger i begge avdelinger.

Sykefravær: I første kvartal 2016 var totalt fravær på 14,9 % fordelt på 11,2 % langtids- og 3,6 % korttidsfravær. Tilsvarende tall for 2015 var 16,9 % fordelt på 15,2 % langtids- og 1,7 % korttidsfravær.

Fravær ut fra personalets kroniske skader/sykdom over år, og noe «sjau»- i januar/februar. Nedgang fra i fjor totalt sett. Tiltak er god oppfølging, tilpasset oppstart etter fravær og tilpasset stillingsstørrelse, dager og vakter for arbeid, bruk av tilpasset utstyr og forståelse fra øvrig personal.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	5 361 000	1 278 571,93	23,85

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Ut fra antall barn og personal i permisjon for dette barnehageåret og neste, forventes enheten å holde budsjettet. Refusjon sykelønn er stor, jfr. fravær. Vikarbruk og innkjøp vurderes nøye og fleksibilitet utvises fra personalet ved fravær, møter og turer.

10. Generell barnehage og skoleadm

Ett løft som påstartes gjøres i 2016, og som vil pågå i en tiårsperiode, er kvalifisering av

lærere. Det er nye kompetansekrav i fagene engelsk, norsk og regning både for barne- og ungdomsskolen. Den enkelte lærer skal ha 30 studiepoeng i disse fagene for å undervise på barneskolen, og 60 studiepoeng for å undervise på ungdomsskolen. Dette er et stort løft for skolene i Nordre Land, og det jobbes med å lage en kompetanseplan for å sikre dette. Overgangsperioden som dette kjøres en 2016-2026. Utgifter vedr dette skal godkjennes, og belastes skoleeier. Det blir derfor utbetalt gjennom ansvaret til generell skole.

Sykefravær: I første kvartal for 2016 var sykefraværet 7,1 prosent. Fordelt på 2,9 i korttidsfravær og 4,2 i langtidsfravær.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	3 026 000	866 247,25	28,63

Det er mange prosjekter innen skole og barnehage som ligger inne i disse ansvarsene. Noe av det som er regnskapsført på disse ansvarsene skal finansieres på fond. Det vil også bli utbetalt mye fra disse ansvarsene i andre kvartal da IKT-planen i skolen ligger der, og kjøp av PC'er blir gjort i andre kvartal.

11. Kulturskolen

I de første månedene har kulturskolen hatt normal drift. Fokuset har vært på kvalitet i undervisningen og arbeidet med lokale læreplaner som skal være en del av kulturskolens nye rammeplan. Dansere og sangere jobber mot forestilling første helga i juni og korpselevne på Dokka jobber mot NM i Larvik 18. juni.

Resultater i forhold til styringskort:

Kulturskolen ligger an til å nå målene i styringskortet. Barnekor startet opp igjen i Torpa i februar. Til høsten vil det også bli dans i Torpa, og det antas at elevmassen da vil være tilbake til det normale.

Sykefraværet første kvartal har vært på 0,7 %. Kulturskolen har i denne perioden ikke hatt langtidsfravær.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	2 529 000	1 067 447	42,21 %

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Forbruket er på det normale for denne tiden av året, og enheten regner med å gå i balanse ved årets slutt.

12. NAV/sosialtjenesten

Positive resultater og en fin utvikling av endringsarbeidet i kontoret. Arbeidet med å få

prosjekt «Trappamodellen» på plass er godt i gang.

Resultater i forhold til styringskort:

På de fleste måleområdene er kontoret innenfor de forventede mål. Kontoret kan bli bedre på at flere unge brukere får aktivitetsplan. Dette er en del av endringsarbeidet i kontoret og en ser allerede at ungdomsteamet i kontoret jobber bedre med disse brukerne.

Prosjektarbeidet vedr «trappemodellen» er godt i gang. Det er inngått avtale med NL ASVO om lavterskel tiltaksplasser for unge og/eller bosatte flyktninger. Plassene antas tatt i bruk i mai. Også tiltaksplasser på Landmo er under avklaring og det er en positiv vilje til å etablere 3-5 tiltaksplasser for bosatte flyktninger og/eller unge brukere. Samarbeidet med Læringscenteret vedr. tidlig arbeidsretting for flyktninger i introprogrammet er også godt i gang.

Sykefraværet i enheten er meget lavt – både for kommunale og statlige ansatte. For statlig ansatte er fraværet betydelig lavere nå enn tilsvarende kvartal i 2015.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	8 283 000,00	2 193 902,04	26,49

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Økonomien er innen forventet forbruk første kvartal. Kontordriften er høyere enn forventet, men dette er fordi bl.a. statens refusjon av lederlønn ikke er regnskapsført. Krav er sendt. Økonomisk sosialhjelp er innenfor forventet forbruk.

Prognose:

Det er vanskelig å si på nåværende tidspunkt om den økonomiske rammen vil holde. Det tas et fortsatt forbehold om at det kan være budsjettet med ca 500` for lite – jfr. kommentar i budsjettet for 2016.

13. Familie og Helse

Totalt sett for enheten pr 1 kvartal, har vi en forbruksprosent på 46,03. Prognose totalt for enheten viser et foreløpig merforbruk på vel kr 1,5 mill.

Enheten yter totalt sett gode tjenester, og leverer ihht styringskort, samt føringer for tjenestene.

Det er fortsatt utfordrende innenfor Land barnevernstjeneste, som det arbeides systematisk med. Det vises til egen sak til kommunestyret vedrørende dette.

Ved PPT er det langtidsfravær, som gjør at kapasiteten er noe begrenset.

(tall i 1000)	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	41 418	19 066	46,03

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Merforbruk skyldes i hovedsak to ting: underbudsjettering på tiltak og administrasjon barnevern, samt innleie av privat firma som bistår barnevernet med saksbehandling- og tiltaksarbeid.

Det er også et merforbruk på legetjenesten pga lønn til turnusleger som ikke er blitt overført i lønssystemet under budsjettprosessen fordi disse ikke er faste hjemler.

Helsestasjon, fysio/ergo, PPT, miljøretta helsevern og psykisk helse ligger an til enten et mindreforbruk eller på budsjett.

Isolert sett ligger barnevernets andel til Nordre Land an til å få et merforbruk på ca. 3,1 mill. Merforbruket for hele enheten er betydelig lavere, da det er budsjettert med noe egenandel på Fagertun. Under forutsetning av at denne egenandelen dekkes av Nordre Land læringscenter, vil prognose for årsresultat være et merforbruk på ca 1,5 mill. Noe av merforbruket søkes redusert gjennom å redusere innleie av saksbehandlingskompetanse i barnevern tidligere enn antatt, samt reduserte utgifter vedrørende bruker som det tidligere er kjøpt plass til.

Enhetsleders kommentarer om eventuelle vesentlige avvik:

Som nevnt før vil barnevern isolert sett ha et merforbruk på tiltak og administrasjon. Dette har sammenheng med en underbudsjettering for 2015 og 2016. Vedrørende økte utgifter i barnevern, skyldes dette i hovedsak innleie av privat firma for å bistå barnevernet i saksbehandling- og tiltaksarbeid. Det vises til egen sak til kommunestyret vedrørende status og ressursbehov i barnevernstjenesten. Det er i forbindelse med saken utarbeidet en kortfattet rapport om barnevernet siden sammenslåing til Land barnevernstjeneste i mars 2015.

I tillegg har lønnsutgifter vedrørende turnuslegene fra HRM, ikke blitt overført til ramme og grunnlag for budsjett, dette fordi de ikke regnes som faste hjemler, og det har medført en ekstra økonomisk utfordring.

Sykefravær 1 kvartal 2016:

Totale sykefravær: 9,6 % fordelt på langtidsfravær 8 % og korttidsfravær 1,6 %

Sykefravær er sammensatt, med både arbeidsrelatert ikke arbeidsrelatert fravær.

Sykefravær samme tid i fjor: totalt 10,9 % fordelt på langtidsfravær 8,7 % og korttidsfravær 2,2 %.

14. Tilrettelagte tjenester

I tillegg til ordinær drift har denne perioden inneholdt stor aktivitet med prosjekt - og utviklingsarbeid. Prosjekt kommunal plan for helse og omsorg, OU – prosjekt, Kulturbygging og utvikling av elektronisk pasientjournal, etter oppgradering med nye versjoner i Gerica, har preget arbeidshverdagen for alle ansatte i enheten.

Resultater i forhold til styringskort:

Enheten har en stor utfordring i forhold til sykefravær og endringer må til for å nå målsettingen om nærvær. Sykefraværet totalt for 1 kvartal viser 14,9 %, med 3 %

korttidsfravær og 11,9 % langtidsfravær. Sammenlignet med 1 kvartal 2015 hadde enheten sykefravær på henholdsvis 3,6 % korttidsfravær, og 10,8 % langtidsfravær. Det arbeides kontinuerlig med oppfølging av sykemeldte og tilrettelegging så langt driften tillater det. Fraværet er sammensatt og en del av fraværet er ikke arbeidsrelatert. Tilrettelagte tjenester er prioritert inn i prosjektet Kulturbygging, og i april gjennomføres et fellesmøte for alle ansatte med tema «Rettigheter og plikter ved sykefravær».

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	41 628 000	12 153 892	29,2

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Periodisering av inntekter av forventet refusjon for ressurskrevende tjenester viser en forbruksprosent på 23,8 etter 1 kvartal. Eventuelle nye eller endrede vedtak i tjenesten vil ikke kunne gjennomføres innenfor vedtatt budsjetttramme, men holder tjenesten seg på samme nivå tyder det nå på et årsresultat i balanse.

15. Omsorg og Rehabilitering

Enheden har i første kvartal iverksatt tiltak for å redusere utgiftene til fastlønn i henhold til budsjett 2016. Regnskapstall per 31.03.16 viser enheten er i balanse. Årsprognosen kan bli et merforbruk på ca kr. 1,5 millioner .

Resultater i forhold til styringskort:

Økonomi

Regnskapet viser et merforbruk på ca kr 1,8 millioner per 31.03.16. Enheden mangler refusjon for sykepenger/ fødselspenger, brukerbetaling og refusjon for ressurskrevende bruker. Til sammen utgjør disse 3 postene ca 1,9 millioner. Enheden er i balanse økonomisk per 31.03.16. Tallene fra 1. kvartal 2015 viste et mindre forbruk på ca 1,1 million. En av hovedårsakene var et lavere sykefravær 1. kvartal 2015 og at personale fra avd. 1 arbeidet på alle avdelinger på Landmo for å dekke opp sykefraværsvakter. Avd. 1 hadde i 1. kvartal 2015 en overkapasitet på bemanning da ikke alle sengene på avd. 1 var tatt i bruk.

Medisinavvik

Enheden har ved innføring av multidose i hjemmetjenesten hatt en reduksjon i antall medisinavvik. Tallene fra 1. kvartal 2016 viser en nedgang på ca 30 % sammenlignet med 1. kvartal 2015. Enheden forventer en ytterligere nedgang i antall medisinavvik utover året i takt med implementeringen av multidose.

Vold og trusler

Enheden har en økning på ca 25 % i avviksmeldinger sammenlignet med 1. kvartal 2015. De fleste av disse avviksmeldingene knytter seg til demensavdelingen. Det har blitt iverksatt tiltak i samarbeid med spesialist helsetjenesten, økt bemanning (for en periode) og gjennomført kompetanse hevingstiltak for ansatte. Enheden har redusert antall avviksmelding etter at disse tiltakene er blitt iverksatt.

Sykefravær

Enheten har i 1.kvartal et sykefravær på 11,2%, der langtidsfraværet utgjør 7,8% og korttidsfraværet 3,4%. Dette er en økning fra 1. kvartal 2015 der sykefraværet var på 8,6%, der langtidsfraværet utgjorde 5,4% og korttidsfraværet 3,2%.

Den økningen som enheten har i 1. kvartal 2016 er først og fremst knyttet opp mot langtidsfraværet.

Enheten har hatt fokus på sykefraværet og oppfølging av sykemeldte. Tiltak har blitt iverksatt i de avdelinger som har hatt det høyeste fraværet. Vi ser i mars en betydelig nedgang i sykefraværstallene for enheten. Totalt 7,9%, fordelt på 6,3% i langtidsfravær og 1,6% i korttidsfravær.

Enheten vil følge med på utviklingen i sykefraværstallene, og vurdere fortløpende hvilke tiltak som bør iverksettes.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	93280000	27031153	28,98

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Enheten har kontroll på fastlønn og faste utgifter knyttet til drift per 31.03.2016, men utviklingen i sykefraværet, hjemmetjenesten, periodisering av lønn og rekruttering av sykehjemslege vil ha stor betydning for hvilket økonomisk resultat enheten klarer å levere i 2016. Den positive trenden som vi har sett på sykefravær i den siste mnd må fortsette om enheten skal ha mulighet til innfri innsparingskravet på 1 million kroner knyttet opp mot sykefraværet.

Årsprognose for enheten er et merforbruk på ca 1,5 millioner kroner.

Sykehjemslege

Enheten har høyere lønnsutgifter til sykehjemslege enn budsjettet i 2016. Stilingen ble lyst ut 1. gang før jul 2015, men det var ingen kvalifiserte søkere. Enheten har benyttet vikarbyrå for å klare å dekke behovet for legetjenester på sykehjemmet. Dette vil påføre enheten en ekstra utgift på mellom kr 0,6- 0,8 millioner i år. Enheten er i ansettelsesprosess, og sannsynligvis vil ny sykehjemslege være på plass i løpet av høsten.

Periodisering av lønn

Grunnet endret tidsintervall har enheten et merforbruk på variabel lønn. Dette vil utgjøre ca 0,45 millioner i 2016. Dette er det ikke tatt høyde for i budsjettet for 2016.

Hjemmetjenesten

Presset på hjemmetjenesten er i 1. kvartal 2016 fortsatt høyt. Enheten har iverksatt kompetanse hevingstiltak for ansatte, rekrutteringstiltak, gjennomført en arbeidsmiljøkartlegging (hjemmetjenesten Dokka) og iverksatt ulike tiltak knyttet til resultatene fra arbeidsmiljøkartleggingen. Enheten opplever en positiv utviklingen innen for tjenesten etter at disse tiltakene har blitt iverksatt. Presset på hjemmetjenesten i form av vedtakstid vil være avgjørende for at enheten skal klare å holde budsjettet i 2016.

16. Teknisk drift og eiendom

Enheten har hatt en meget god start på året ser vi tallene isolert. Enhetsleder har nå begynt på sin 3.dje uke som Teknisk Sjef og er i en fase hvor det handler om å få en god oversikt over virksomheten, og det er stor aktivitet på alle TDE sine områder.

Resultater i forhold til styringskort:

Det er ikke kjente endringer, utover det som er kommentert i årsrapporten for 2015.

Avdelingenes sykefravær er flg.

- langtidsfravær er 2,7 % og korttidsfraværet er på 2,2 %
- Sykefraværet må sies å være innenfor og lavere enn målet, så dette er positivt.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus – Drift 44 område Kostnader	57806000	15596391	26,98
Økonomistatus – Drift 44 område Inntekter	- 13369000	- 5399633	40,39
Drift 44 område totalt	44437000	10196759	22,95
Selvkost 45 område Utgifter	22998000	4064554	17,67
Selvkost 45 område Inntekter	- 28418000	- 13124236	46,18
Selvkost 45 område totalt	- 5420000	- 9059682	167,15

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Tallenes viser pt at vi er godt innenfor rammene og det er ingen ting pt som tilsier at vi skal overskride tildelte rammer / budsjett.

17. Kultur

Det har vært normal aktivitet og full drift på kulturenheten 1. kvartal 2016.

Resultater i forhold til styringskort:

Det ble gjennomført brukerundersøkelser på kino, ungdomsklubb og bibliotek mot slutten av 2015 og inn i januar 2016. Hverken resultatene fra brukerundersøkelsene eller andre ting tyder på at enhetens mål for 2016 ikke vil bli nådd.

Sykefravær:

Kulturenheten har hatt et sykefravær på 0,9 % 1. kvartal 2016. Korttidsfraværet var på 0,9%, mens langtidsfraværet var på 0%. Det er ikke iverksatt spesielle tiltak for å begrense fraværet, men enheten har fokus på godt arbeidsmiljø.

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus	7 775 000	1 782 923	22,93

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Det er i utgangspunktet normal drift på alle områder, og pr. 1. april 2016 er det ingen ting som tyder på at enheten ikke skal kunne holde seg innenfor budsjett, året sett under ett.

18. Plan og næring

Resultater i forhold til styringskort:

Arealplaner

- Kommuneplanens arealdel er ferdigbehandlet
- Kommunedelplanene i Synnfjellet :
  - Synnfjell Syd har vært til 1. gangshøring og skal ut på 2. gangshøring før sommerferien
  - Synnfjell Øst gjenstår det arbeid med vann og avløp samt noe i forhold til grunneiersamarbeidet. Målet er å få planen ut på høring før sommerferien.
- Områderegeringsplaner
  - Områderegeringsplanen for Elverom er under arbeid og 1. gangshøring forventes før sommerferien
  - Arbeidet med et planprogram for Dokka Vest er påstartet

Sykefravær :

Langtidssykefravær 9,5%

Korttidssykefravær 2,4%

	Budsjett	Regnskap	Forbruks%
Økonomistatus pr 18/4	5324000	2703072	50,77

Enhetsleders kommentarer om økonomistatus:

Det er ingen spesielle forhold knyttet til budsjettet. Gebyringgangen er en viktig del av enhetens økonomi. Dette er det for tidlig å si noe om.

19. Fellesinntekter og fellesutgifter

Konsesjonskraftsalget påvirkes av fortsatt lave kraftpriser, og forutsatt samme prisnivå som i 2015, vil kommunen få en mindreinntekt på konsesjonskraft på totalt ca. kr. 2,0 mill. Kraftprisene vil i stor grad påvirkes av flere ytre forhold som; nedbør, temperatur, oljepriser og etterspørsel i Europa (som alternativ til kull- og kjernekraft). Det er derfor vanskelig å anslå årsprognose allerede nå.

Pr. første kvartal ligger skatteinngangen an til en merinntekt på kr. 8,051 mill. Dette skyldes at den lokale skatteinngangen ser ut til å fortsette å ligge over skatteinngangen for landet. Veksten i Nordre Land ser foreløpig stipulert til 8,15 %, mens for landet er det anslått en skatteøkning på 6,0 %.

Økte skatteinntekter lokalt gjør at kommunens andel av inntektsutjevning blir lavere. Totalt sett beregnes nå mindreinntekter på rammetilskudd til å bli på kr. 8,834 mill.

Rentenivået er fortsatt lavt, og flere av kommunens innlån har nå en rente på under 1,9 %. Med et fortsatt lavt rentenivå gjennom hele året, og uten inngåelse av evt. rentebindinger vil renteutgiftene kunne bli inntil 1,3 mill lavere enn budsjettet. Når det gjelder renteinntekter, har kommunen i dag en veldig gunstig rente gjennom hovedbankavtalen. Denne avtalen går ut i juni 2016, og renteinntektene vil for andre halvår bli lavere enn for første halvår.

Etter at eiendomsskatten er skrevet ut for 1. termin ligger det an til en mindreinntekt på dette området på ca. 0,5 mill.

Totalt sett betyr dette at fellesinntekter og fellesutgifter vil gå i nær balanse, dersom en ser bort fra konsesjonskraftsalget. Dersom prognose for konsesjonskraftsalg slår til, vil området ha en mindreinntekt på nær kr. 1,8 mill.

Nordre Land kommune

OVERORDNET ANALYSE – FORVALTNINGSREVISJON: FORELØPIGE PRIORITERINGER

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	25.01.16 14.03.16 25.04.16 30.05.16	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Organisasjonskart for kommunen	Vedlegg 1
2. Generell oversikt over tjenesteområder i en kommune	Vedlegg 2
3. Notat fra rådmannen – innspill til plan for forvaltningsrevisjon	Vedlegg 3
4. Kap. 6 i Kontrollutvalgsboken om <i>Planer for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll</i>	Ikke vedlagt

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Utkast til ny plan for forvaltningsrevisjon legges frem på neste møte med utgangspunkt i følgende foreløpige prioriteringer:
  - .....
  - .....
  - .....
  - .....
2. Saken følges opp på neste møte der ordfører og rådmann inviteres til å komme med kommentarer og synspunkter på utkast til ny plan, herunder eventuelle innspill.

SAKSOPPLYSNINGER:

Saken er en videreføring av «brainstorming» og diskusjoner de siste møtene omkring aktuelle tema og prioritere i forbindelse med forvaltningsrevisjon.

Nedenfor følger oversikt over stikkord/tema fremkommet så langt i prosessen. Saken legges frem til ny diskusjon der målsettingen er å foreta foreløpige prioriteringer som kan innarbeides i et utkast til ny plan som legges frem på neste møte (september 2016).

Vedlagt saken følger organisasjonskart for kommunen og en oversikt over vanlige tjenesteområder i en kommune som hjelp til å sikre helhet i den videre diskusjonen om valg av områder/tema.

<p><u>Stikkord fra «brainstorming»/tidligere møter:</u></p> <p><u>Møte 25/1-16:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompetanse (viktig for kvaliteten på tjenestene. Hvilke krav stilles rundt i organisasjonen mht. lover/bemanningsnormer/vedtak og er kravene oppfylt? Hva med opplæringsplaner, kompetansestyring mv) • Ledelse (hvordan fungerer lederne i små enheter? Hvordan fungerer ledelse i store avdelinger?) • Skole: Målinger/evaluering over flere år. Følge et bestemt trinn/elever over flere år. • Habilitet • Kirker: Kommunens roller og ansvar (7 kirker, stort vedlikeholdsbehov, dialogen mellom kommunen og fellesrådet) • Kvalitet (brukere viktig, men fagfolkene er normalt mer kvalifisert til å mene noe om kvalitet) • Ressursutnyttelse • Tilrettelagte tjenester (mye enkeltvedtak – hvordan jobber de?) • Samhandlingsreformen – rus (fra 2016) • LEAN: Kommunen er midtveis i prosjektperioden rundt implementering av lean i organisasjonen (avsluttes 1/7-17). Dette er aktuelt å følge opp. Fokus på gevinstrealisering? <p><u>Møte 14/3-16:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rådmannen (jf. notat):<ul style="list-style-type: none"> ➤ Informasjonssikkerhet ➤ Barnevern • Internkontroll med fokus på avviksrapportering/varsling (manuelt system, fungerer dette etter hensikten?)	<p><u>Innspill fra forrige valgperiode:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Samhandlingsreformen – presentasjon v/rådmannen (ku-sak 43/13) • Eiendomsforvaltning (ku-sak 43/13) • Oppfølging av revisjonsrapporten «Oppfølging av politiske vedtak» (ku-sak 16/14) • Etterlevelse av reguleringsplaner - Hvilket system har rådmannen for å sikre at planene etterleves, og fungerer dette i praksis? (KU-vedtak i sak 13/13) • Finansforvaltning (revidert reglement? Lite prioritert område?) • Rekrutteringsprosessen • Barnevern <p><u>Bestilte undersøkelser og revisjonsprosjekter (Innlandet Revisjon IKS):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Selskapskontroll – Vokks AS <p><u>Aktuelle tema fra Kontrollutvalgskonferansen 2016:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Integrering av flyktninger (måloppnåelse, rapportering) - Korrupsjon/åpenhet/habilitet (fokus på kommunens arbeid med å forhindre korrupsjon og skape gode holdninger) <p><u>Strategi for valg av innfallsvinkler til prosjekter / prioriterte perspektiver:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Fokus på kvalitet i tjenesteproduksjonen (hvordan måles/vurderes kvaliteten) • Fokus på produktivitet, effektivitet og måloppnåelse (fremfor regeletterlevelse) <p><u>Møte 25/4-16:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kultur
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Integrering av flyktninger (Mye arbeid rundt dette nå. Oppland er pilotfylke, og N.Land pilotkommune. Mest aktuelt i slutten av valgperioden/2018?) • Innkjøp (behov for oppfølging av tidligere revisjonsprosjekt – i slutten av valgperioden) • Kommunal planlegging (fokus på helhetlig planstrategi, rullering, effektiv planlegging? – se rapport fra Asplan Viak/KS. Aktuelt fellesprosjekt i hele Gjøvik-regionen?) • SØAS (kommunen har flere roller. Se på rollefordeling – kontrollør/saksbehandler/kjøper – Fokus på håndtering av roller) 	
--	--

Kort om overordnet analyse:

Utgangspunktet for saken er kravene i forskrift om kontrollutvalg § 10 som sier at:

”Kontrollutvalget skal minst en gang i valgperioden, og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret er konstituert, utarbeide en plan for forvaltningsrevisjon”.

Planen skal baseres på en overordnet analyse av kommunens eller fylkeskommunens virksomhet ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger, med sikte på å identifisere behovet for forvaltningsrevisjon på de ulike sektorer og virksomheter.”

Fra kommentarene til § 10 i forskrift om kontrollutvalg står bl.a. følgende:

Hensikten med den overordnede analysen er å fremskaffe relevant informasjon om kommunens/fylkeskommunens virksomhet, slik at det er mulig for kontrollutvalget å legge en plan for forvaltningsrevisjon og å prioritere mellom ulike områder hvor det kan være aktuelt å gjøre forvaltningsrevisjon.

Målet er å avdekke indikasjoner på avvik eller svakheter i forvaltningen sett i forhold til lover, forskrifter, kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger. I uttrykket ”risiko- og vesentlighetsvurderinger” ligger at det skal gjøres en vurdering av på hvilke områder av kommunens/fylkeskommunens virksomhet det er risiko for vesentlige avvik i forhold til de vedtak, forutsetninger og mål som er satt for virksomheten.

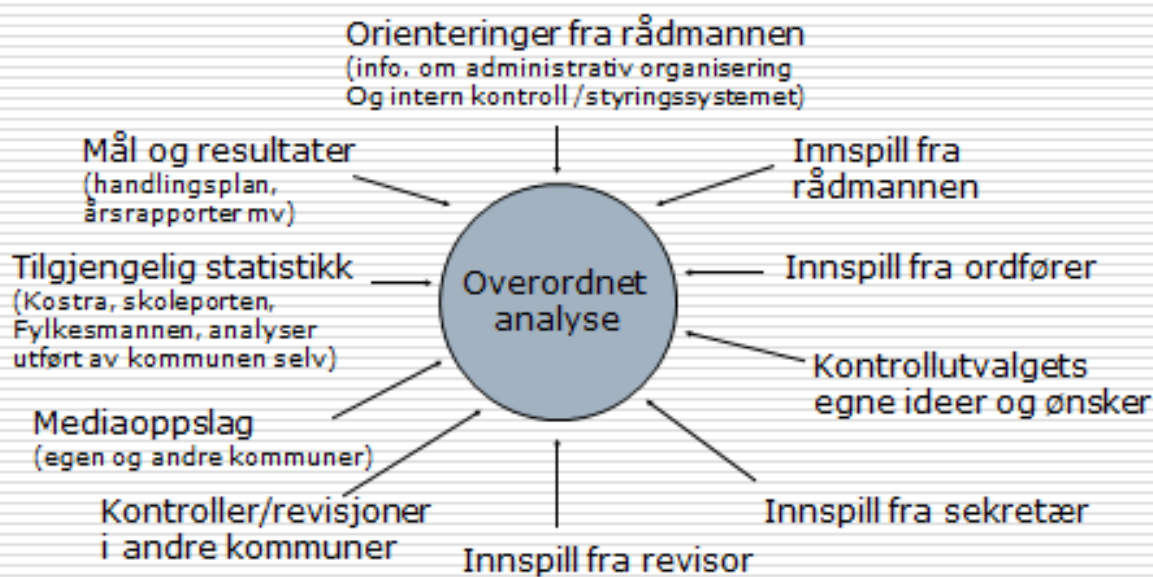
Gjennom analysen skal det samles nødvendig informasjon om det aktuelle området, identifiseres mulige avvik eller svakheter og legges grunnlag for beslutningen om hvor det skal iverksettes forvaltningsrevisjon (systematiske vurderinger). En slik analyse kan også bygge på relevant informasjon fra andre dokumenter som er utarbeidet i kommunens/fylkeskommunens plan- og analysearbeid.

Valg av metode og opplegg for gjennomføring av overordnet analyse ble behandlet i egen sak. I hovedsak legges det opp til et opplegg som i stor grad baserer seg på å innhente informasjon fra eksterne kilder først, før man går på kartlegginger og undersøkelser internt.

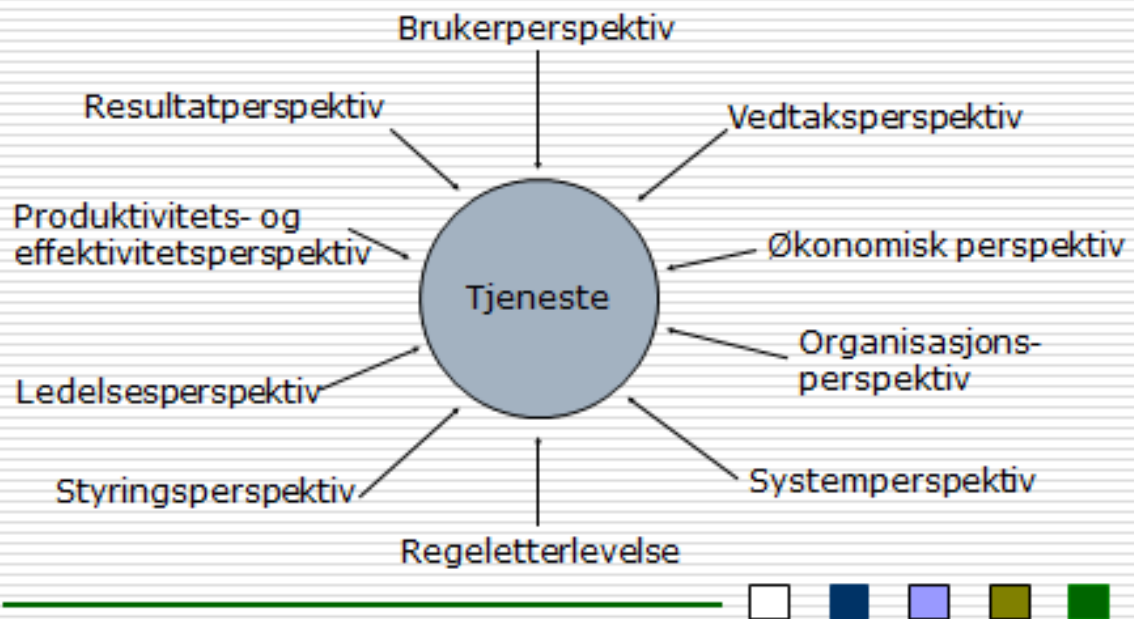
Overordnet analyse gjennomføres som en prosess gjennom første halvår 2016. Målet er å legge frem en plan for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll for kommunestyret høsten 2016.

Nedenfor følger noen lysark som ble benyttet av sekretær i forbindelse med egen sak om valg av opplegg og metode for overordnet analyse:

Kunnskapsinnhenting og bruk av kilder

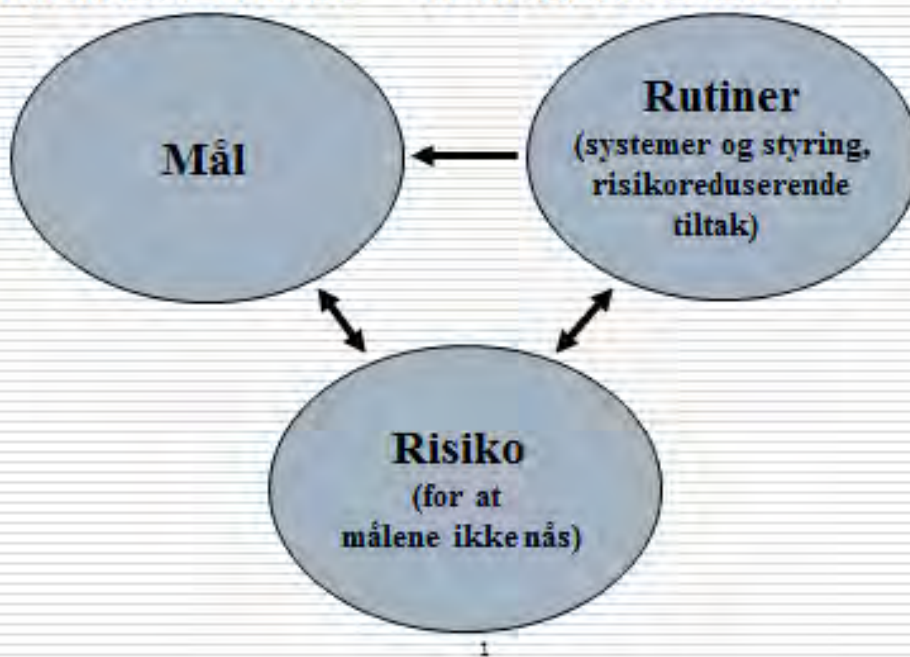

Ulike perspektiver - forvaltningsrevisjon

Overordnet analyse = «....ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger....»

RISIKOSTYRING – GENERELL MODELL

Kontrollutvalgets prioriteringer.
Risiko- og vesentlighetsvurderinger.

K O N S E K V E N S	Stor		Stor konsekvens – stor sannsynlighet
	Liten		
		Liten	Stor
		SANNSYNLIGHET	

VEDLEGG 1

ORGANISASJONSKART – NORDRE LAND KOMMUNE

VEDLEGG

Generell oversikt over mulige tjenesteområder i en kommune

(oversikten er ikke uttømmende)

Andre tjenester

Administrasjon, Flyktingtjenesten, Næringsutvikling, Overformynderi, Utviklingsarbeid, Skatteoppkrever

Bygge og bo

Arealplansaker, Reguleringsplaner, Byggesaksbehandling, Byggeregler, Ferdigstilling, Oppmåling, Renovasjon, Snøbrøyting, Feiing og tilsyn, Eiendomsskatt, Lån og tilskudd,

Kultur og fritid

Bibliotek, Kino, Kulturskole, Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, Kultur og fritidstilbud, Kulturkontoret Kulturminner og kulturmiljøer, Lokaler, anlegg og utstyr, Tilskuddsordninger,

Skole og utdanning

Grunnskole, Skolerute, Skoletannlege, Lærlingordningen, PP-tjenesten, Skolefritidsordning, Skolehelsetjenesten, Voksenopplæring

Barn og Familie

Barnehage, Kommunale barnehager, Private barnehager, Barnevern, Familieråd, Familievern, Helsestasjon, Helsestasjon for ungdom, Inntaksteamet, Jordmortjenesten, PP-tjenesten

Helse og omsorg

Hjemmetjenesten, Sykehjem (langtids- og korttidsopphold), Ergo- og fysioterapi, Tekniske hjelpemidler, Frisklivssentralen, Helse- og omsorgssenter, Helsestasjon, Helsestasjon for ungdom, Skolehelsetjenesten, Utenlandsvaksiner, Sosialtjenester NAV, Tildelingsenheten, Tilrettelagte tjenester,

Landbruk

Landbruk, Veterinærvakt, Jordbruk, Skogbruk, Viltforvaltning, Fiskeforvaltning, Bygdeutvikling, Naturmangfold, Tilskudd

Tekniske tjenester

Brann og redning, Forebyggende brannvern, Feiing og boligtilsyn, Kommunale veger, Renovasjon, Septiktømming, Vann og avløp, Grøntområder, Snøbrøyting

Byer: Parkering

Interne tjenester (stab/støtte)

Regnskap/økonomi, utvikling, ledelsesovervåkning/internkontroll, renhold, vaktmester/vedlikehold, innkjøp

Internkontroll i Nordre Land kommune

Bakgrunn

Rådmannen (administrasjonssjefen) er den øverste leder for den samlede kommunale administrasjonen (klv § 23). I Kommuneloven er rådmannens oppgaver presisert til en forsvarlig utredning av saker for politiske utvalg, følge opp vedtak, drive den samla administrasjonen i tråd med lover, forskrifter og overordna instruksjer, og sikre en betryggende kontroll.

Rådmannen er ansvarlig for at kommunen har en effektiv drift, utvikler kvalitet i tjenestene og sikrer at organisasjonen håndterer avvik på en forsvarlig måte. Kommunestyret har delegert et omfattende sett oppgaver til rådmannen, jfr. Delegeringsreglementet.

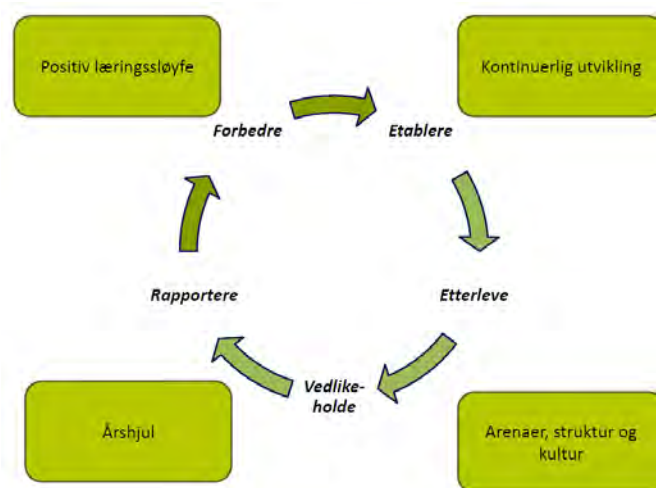
Hensikten med internkontroll

- Kvalitet og effektivitet i tjenesteproduksjon
- Helhetlig styring og riktig utvikling
- Etterlevelse av lover og regler

Internkontroll er de systemer og rutiner som rådmannen etablerer for å sikre tilstrekkelig styring, måloppnåelse og regeletterlevelse.

Den enkelte leder vil ha et ansvar for internkontroll, og dette er en nødvendig forutsetning for god styring. Det pålegger den ansvarlige leder en selvstendig plikt til å påse og dokumentere at man etterlever lov- og regelverk.

God internkontroll bidrar til godt omdømme og legitimitet. Internkontroll skal være et verktøy for korrigerende og læring, og skal bidra til kontinuerlige forbedringer.

Overordnede styringsdokumenter

Politisk styringsdokumenter:

- Kommuneplan for Nordre Land kommune
- Handlings- og økonomiplan med styringskort
- Delegeringsreglement for Nordre Land kommune
- Sentrale reglement (Økonomireglement, Personalreglement m.m.)

Administrative styringsdokumenter:

- Administrativt delegeringsreglement fra rådmannen
- Overordnet årshjul
- Lederavtaler

Enhetslederens ansvar

Den enkelte leder er delegert et ansvar for internkontrollen i sin virksomhet. Dette innebærer å ha etablert et fundament for internkontrollen i form av et godt styrings- og kontrollmiljø og hensiktsmessig informasjon og kommunikasjon. Styrings- og kontrollmiljøet består av både det formelle og det uformelle i virksomheten. Det formelle omfatter formaliserte og dokumenterte krav som alle ansatte forventes å etterleve. Det uformelle dreier seg om holdninger, verdier og normer som preger virksomheten, gjerne omtalt som virkshetskulturen. God internkontroll er avhengig av både det formelle og det uformelle styrings- og kontrollmiljøet.

Hva innebærer lederansvaret for internkontroll:

- Definere mål og hovedoppgaver
- Oversikt over lover og forskrifter som gjelder for virksomheten.
- Klargjøring av ansvar og myndighet gjennom tydelig delegering.
- Sikre at ansatte er kjent med internkontrollsystemet
- Sikre enheten har lovpålagt og oppdatert dokumentasjon
- Å ha en oversikt over virksomhetens risiko og bruke ROS (risiko- og sårbarhetsanalyser) som verktøy
- Rutiner for å sikre ivaretagelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.
- Prosedyrer for å sikre tilstrekkelig kompetanse hos medarbeidere.
- Prosedyrer for å oppdage og korrigere avvik. Med avvik menes mangel på oppfyllelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift.
- Rutiner for å sikre informasjonsflyt for rapporteringer og tilbakemeldinger.

Konkret dreier dette seg om å:

- Ha systematisk oversikt over *hvilke krav* som gjelder for sin virksomhet.
- Beskrive *hvilke aktiviteter* som må utføres for å etterleve disse myndighetskravene.
- Beskrive *hvordan aktivitetene* skal utføres.
- Avklare *hvem som er ansvarlig* for å utføre aktivitetene.
- Sikre at det blir *rapportert* hvis de definerte oppgavene ikke blir gjort.
- Sikre at denne rapporten kommer til den som er *ansvarlig* for å rette på forholdet.
- Ha rutiner for å iverksette *tiltak* for å rette på forhold og/eller å hindre gjentakelse.

Disse rutinene må kunne dokumenteres og dermed kunne være gjenstand for tilsyn / revisjon fra tilsynsmyndigheten.

SAK NR. 24/2016

Nordre Land kommune

TERTIALRAPPORT 1/2016 FRA INNLANDET REVISJON IKS

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	30.05.16	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Terialrapport 1/2016 fra Innlandet Revisjon IKS

Vedlagt:

Ja (ettersendes)

FORSLAG TIL VEDTAK:

Terialrapport 1/2016 fra Innlandet Revisjon IKS tas til orientering.

SAKSOPPLYSNINGER:

Saken er en oppfølging av inngått oppdragsavtale med Innlandet Revisjon IKS der det er avtalt tertialvis rapportering til kontrollutvalget m.h.t. økonomi:

4.5 Økonomirapportering

Innlandet Revisjon IKS rapporterer til kontrollutvalget 1. og 2. tertial (30/4 og 31/8), i tillegg til en årsrapport (31/12).

Rapporteringen gjøres på samme nivå som oppdragsavtalen og oversendes kontrollutvalget senest en måned etter utløp av rapporteringsperioden. Terialrapporteringene skal begrunne eventuelle vesentlige avvik mellom budsjett og prognose.

Uavhengig av tertialrapporteringen skal Innlandet Revisjon IKS løpende informere kontrollutvalget om forventede vesentlige avvik fra oppdragsavtalen.

Hensikten med rapporteringen er bl.a. å lette kontrollutvalgets arbeid med oppfølging av den vesentligste posten i kontrollutvalgets budsjett og bevisstgjøre kontrollutvalget på evt. ledige midler til gjennomføring/bestilling av forvaltningsrevisjon.

Vedlagt følger rapportering fra Innlandet Revisjon IKS for siste tertial til orientering.

Nordre Land kommune**SELSKAPSKONTROLL: PRESENTASJON AV
KONTROLLUTVALGETS OPPGAVER**

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	30.05.16	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Kontrollutvalgsboken kap. 8 – Selskapskontroll (veileder fra Departementet, 2015) Vedlegg 1

FORSLAG TIL VEDTAK:

Informasjon om kontrollutvalgets oppgave med selskapskontroll tas til orientering.

SAKSOPPLYSNINGER:

Saken er en introduksjon til en av kontrollutvalgets lovpålagte oppgaver. Saken fungerer også som innledning til arbeidet med å lage en plan for selskapskontroll, basert på en overordnet analyse. Saken skal forsøke å besvare spørsmålet «Hva er selskapskontroll?» og bidra til forståelse og innspill til senere diskusjoner om prioritering av områder/selskaper for kontroll.

Vedlagt saker følger kap. 8 i Kontrollutvalgsboken (veileder fra departementet) som beskriver oppgaven på en fin måte. Sekretær vil gi en kort presentasjon i møtet.

Selskapskontroll er en lovpålagt oppgave for kontrollutvalget. Dette fremgår av kommunelovens § 77 nr. 5:

5. Kontrollutvalget skal påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper m.m.

Oppgaven er videre omtalt i forskrift om kontrollutvalg kapittel 6:

Kap. 6. Selskapskontroll

§ 13. Selskapskontroll

Kontrollutvalget skal påse at det føres kontroll med forvaltningen av kommunens eller fylkeskommunens interesser i selskaper m.m.

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for gjennomføring av selskapskontroll. Planen skal baseres på en overordnet analyse av kommunens eller fylkeskommunens eierskap ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger, med sikte på å identifisere behovet for selskapskontroll på de ulike sektorer og med de ulike selskapene. Planen skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv som kan delegere til kontrollutvalget å foreta endringer i planperioden

Kontrollutvalget avgjør selv hvem som på dets vegne skal gjennomføre selskapskontroll.

Endret ved forskrift 6 des 2012 nr. 1151 (i kraft 1 jan 2013).

§ 14. Selskapskontrollens innhold

Kontrollutvalget skal påse at det gjennomføres kontroll med forvaltningen av eierinteressene i de selskaper som er omfattet av slik kontroll, herunder å kontrollere om den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper gjør dette i samsvar med kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger (eierskapskontroll).

Selskapskontrollen kan også omfatte forvaltningsrevisjon, jf. forskrift om revisjon i kommuner og fylkeskommuner kap. 3.

§ 15. Rapportering om selskapskontrollen

Kontrollutvalget fastsetter selv hvordan utført selskapskontroll skal rapporteres til utvalget, herunder hvilket innhold slik rapport skal ha. Et selskap som er omfattet av selskapskontrollen, og den som utøver kommunens eierfunksjon, skal alltid gis anledning til å gi uttrykk for sitt syn på de forhold som omtales i rapporten. Eventuelle kommentarer skal fremgå av rapporten.

Med utgangspunkt i planen for gjennomføring av selskapskontroll skal kontrollutvalget avgi rapport til kommunestyret eller fylkestinget om hvilke kontroller som er gjennomført samt om resultatene av disse.

8.

Selskapskontroll

Selskapskontroll er en av de pålagte oppgavene til kontrollutvalget og er et viktig virkemiddel for å sikre at selskapene underlegges folkevalgt styring og kontroll.

Stadig mer av den kommunale virksomheten organiseres utenfor den ordinære kommunale forvaltningen. Dette kan være aksjeselskaper, interkommunale selskaper eller andre selvstendige rettssubjekter.

«Selskapskontroll er relativt nytt, men vi har gode erfaringer med såvel bestilling som gjennomføring. Vi opplever at kommunestyret mener det er nyttig med slik kontroll og det er avkommet gode og konstruktive debatter når vi har presentert selskapskontrollrapportene overfor kommunestyret.» (Kontrollutvalgsleder, Ski)

Slike fristilte organisasjoner kan utgjøre en utfordring for folkevalgt styring, innsyn og kontroll, på grunn av at de ligger utenfor kommunestyrets direkte styring og administrasjonssjefens internkontroll. Hvordan kommunestyret forvalter eierskapene sine, er viktig

for å sikre kvalitet på tjenester og god forvaltning av kommunens verdier. God forvaltning av eierskapene er også viktig for kommunens omdømme. Formålet med eierskapet og eventuelle prinsipper for hvordan eierstyringen utøves, er et godt utgangspunkt for kontrollutvalget når de skal påse at eierskapene forvaltes i tråd med kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Selskapskontroll er en av de pålagte oppgavene til kontrollutvalget, og er et viktig virkemiddel for å sikre at selskapene underlegges folkevalgt styring og kontroll.

Organisering av kommunale tjenester

Det kan være ulike begrunnelser for at kommuner oppretter eller går inn i selskaper:

- effektivisering av driften
- klarere ansvarsforhold
- behov for å samarbeide med andre om tjenesteproduksjon
- investering med tanke på økonomisk profitt
- investering pga. samfunnsansvar og/eller for å støtte lokale initiativ

I oversikten under vises ulike organisasjonsformer som kommunene har tatt i bruk når de har organisert virksomheter på andre måter enn den tradisjonelle etatsorganiseringen.

8. SELSKAPSKONTROLL

Organisasjonsform bør velges med utgangspunkt i hvilke oppgaver som skal utføres og formålet kommunen har med selskapsetableringen. Valg av organisasjonsform påvirker også kommunens styringsmuligheter og muligheten for kontroll og tilsyn. Dette er viktige hensyn som kommunestyret må ta stilling til når de velger hvordan den kommunale virksomheten skal organiseres. Kontrollutvalget bør følge med på kommunestyrets saker knyttet til etablering av selskaper, og se etter om kontroll- og tilsynskonsekvensene er vurdert.

Spesielt om stiftelser

Den organisasjonsformen som gir minst mulighet for direkte politisk styring og kontroll, er stiftelser. En stiftelse er selveiende, og har formelt sett ingen eiere som kan ha direkte styring med stiftelsen. Heller ikke stifteren har rettslig sett slik styringsmulighet. Et vedtak fattet i stiftelsens styre er endelig og kan ikke omgjøres av et kommunalt organ. En kommunal stifter kan legge rammer for stiftelsens virksomhet ved å fastsette stiftelsens vedtekter, men dette må skje når vedtektene formuleres. Det kan være en krevende prosess å endre vedtektene på et senere tidspunkt. På grunn av den begrensede muligheten kommunen har for styring og kontroll, bør kommunestyret og kontrollutvalget være spesielt oppmerksomme ved bruk av denne organisasjonsformen.

Bruk av stiftelse som organisasjonsform

I Kvinnherad kommune ønsket kommunestyret å skille ut næringsfondet som en stiftelse. Da denne saken ble satt opp på saklisten til kommunestyret, fanget kontrollutvalget opp saken, og stilte spørsmål om hvorvidt kontroll- og tilsynsperspektivene var tilstrekkelig vurdert når en planla å organisere næringsfondet som stiftelse.

Kontrollutvalget viste til kommunens eierskapsstrategi, hvor det understrekes en del sentrale hensyn som bør vurderes ved valg av selskapsform. Det som trekkes særskilt frem, er vilkårene og behovet for politisk styring. Det er videre eksplisitt uttalt at stiftelser ikke anbefales for virksomheter som krever eierstyring.

Kontrollutvalget mente at vedtaksgrunnlaget ikke i tilstrekkelig grad tok hensyn til eierskapsstrategien og de kontrollmessige konsekvensene av organisasjonsvalget. Kontrollutvalget mente at det i denne saken ville være behov for politisk eierstyring og at stiftelse derfor ikke var egnet som organisasjonsform.

Kontrollutvalget fikk kommunestyret til å utsette behandlingen av saken mens kontrollutvalget utredet spørsmål knyttet til innsyn, offentlighet, styring og forvaltning.

Organisasjonsform og lovhjemmel	Type organ	
Kommunalt foretak (kompl. kap. 11)	Forvaltningsorgan. Kommunen kan bestemme at utvalgte tjenesteområder kan organiseres som kommunalt foretak. Foretaket er fortsatt en del av kommunen.	
Interkommunalt styre (kompl. § 27)	Forvaltningsorgan, men ikke alltid eget rettssubjekt. To eller flere kommuner kan opprette et eget styre til løsning av felles oppgaver.	
Vertskommune- samarbeid (kompl. §§ 28a, 28b og 28c)	Forvaltningsorgan. En kommune overlater utførelsen av lovpålagte oppgaver til en vertskommune.	
Interkommunalt selskap (IKS) (IKS-loven)	Eget rettssubjekt som reguleres av IKS-loven. Et IKS er et selskap der bare kommuner kan delta, men det er rettslig og økonomisk adskilt fra deltakerkommunene.	
Aksjeselskap (AS) – heleid av kommunale aktører (aksjeloven)	Eget rettssubjekt.	
AS/ASA – deleid av kommunale aktører (aksjeloven og allmennaksjeloven)	Eget rettssubjekt.	
Samvirke-foretak (SA) (samvirkeloven)	Eget rettssubjekt. Samvirkeforetaket er en sammenslutning med hovedformål å fremme medlemmenes økonomiske interesser ved at disse deltar i foretakets virksomhet som forbrukere, leverandører eller lignende.	
Stiftelse (stiftelsesloven)	Eget rettssubjekt. Med stiftelse forstås en formuesverdi som er stilt til rådighet for et bestemt formål av ideell, humanitær, kulturell, sosial, utdanningsmessig, økonomisk eller annen art. Når stiftelsen er opprettet, har oppretteren ikke lenger rådighet over formuesverdien som er overført til stiftelsen.	

Eierstyring

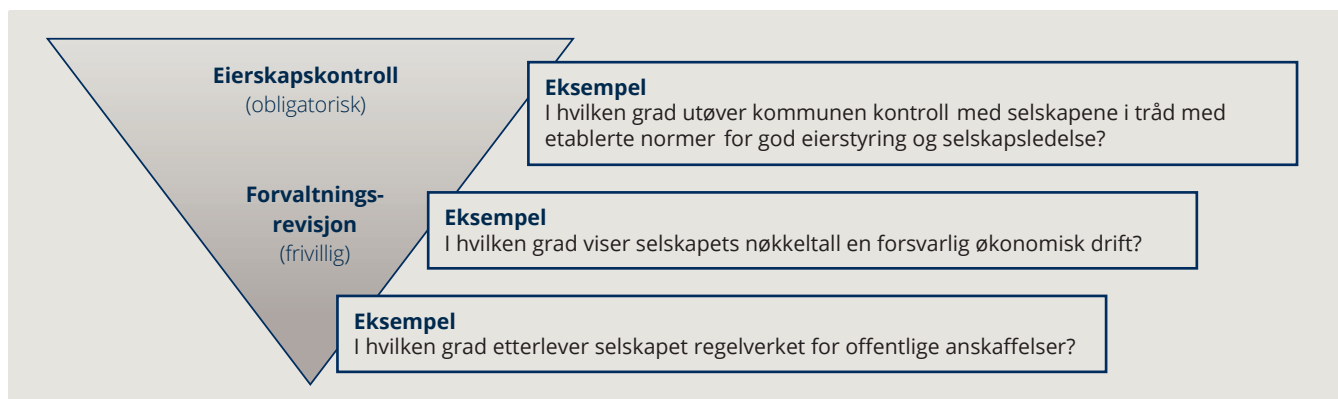
For å sikre tilstrekkelig folkevalgt styring og kontroll med eierskapene, er det en forutsetning at kommunen utarbeider overordnede system og retningslinjer for utøvelse av eierstyringen. Dette kan blant annet være rutiner for rapportering, evaluering og oppfølging av eierskapene. I tillegg er det viktig at kommunen tydeliggjør hvilken strategi og hvilke målsettinger den har overfor de ulike selskapene de har eierandeler i.

KS har utarbeidet et sett av anbefalinger knyttet til eierskap, selskapsledelse og kontroll av kommunalt eide selskaper og foretak (2015). Disse anbefalingene kan brukes som utgangspunkt for å utarbeide en eierstrategi og/ eller eierskapsmelding.

Hva er selskapskontroll?

Kontrollutvalget skal påse at det gjennomføres kontroll med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper. I heleide kommunale selskaper har kontrollutvalget rett til å være til stede i generalforsamling, representantskap og andre eierorgan. Kontrollutvalget og kommunens revisor skal derfor varsles når slike møter skal holdes. Det er viktig at kontrollutvalget tar stilling til om de vil benytte seg av møteretten, både for å holde seg orientert om selskapene, og som et ledd i sin kontroll. Den som utfører selskapskontroll på kontrollutvalgets vegne, kan være tilstede på generalforsamling mv.

I hovedsak skiller det mellom eierskapskontroll, som er obligatorisk, og frivillig forvaltningsrevisjon. Praksis

	Eiere	Eierorgan	Kontrollutvalgets verktøy	Innsyn
	Kommunen	Kommunestyret	Generelt tilsyn. Forvaltningsrevisjon.	Fullt innsyn jf. koml. § 77
	Kommunen	Kommunestyret	Generelt tilsyn. Forvaltningsrevisjon.	Fullt innsyn jf. koml. §§ 77 og 80
	Kommunen	Kommunestyret	Generelt tilsyn. Forvaltningsrevisjon.	Fullt innsyn jf. koml. § 77 (gjelder vertskommunen)
	Kommunen	Representantskap	Generelt tilsyn. Selskapskontroll (både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon).	Fullt innsyn jf. koml. § 80
	Kommunen	Generalforsamling	Generelt tilsyn. Selskapskontroll (både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon).	Fullt innsyn jf. koml. § 80
	Kommunen og private aktører	Generalforsamling	Generelt tilsyn. Selskapskontroll (eierskapskontroll, og forvaltningsrevisjon etter samtykke om innsyn).	Innsyn må avtales eller baseres på åpne kilder
	Medlemmene	Årsmøte	Generelt tilsyn. Selskapskontroll (eierskapskontroll, og forvaltningsrevisjon etter samtykke om innsyn).	Innsyn må avtales eller baseres på åpne kilder
	Ingen, selveiende	Styret	Ingen, dersom ikke noe er avtalt.	Innsyn må avtales eller baseres på åpne kilder

8. SELSKAPSKONTROLL

tilsier at det kan være en glidende overgang mellom disse to hovedkategoriene.

Eierskapskontroll

Eierskapskontrollen omhandler kontroll av om «den som utøver kommunens eller fylkeskommunens eierinteresser i selskaper gjør dette i samsvar med kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger».

Eierskapskontroll fokuserer på hvordan *kommunen* utøver eierstyring. Videre om den som representerer kommunens interesser på generalforsamlingen eller i representantskapet, treffer beslutninger i samsvar med relevant lovgivning, og for øvrig opptre i tråd med kommunens vedtak og forutsetninger for forvaltningen av eierinteressene.

En viktig forutsetning for at kontrollutvalget kan gjennomføre eierskapskontroll, er at kommunen har tydeliggjort hvilke strategier og målsetninger kommunen har med eierskapene. Utgangspunktet for eierskapskontroller vil derfor gjerne være å undersøke om kommunen har etablert konkrete formål eller føringer for eierskapene, gjerne i form av en eierskapsstrategi eller -melding.

Problemstillinger ved en eierskapskontroll

- Har kommunen etablert tydelige føringer for eierskapene sine?
  - Har kommunen en eierskapsmelding?
- Fører kommunen kontroll med sine eierinteresser?
  - Har kommunen etablert rutiner for oppfølging og evaluering av sine eierinteresser?
  - Er rutinene gode nok, og blir de etterlevd?
- Utøves kommunens eierinteresser i samsvar med kommunestyrets vedtak og forutsetninger, aktuelle lovbestemmelser og etablerte normer for god eierstyring og selskapsledelse?

Valgfri forvaltningsrevisjon

Forvaltningsrevisjon vil være aktuelt dersom funn fra den obligatoriske eierskapskontrollen, eventuelt andre tips og politiske vedtak og/eller føringer, gjør at kontrollutvalget mener det er forhold som trenger å bli nærmere undersøkt.

Forvaltningsrevisjon vil si systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra kommunestyrets vedtak og forutsetninger. For å

kunne gjennomføre en forvaltningsrevisjon i et selskap kan kontrollutvalget bruke sin innsynsrett i selskapet eller få samtykke til innsyn.

Tema for forvaltningsrevisjon i selskaper

- måloppnåelse
- offentlige anskaffelser
- habilitet
- etikk og samfunnsansvar
- arbeidsmiljø
- økonomisk drift

Er det mulig å skille mellom eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon i selskap?

Det gjennomføres i praksis en rekke selskapskontroller som kombinerer elementer fra både eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon.

Dette kan være kontroller i enkelt-selskap der en gjør en kartlegging av for eksempel økonomisk status, innkjøpsrutiner, og sykefravær og lignende. Dette er undersøkelser som ikke bare fokuserer på eierskapsforvaltningen og kommunens kontroll med selskapene, men som også ser på selve driften i det aktuelle selskapet. Samtidig går ikke undersøkelsen i dybden slik som en forvaltningsrevisjon vil gjøre. En slik kontroll vil i hovedsak være av beskrivende karakter, uten nødvendigvis å basere seg på noen konkrete revisjonskriterier, slik det er krav om i en forvaltningsrevisjon. Flere selskapskontroller vil også kombinere eierskapskontroll og forvaltningsrevisjon.

Offentlige anskaffelser

En gjennomgang av rutiner for anskaffelser og etterlevelse av anskaffelsesregelverket krever at prosjektet gjennomføres som en forvaltningsrevisjon, på grunn av at en da må undersøke selskapsinterne forhold.

Det kan argumenteres for at overgangen mellom de to formene for selskapskontroll er så glidende at det i liten grad er hensiktsmessig å definere dem som to helt ulike undersøkelser, med ulike krav til undersøkelsesdesign. Det som skiller den ene undersøkelsen fra den andre, er ikke formen på undersøkelsen, men forskjellen i formål, problemstillinger og metodisk tilnærming.

Hvem kan gjennomføre selskapskontroll?

Kontrollutvalget avgjør selv hvem de ønsker skal utføre selskapskontroll. Når det gjelder eierskapskontroll, kan dette gjøres av alle med nødvendig uavhengighet og kompetanse. Forvaltningsrevisjon er per definisjon revisjon, og kan derfor kun utføres av en revisor.

Samarbeid mellom sju kommuner om en felles selskapskontroll

«Det gjennomføres kontroll med forvaltningen av eierinteressene i Brannvesenet Sør-Rogaland IKS (eierskapskontroll), og en analyse av utvalgte forhold knyttet til selskapets drift og utvikling (forvaltningsrevisjon).»

Problemstillingene som ble utledet av formålet var knyttet til følgende tema:

- eiernes oppfølging av selskapet
- selskapets budsjett rutiner og regnskapsrapportering
- selskapets kostnadseffektivitet
- belastning av selskapets kostnader for eierkommunene
- selskapets oppfølging av regler om offentlige anskaffelser og offentlighet
- selskapets oppfølging av etikk, arbeidsmiljø og miljøvern

Hvem kan kontrolleres?

Selskapskontroll kan i prinsippet gjennomføres i alle typer selskaper, men omfanget av selskapskontrollen påvirkes av eierforholdene i selskapene. Innsyns- og undersøkelsesretten til kontrollutvalget, og/eller revisor, er forbeholdt følgende selskaper:

- interkommunale styrer etter kommuneloven § 27 som er eget rettssubjekt
- interkommunale selskap (IKS)
- heleide kommunale aksjeselskap kommunen eier alene eller sammen med andre kommuner
- heleide datterselskap til slike selskaper

I disse selskapene har kommunens kontrollutvalg og revisor rett til å innhente de opplysninger de finner påkrevd, og kan gjennomføre nødvendige undersøkelser.

Dersom kontrollutvalget ønsker å gjennomføre selskapskontroller i andre selskaper, der eierskapet er delt med private aktører eller staten, må kontrollen basere seg på offentlig tilgjengelig dokumentasjon. Spørsmålet om hvem som på vegne av et aksjeselskap kan gi innsyn i selskapet i samband med forvaltningsrevisjon, må avgjøres ut fra kompetansebestemmelsene i aksjeloven. Etter aksjeloven § 6-12 hører forvaltningen av selskapet inn under styret, og styret representerer selskapet utad, se aksjeloven § 6-30. Dette tilsier at det som et utgangspunkt er styret som avgjør om det skal gis innsyn for kontrollutvalg. Når det gjelder aksje-

eiernes myndighet til å gi kontrollutvalg innsyn, må aksjeeierne i tilfelle beslutte dette gjennom vedtak i generalforsamlingen.

Vedtektsfestet kontroll

I Hordaland fylkeskommune har fylkestinget vedtatt at fylkeskommunale representanter på generalforsamlinger i bompengeselskap som ikke faller inn under innsynsretten i kommuneloven § 80, skal reise et forslag om vedtektsendring som gir fylkeskommunen og fylkeskommunens revisor mulighet til å føre kontroll med fylkeskommunens eierinteresser.

Som et resultat vedtektsfestet bompengeselskapene at «Fylkeskommunen og fylkeskommunen sin revisor har høve til å føra kontroll med fylkeskommunen sine eigarinteresser».

Bestilling

Bestilling av en selskapskontroll gjøres med utgangspunkt i en plan for selskapskontroll. I noen tilfeller kan kommunestyret på eget initiativ bestille en selskapskontroll, eller det kan komme opp saker i kontrollutvalget som de velger å følge opp nærmere. Dersom ikke omfanget og tilnærmingen er spesifisert i plan for selskapskontroll, vil det i bestillingsfasen være viktig å definere hvordan prosjektet skal utføres, slik at en sikrer at kontrollutvalget og den som utfører selskapskontrollen har lik forståelse av oppdraget. Det er derfor viktig at utvalget bruker tid på bestillingsprosessen, for å få utarbeidet en prosjektplan som er i samsvar med kontrollutvalgets ønsker og som er tilpasset behovet for kontroll i hvert enkelt tilfelle. Prosjektet bør ikke settes i gang før kontrollutvalget og utfører har godkjent prosjektplanen eller bestillingen.

I prosjektplanen vil det være naturlig at følgende er dekket:

- tema og eventuelt hvilke selskaper som skal undersøkes
- bakgrunn
- problemstillinger
- hvilken type informasjon som skal hentes inn og hvordan
- framdriftsplan
- ressursbruk

Delt eierskap mellom flere kommuner

Dersom selskapet som skal kontrolleres eies av flere kommuner, vil det være hensiktsmessig at kontrollutvalgene i eierkommunene samordner kontrollen for å unngå unødig belastning for selskapet. Dette vil også bidra til å effektivisere ressursbruken i kontrollutvalgene. I slike tilfeller må kontrollutvalgene i de respektive kommunene bli enige om blant annet:

- Hvilken oppdragstaker skal gjennomføre kontrollen?
- Hva skal kontrollen omfatte og hvordan skal kontrollen gjennomføres (prosjektplan/bestilling)?
- Hvordan skal kostnadene fordeles mellom kontrollutvalgene?
- Hvordan skal selskapskontrollen rapporteres og følges opp?

I mange tilfeller vil det være kontrollutvalget i kommunen med størst eierandel som tillegges et overordnet ansvar for samordning. Kostnadene fordeles gjerne etter størrelsen på eierandelene til den enkelte kommune. Det er likevel ikke nødvendig at alle eierkommunene er med for at noen kontrollutvalg skal kunne gjennomføre en selskapskontroll.

Hvordan selskapskontrollen skal innrettes i slike samarbeid, kan klargjøres allerede når selskapet blir etablert, ved at vedtektene for selskapet kan angi hvilke av eierkommunene som skal ha et overordnet ansvar for å samordne selskapskontrollen. En slik avtale om samordning kan også tas inn i en selskapsavtale mellom eierkommunene. Slike avtaler vil imidlertid ikke begrense mulighetene den enkelte eierkommune har til å drive selskapskontroll.

Gjennomføring

Det er få føringer for hvordan selskapskontrollen skal gjennomføres, men gjennomføringen må tilpasses behovet for kontroll i hvert enkelt tilfelle. Det er viktig at selskapskontrollen gjennomføres på en planmessig måte, og at den er basert på en risiko- og vesentlighetsvurdering (jf. plan for selskapskontroll i kapittel 6). Det betyr at omfang og fokus kan variere fra selskap til selskap.

Selv om det ikke er etablert noen spesifikke retningslinjer for selskapskontroll, og eierskapskontroll spesielt, kan standard for forvaltningsrevisjon (RSK 001) gi god veiledning og sikre at gjennomføringen holder god kvalitet. Selskapet som kontrolleres, og den som utøver kommunens eierfunksjon skal gis anledning til å uttale seg om rapportens innhold, og eventuelle kommentarer bør framgå av rapporten. Før rapporten oversendes kommunestyret, skal den også være forelagt administrasjonssjefen for uttalelse.

Rapportering og behandling

Kontrollutvalget kan selv bestemme hvordan utfører skal rapportere til utvalget. Rapporteringen må tilpasses det omfanget selskapskontrollen har. Rapporten sendes fra oppdragstaker til sekretariatet. Sekretariatet påser at rapporten fra selskapskontrollen samsvarer med bestillingen, før den oversendes til kontrollutvalget. Kontrollutvalget skal rapportere resultatene av sitt arbeid til kommunestyret. For å sikre at kommunestyret får nødvendig informasjon om status for eierstyring og oppfølging av eierskapene, kan kontrollutvalget sende rapporter til kommunestyret for behandling fortløpende. Dersom dette ikke gjøres, kan resultatet rapporteres særskilt i årsmeldingen. Det er kontrollutvalget som vurderer nærmere når og hvordan slik rapportering skal skje. Kommunestyret kan også fastsette nærmere bestemmelser om rapportering. Rask rapportering til kommunestyret gir kommunestyret mulighet til å vedta forbedringstiltak. Dersom selskapskontrollen er utført av revisor, har oppdragsansvarlig revisor, eller dennes stedfortreder, møteplikt i kommunestyret når saker som har tilknytning til revisors oppdrag skal behandles, jf. revisjonsforskriften § 19. Kontrollutvalget skal påse at kommunestyrets vedtak blir fulgt opp.

Habilitet og valgbarhet for medlemmer i kontrollutvalget ved selskapskontroll

Fristilling av virksomheter og bruk av selskaper medfører nye problemstillinger knyttet til roller og habilitet i kontrollutvalget. Kontrollutvalgsmedlemmer er inhabile til å behandle saker hvis vedkommende er leder eller har ledende stilling, eller er medlem av styret eller bedriftsforsamlingen for et selskap som er part i saken. Ansatte i selskaper vil som hovedregel ikke være inhabile når kontrollutvalget behandler saker hvor selskapet er part i saken. Konkrete omstendigheter i en enkelt sak kan imidlertid føre til at vedkommende må fratres som inhabil for eksempel ved at det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til vedkommendes upartiskhet (se kapittel 3).

Det er viktig at kontrollutvalget ved gjennomføring av en selskapskontroll, gjør en grundig vurdering av medlemmers habilitet dersom det oppstår tvilstilfeller. Det er viktig å vurdere om det er grunn til å tro at deres deltagelse kan svekke tilliten til kontrollutvalgets uavhengighet og nøytralitet i behandlingen av selskapskontrollen.

Det er viktig at styremedlemmers og ledes mulige inhabilitet også vurderes når kommunestyret velger kontrollutvalget. Selv om styremedlemmer, ledere og ansatte i selskap som kommunen eier, er valgbare til kontrollutvalget, bør kommunene være oppmerksom på utfordringer knyttet til å velge personer som formelt er valgbare, men som ofte kan bli inhabile i enkeltsaker (se kapittel 2).

Kort og godt!

- Kontrollutvalget bør følge med på kommunestyret sine saker knyttet til valg av organisasjonsformer, og vurdere om saksutredningene har belyst kontroll- og tilsynskonsekvensene av de ulike valgene.
- I selskapene som kommunen eier, har kontrollutvalget rett til å ha en representant til stede på generalforsamlingen og lignende organ.
- Kontrollutvalget må få utarbeidet en prosjektplan eller bestilling som tydeliggjør hvordan kontrollen skal gjennomføres.
- Dersom det i det aktuelle selskapet er flere eierkommuner, kan kontrollen samordnes mellom eierne.
- Det er viktig at selskapskontrollen gjennomføres på en planmessig måte, og at den er basert på en risiko- og vesentlighetsvurdering.
- Resultatene av selskapskontroller skal rapporteres til kommunestyret. Det vil være hensiktsmessig å sende selskapskontrollrapporten til kommunestyret.

SAK NR. 26/2016

Nordre Land kommune

EIERSKAPSMELDING 2014 – NORDRE LAND KOMMUNE

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	30.05.16	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Eierskapsmelding 2015 – Nordre Land kommune

Vedlagt

Ja

FORSLAG TIL VEDTAK:

Eierskapsmelding 2014 for Nordre Land kommune tas til orientering.

SAKSOPPLYSNINGER:

I tråd med kommunens eierskapspolitikk lager rådmannen en årlig eierskapsmelding som legges frem for kommunestyret til behandling.

Meldingen er ment å være grunnlag for diskusjon i politisk fora om formål, selskapsstrategi og vedtektsrevisjon. Meldingen omhandler tre hovedpunkter:

- Oversikt over kommunenes virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeider
- Politisk (prinsipper for eierstyring) og juridisk styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformer.
- Fakta ark for hvert selskap. Dette er grunnlaget for å diskutere selskapets formål, strategi, og om vedtektene eventuelt bør endres.

Kontrollutvalget har ingen rolle i den politiske behandlingen av saken, men bruker meldingen kun som informasjonskilde. Kontrollutvalget har gjennom sin oppgave med selskapskontroll behov for å

ha god oversikt over kommunens eierskap i selskaper og kunnskap om kommunens eierskapspolitikk og praktiseringen av denne.

Eierskapsmelding for 2014 legges frem til orientering.

Eierskapsmelding for 2014 ble behandlet i kommunestyret 17/11-15 der det ble fattet slikt vedtak:

Vedtak:

1. Eierskapsmelding 2014 tas til orientering
2. Følgende anbefalinger fra revisjonsrapporten Innlandet Revisjon IKS følges opp i 2016:
  - a) Vurdere om det er behov for å inngå en eieravtale med GLT Avfall, Topro og Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter (DNV)
  - b) Utarbeide retningslinjer for valgkomiteen til DNV
  - c) Utarbeide retningslinjer for valgkomiteen til VOKKS
  - d) Opprette valgkomité og retningslinjer for GLT Avfall i samarbeid med de andre eierkommunene. Det bør gjennomføres representantskap i GLT Avfall som nedsetter valgkomite og gir retningslinjer for valgkomiteens arbeid, før nyvalg til styret fra 01.01.16.
  - e) Utarbeide en utbyttepolitikk for den konkurranseutsatte delen av GLT Avfall i samarbeid med de andre eierkommunene
  - f) Gjennomføre en nærmere vurdering av om DNV og VOKKS er unntatt fra offentlighetslovens regelverk, jf. § 2 i loven
  - g) Ta initiativ til å utarbeide styreinstruks i Topro i samarbeid med de andre eierkommunene
  - h) Avklare om det skal utarbeides etiske retningslinjer i GLT Avfall i samarbeid med de andre eierkommunene
  - i) Innføre rutiner i alle selskapene som sikrer at styret setter opp en årlig plan for sitt arbeid, herunder evaluering av seg selv og daglig leder, og gi tilbakemelding til valgkomiteen hvor det fremgår hvilken kompetanse det er behov for i styret
3. Nordre Land kommune vil vurdere de videre aktiviteter og selskapsform i I/S Vinjarmoen.
4. Dokka Møbler eiendom bør vurderes med tanke på generalforsamling og styresammensetning.
5. Nye styremedlemmer i selskaper som Nordre Land kommune eier, skal delta på styrekurs i 2016.

EIERSKAPSMELDING 2014

Eierskapsmeldingen inneholder de politiske prinsipper for eierstyring, det juridiske styringsgrunnlag knyttet til de ulike selskaps- og samarbeidsformer, en oversikt over kommunenes virksomhet som er lagt i selskaper og samarbeider, samt et fakta ark m/omtale av hvert selskap.

*Kommunene i
Gjøvikregionen*

Versjon for

Nordre Land kommune

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning.....	3
1.1.	Eierskapspolitikk og eierskapsstrategi	3
1.2.	Kategorisering av selskapsformene.....	3
1.3.	Roller.....	4
1.4.	Nye regler om inhabilitet i forvaltningsloven fra 1.11.2011	4
2.	Styringsgrunnlag	6
2.1.	Juridisk styringsgrunnlag	6
2.2.	Eierstyring	8
2.3.	Vedtatt eierskapspolitikk.....	8
2.3.1.	Etterlevelse av eierskapspolitikken	11
3.	Kommunalt eide selskaper og samarbeider.....	15
3.1.	 Alle 5 kommuner.....	18
3.1.1.	KUF-fondet i Oppland AS	18
3.1.2.	Topro AS	19
3.1.3.	GLT-Avfall IKS	23
3.1.4.	Gjøvikregionen Helse- og Miljøtilsyn IKS	26
3.1.5.	Innlandet Revisjon AS.....	27
3.1.6.	Krisesenteret i Gjøvik IKS	30
3.1.7.	Støttesenter mot Incest og Seksuelle Overgrep Oppland IKS (Smiso).....	31
3.1.8.	Biblioteksentralen AL	32
3.1.9.	KLP – Kommunal Landspensjonskasse	33
3.2.	 Gjøvik, Østre Toten og Vestre Toten	36
3.2.1.	ATS Gjøvik/Toten AS.....	36
3.2.2.	Mjøsmuseet AS	36
3.2.3.	Mjøslab IKS	36
3.3.	 Gjøvik og Østre Toten.....	36
3.3.1.	A/S Oplandske Dampsibsselskap	36
3.3.2.	Eidsiva Energi AS	36
3.4.	 Søndre- og Nordre Land.....	37
3.4.1.	Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS	37
3.4.2.	Randsfjordmuseene AS	39
3.4.3.	Tronhus.....	40
3.5.	 Gjøvik.....	41
3.5.1.	AS Gjøvik Rådhus.....	41
3.5.2.	AS Industribygg	41
3.5.3.	Gjøvik Olympiske anlegg AS.....	41
3.5.4.	A S Snertingdal Auto	41
3.5.5.	AS Snertingdalshallen	41

Eierskapsmelding 2014

3.5.6.	Norsk Bane AS	41
3.5.7.	Oplandske Bioenergi AS	41
3.5.8.	Gjøvik Boligstiftelse	41
		
3.6.	Søndre Land	41
3.6.1.	Sølv AS	41
		
3.7.	Nordre Land	42
3.7.1.	Dokka Møbler Eiendom AS	42
3.7.2.	Landsbyen Næringshage AS	43
3.7.3.	Nordre Land Asvo AS	44
3.7.4.	AS Sentrumsbygg	45
3.7.5.	Synnfjell Øst AS	46
3.7.6.	Vokks AS	47
		
3.8.	Østre Toten	50
3.8.1.	Kapp Næringshage AS	50
3.8.2.	Orkla AS	50
3.8.3.	Lena Produkter AS	50
3.8.4.	Østre Toten Eiendomsselskap AS	50
3.8.5.	Østre Toten Boligstiftelse	50
		
3.9.	Vestre Toten	50
3.9.1.	Komm-in AS	50
3.9.2.	Raufoss Industrihistoriske Samlinger AS	50
3.9.3.	Vestre Toten Rådhus AS	50
3.9.4.	Raufoss Industripark III AS	50
3.9.5.	Vestre Toten kommunale Boligstiftelse	50
3.9.6.	Totenbadet KF	50

1. Innledning

Eierskapsmeldingen er et overordnet politisk styringsinstrument for virksomhet som er skilt ut fra kommunen og lagt til et annet rettssubjekt.

Når kommunen skiller ut virksomhet i selvstendige rettssubjekter og foretak innebærer det at den politiske styringslinjen endrer karakter, og den tradisjonelle forvaltningsstyringen erstattes av eierstyring.

I 2009 vedtok kommunene i Gjøvik regionen en felles eierskapspolitikk, som skal sikre at kommunene fremstår som profesjonelle og gode eiere.

Disse overordnede prinsippene er styringsgrunnlaget for kommunalt eide selskaper og samarbeider.

I 2012 gjennomførte regionen i samarbeid med Kommunenes Sentralforbund en omfattende styre- og eierskapsopplæring for styremedlemmer i kommunale selskaper, samt kommunepolitikere. Tilsvarende opplæring vil bli gjennomført i 2015/2016.

Sentralt i opplæringen er en klargjøring av hva styrerollen må passe på og hva eierrollen må passe på. Dette har ført til noen endringer i utformingen av prinsippene, slik som ny ordlyd og en tydeligere sortering av rollene.

I henhold til vedtatte prinsipper skal rådmannen utarbeide en samlet eierskapsmelding en gang pr år med sikte på behandling i kommunestyret i løpet av høsten. Eierskapsmeldingen 2014 er utarbeidet felles for alle kommunene i Gjøvik regionen. Den enkelte kommune behandler politisk den del av meldingen som er aktuell for sin kommune.

1.1. Eierskapspolitikk og eierskapsstrategi

Det kan være nyttig å skille mellom eierskapspolitikk og eierskapsstrategi.

Med eierskapspolitikk forstås de overordnede premisser som kommunene har lagt til grunn for forvaltningen av sine selskaper og eierandeler. Dette refererer seg til hva slags systemer, retningslinjer og rutiner kommunene har for utøvelse av sitt eierskap. Dette omfatter blant annet rutiner for rapportering, premisser for valg av styremedlemmer, vurderinger for valg av selskapsorganisering osv. Eierskapspolitikken som framgår av eierskapsmeldingen (side 8-10), utgjør rammeverket for kommunens eierstyring.

Eierstrategiene vil utgjøre den politikk kommunen har overfor de ulike selskapene for å sikre at selskapene ivaretar de målsettingene som eierne har satt.

Kommunene har utarbeidet eierskapspolitikken, og bør som et neste skritt vurdere å utarbeide eierstrategier for de enkelte selskaper.

1.2. Kategorisering av selskapsformene

Det er etter hvert blitt vanlig å inndele formålet med kommunalt eierskap i to til tre hovedformer:

Finansielt eierskap, Politisk eierskap, Blandingsforhold

Finansielt eierskap. Hovedmålsettingen med finansielt eierskap er å oppnå økonomisk avkastning. Dette innebærer ikke nødvendigvis et kortsiktig perspektiv på eierskapet, men at bedriftsøkonomisk lønnsomhet ligger til grunn for selskapets arbeid. Et aksjeselskap vil normalt være mest aktuelt når kommunen har et rent finansielt motiv for sitt eierskap, men det er også andre fordeler med aksjeselskapsmodellen som gjør at kommunen velger denne selskapsformen, blant annet at flere kan være eiere - også private.

Et *politisk eierskap* er kjennetegnet av at formålet med eierskapet er å ivareta eller utføre kommunale kjerneoppgaver. Ved politisk eierskap vil selskapet være et gjennomføringsorgan for politiske målsettinger. For offentlige eiere kan den samfunnsmessige verdiskapningen være formålet bak verdiskapningen. Eksempelvis vil eierskap i en attføringsbedrift være politisk motivert.

Blandingsforhold. De fleste eierskap vil ha både en finansiell og en politisk dimensjon. Kommunens formål er både å ivareta de politiske mål og samtidig kreve avkastning på investert kapital. Dette kan være en krevende form for eierskap. Krav om avkastning, kombinert med krav om ivaretakelse av spesifikke samfunnssyn er ofte to motsetninger. For å ivareta god eierstyring er det derfor viktig at kommunestyret gir selskapet så klare styringssignaler som mulig.

1.3. Roller

Kommunen som eier skal utøve sin eierstyring gjennom eierorganene som er representantskap og generalforsamling. Innenfor de rammer som eierorganene setter, skal styre sammen med daglig leder utvikle og lede selskapet.

Styre settes sammen primært ut fra den kompetanse selskapet trenger for å realisere sine mål, og valg til styre bør skje etter arbeid fra en valgkomité. Valgkomitéen bør ha et bevisst forhold til de nye habilitetsreglene som kom i 2011.

1.4. Nye regler om inhabilitet i forvaltningsloven fra 1.11.2011

Også i offentlige eide selskaper blir man nå inhabil (ved politisk behandling) dersom man er styremedlem eller medlem i bedriftsforsamlingen, eller har en ledende stilling i et selskap som er part i saken.

Endringen har ingen konsekvenser for de som sitter i representantskapet i selskapet, eller er kommunens representant på generalforsamlingen.

Endringen har derimot betydning for ordførere og andre folkevalgte, rådmenn og andre ansatte i kommunen som sitter i styret eller ledelsen for offentlig eide aksjeselskaper (AS), og i interkommunale selskaper (IKS).

Reglene har også betydning for interkommunale virksomheter etablert etter kommuneloven § 27 om "interkommunale styrever".

Eierskapsmelding 2014

Endringen har ingen betydning for kommunale foretak (KF) etter kommunelovens kap.11. Det samme gjelder vertskommunesamarbeid etter kommuneloven §§ 28b og 28c. Inhabilitet kan imidlertid være aktuelt etter § 6 annet ledd.

Endringene innebærer at man blir inhabil til å delta ved behandlingen av en sak hvor selskapet er part i saken, selv om selskapet er fullt ut offentlig eid.

Samlet sett innebærer de nye reglene at når nye styrever/styremedlemmer skal velges bør man tenke igjennom hvilke konsekvenser det kan få hvis man velger sentrale politikere, rådmannen eller ledere i administrasjonen til styrever i selskaper.

2. Styringsgrunnlag

2.1. Juridisk styringsgrunnlag

Det er i hovedsak tre selskaps- og foretaksformer som er aktuelle for kommunene ved utskillelse av virksomhet:

- Aksjeselskap (AS) - reguleres av Lov om aksjeselskaper
- Interkommunale selskaper (IKS) - reguleres av Lov om interkomm. selskaper
- Kommunale foretak (KF) - reguleres etter Kommunlovens kap. 11

En fjerde foretaksform kan også være et alternativ å vurdere

- Samvirkeforetak (SA) - reguleres av Lov om samvirkeforetak

Et *aksjeselskap* reguleres av og kan eies av en kommune eller fylkeskommune alene sammen med andre kommuner og fylkeskommuner eller private rettssubjekter. I et AS har eierne begrenset økonomisk risiko for selskapets økonomiske forpliktelser. Selskapets øverste eierorgan er generalforsamlingen.

Et *interkommunalt selskap* eies bare av kommuner, fylkeskommuner eller andre interkommunale selskaper. Eierne har samlet sett et ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser. Selskapets øverste eierorgan er representantskapet.

Et *kommunalt foretak* er ikke en egen juridisk person men en del av kommunen/fylkeskommunen som rettssubjekt og kommunen hefter for foretakets forpliktelser. Foretaket ledes av et styre som er utpekt direkte av kommune- eller fylkesstyret. Daglig leder står i linje under styret som igjen er underlagt kommunestyret.

Foretaket er underlagt kommunestyrets budsjettmyndighet på den ene side. På den annen side har ikke administrasjonssjefen instruksjons- eller omgjøringsmyndighet overfor foretakets daglige leder.

Kommuneloven § 68 nr. 5 om at styrets møter skal holdes for lukkede dører, dersom ikke kommunestyret har bestemt noe annet i vedtektene, er blitt opphevet. *Etter lovendringen, som trådte i kraft 1. juli 2013, er hovedregelen at styremøtene i KF skal være åpne.*

Et *samvirkeforetak* er en sammenslutning med hovedformål å fremme medlemmenes økonomiske interesser ved at disse deltar i foretakets virksomhet enten som forbrukere, leverandører eller på lignende måte. Avkastningen, bortsett fra en normal forrentning av eventuell innskutt kapital, blir stort sett værende i virksomheten eller fordelt mellom medlemmene på bakgrunn av deres omsetning i foretaket. Ingen av medlemmene bærer personlig ansvar for foretakets forpliktelser. Samvirkeforetaket skal ha et styre på minst 3 medlemmer, og er underlagt krav til kjønnsrepresentasjon etter nærmere regler.

Samvirkeoven som ble vedtatt 1.1.2008, stiller krav til hva stiftelsesdokumentet og vedtektene minst skal inneholde. Et samvirkeforetak må alltid stiftes av minst to personer og skal alltid ha minst to medlemmer. Både fysiske og juridiske personer kan være stiftere.

Dersom det er fastsett i vedtektene at foretaket skal ha representantskap, skal representantskapet velges av årsmøtet. Styremedlem, daglig leder og revisor kan ikke være medlem av representantskapet.

Kommunene står fritt i å *samarbeide* på ulike områder uten at det er overdratt beslutningsmyndighet eller representasjonskompetanse ved bruk av kommunelovens § 27. *Vertskommunesamarbeid* ble innarbeidet i Kommunelovens § 28 i 2007. Dette er utviklet for samarbeid mellom kommunene på områder av forvaltningsmessig karakter. Et vertskommunesamarbeid har to varianter, enten administrativt vertskommunesamarbeid eller med felles folkevalgt nemd.

Stiftelser. Kommuner og fylkeskommuner står også fritt til å etablere stiftelser (Stiftelsesloven av 2001). Oppretterne (kommunen/fylkeskommunen) står fritt til å fastsette formålet, og stiftelsen er et selvstendig rettssubjekt. Stiftelser har til forskjell fra selskapene (IKS og AS), ingen eiere. Verken oppretteren eller andre kan med grunnlag i eiendomsretten utøve styring over stiftelsens virksomhet eller gjøre krav på andel i stiftelsens overskudd. Eierne kan imidlertid få betydelig innflytelse på stiftelsen ved å etablere en ”rådsforsamling” med oppgaver og myndighet som beskrevet i § 36 o stiftelsesloven. Eierne står ikke fritt til å løse opp stiftelsen, og dette er ingen organisasjonsform hvis kommunen ønsker å utøve eierstyring og opprette en økonomisk interesse i de verdier som er knyttet til virksomheten.

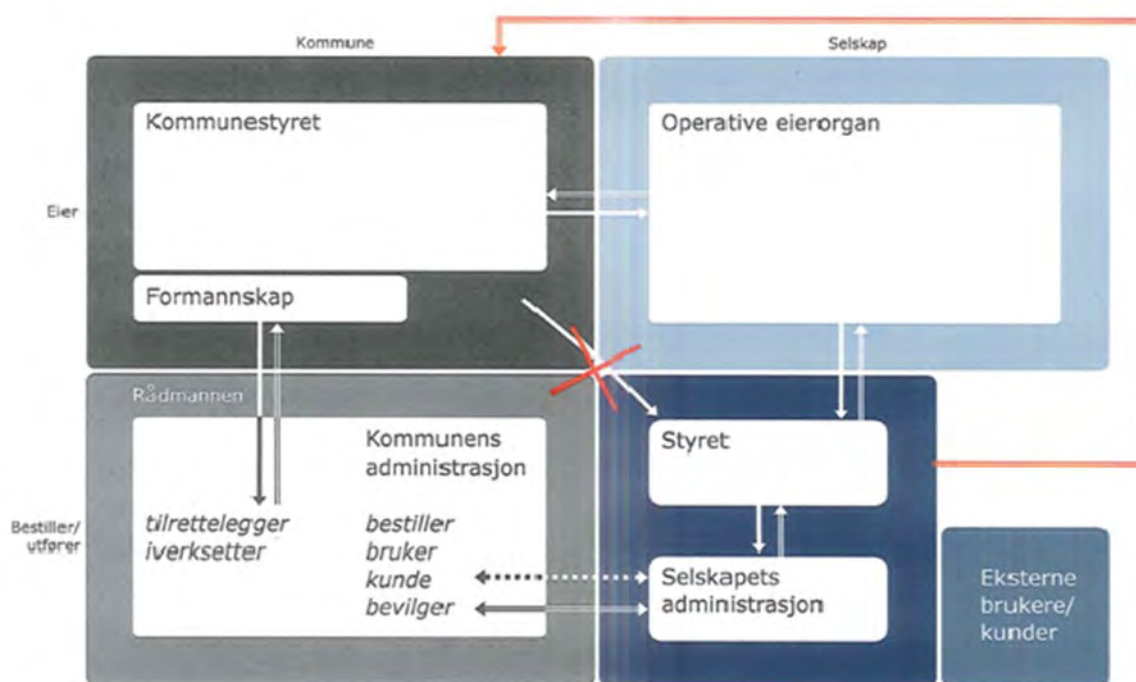
Kommunene har også et *kontroll- og tilsynsansvar* overfor sine eierinteresser i selskaper. I 2004 ble det tatt inn bestemmelser om selskapskontroll i Kommunelovens kap. 12. Disse bestemmelsene gir kontrollutvalgene en selvstendig rolle i forhold til eierne og selskapsledelsen.

Kjønnsrepresentasjon i styrene. I loven er det nå krav om 40 % kjønnsrepresentasjon i styrene for både interkommunale selskap, aksjeselskap og aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner har eiermajoritet. KS anbefaler at eierorgan uavhengig av organisasjonsform tilstreber balansert kjønnsrepresentasjon i styrene for bedre å utnytte eksisterende kompetanse i regionen/kommune/fylkeskommunen. Egne rekrutteringsseminar anbefales iverksatt der det er vanskelig å oppnå lik kjønnsrepresentasjon.

2.2. Eierstyring

Utskilling av virksomhet i selvstendige rettssubjekter som IKS, SA (samvirkeforetak), og AS innebærer at den politiske styringslinjen endrer karakter. Den tradisjonelle forvaltningsstyringen erstattes av eierstyring.

Eierstyringen utøves gjennom kommunens eierorgan som i IKS og SA er representantskapet, og i AS er generalforsamlingen.

2.3. Vedtatt eierskapspolitikk

Alle kommunene i Gjøvik-regionen vedtok i 2009 en felles eierskapspolitikk som styringsgrunnlag for kommunalt eide selskaper og samarbeider. Punktene som ble vedtatt er senere presisert og sortert for å vise hva eierne skal passe på og hva styret skal passe på.

Dette må **eierne** passe på:

- **Ved etablering av nye selskaper skal selskapsform vurderes grundig.**
- **For å sikre god eierstyring skal kommunen gjennom representantskap og generalforsamling avklare strategiske og sentrale spørsmål med selskapets styre.**
- **Kommunen skal vurdere om det er behov for å avklare sentrale målsettinger med alle eller deler av de øvrige eiere for å sikre langsiktig forutsigbar drift og utvikling i form av eieravtaler.**

Eierskapsmelding 2014

- *I alle selskaper med vesentlig økonomisk eller politisk interesse skal det avholdes eiermøter årlig. Eiermøte er selskapets arena for å drøfte felles strategi og utfordringer sammen med eierne. Her møtes selskapsstyret/-ledelse og eierne (representantskap/generalforsamling). Det anbefales å legge eiermøte i forkant av generalforsamling/representantskapsmøte.*
- *Gjennom etablering av aksjonæravtaler/eieravtaler, eiermøter eller på annen måte må kommunen sikre at det i størst mulig grad er tverrpolitisk forankret den eierpolicy selskapene drives etter.
Kommunens valgte eller nominerte eierrepresentanter skal representere kommunens syn.*
- *Valg til styre bør skje etter arbeid fra en valgkomité.
Valgkomiteen må ha et bevisst forhold til de nye habilitetsreglene.
Valgkomiteen bør ha skriftlige retningslinjer som representantskap/generalforsamling har vedtatt.
Gjøvik kommune har i tillegg fattet følgende vedtak:
«Kommunestyrets medlemmer bør som hovedregel ikke velges til selskapsstyrer i selskaper der kommunen er eier/medeier. Eventuelle unntak vurderes med bakgrunn i selskapets nytte også av politisk kompetanse. Med politisk kompetanse menes kunnskap om de løpende politiske og administrative prosessene på det relevante saksfeltet.»*
- *De som representerer kommunen i selskapenes representantskap/generalforsamling kan ha behov for avklaringer av vesentlige spørsmål. Dette gjøres ved en henvendelse til ordfører som drøfter dette med formannskapet og melder tilbake til representanten. Er det ikke tid til å konsultere formannskapet gir ordføreren tilbakemeldingen. Rådmannen bistår ordfører og kan svare på rent oppklarende spørsmål fra representanten.*
- *Rådmannen sørger for at en person i sin administrasjon har oversikt over selskapene kommunen er medeier i og kan gi svar på spørsmål. I selskaper der flere av kommunene i regionen er medeiere kan rådmennene fordele et hovedansvar mellom seg.*
- *I starten av hver valgperiode bør kommunen/-e avholde et kurs i styrearbeid for styremedlemmer i sine selskaper, og opplæring i eierskapsstyring for sine politikere.*
- *Kommunen bør tydelig skille kunde og eierrollen i de selskaper en går inn i. Ryddighet på dette er også viktig der selskapet er opprettet kun for å løse kommunens/-enes oppgaver.*
- *For å sikre god drift i våre selskaper bør kommunen ha en klar og uttalt utbyttepolitikk som står fast over noe tid.*
- *Eierne i våre selskaper skal likebehandles i forhold til informasjon og annet.*
- *Åpningsbalansen i selskapet skal være tilpasset selskapets oppgaver og den strategi som ligger til grunn for opprettelsen av selskapet.*

- **Selskapets styre skal sammensettes ut fra den kompetanse selskapet trenger for å realisere sine mål. Politisk kompetanse kan være, men trenger ikke være en slik kompetanse, det avhenger av selskapets mål og situasjon.**

- **Rådmannen utarbeider en samlet eierskapsmelding en gang pr år med sikte på behandling i kommunestyret tidlig høst.**

- **Disposisjon for eierskapsmeldingen:**

Gjennomgang av hvert enkelt selskap med;

- Formål (vedtektsfestet)
- Eierandel
- Ledelse/styret
- Økonomiske nøkkeltall for 4 år
  - sum driftsinntekter
  - driftsresultat
  - resultat før /etter skatt
  - sum omløpsmidler
  - sum anleggsmidler
  - sum egenkapital
  - sum gjeld

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende.

Dette må styret i selskapet passe på:

- **Kommunalt eide virksomheter skal legge til rette for åpenhet om sitt selskap i forhold til alle forhold det ikke av konkurransemessige hensyn må unntas offentlighet.**
- **For å sikre god selskapsstyring skal styre avklare strategiske og sentrale spørsmål med eier gjennom representantskap og generalforsamling. Styret har sammen med daglig leder ansvar for å utvikle og lede selskapet innenfor disse rammer.**
- **Det skal utarbeides en styreinstruks i alle selskaper med vesentlig virksomhet (antall ansatte/omsetning mv). Instruksen, som er et internt arbeidsdokument, utarbeides av styret.**
- **Alle kommunens selskaper skal ha en aktiv og bevisst holdning til etiske spørsmål, gjerne fastlagt i egne etiske retningslinjer.**
- **Styret bør tydelig skille kunde og eier. Ryddighet på dette er også viktig der selskapet er opprettet kun for å løse kommunens/-enes oppgaver.**
- **Eierne i selskapet skal likebehandles i forhold til informasjon og annet.**
- **Styret i kommunens selskaper setter opp en årlig plan for sitt arbeid herunder evaluering av seg selv og daglig leder. Samtidig bør styret sende en tilbakemelding til valgkomiteen, hvor det framgår hvilken kompetanse det er behov for i styret.**

2.3.1. Etterlevelse av eierskapspolitikken

På oppdrag fra kontrollutvalgene i Gjøvik, Østre Toten, Vestre Toten, Søndre Land og Nordre Land har Innlandet Revisjon IKS evaluert etterlevelsen av de fem kommunenes eierskapspolitikk. I prosjektet er en rekke av punktene i eierskapspolitikken gjennomgått. På basis av vurderinger og konklusjoner er det fremmet anbefalinger. Nytteverdien av prosjektet ligger primært i å bevisstgjøre kontrollutvalg og kommunestyre på kommunens ansvar som eier/medeier i selskaper. En kartlegging av i hvilken grad eierskapspolitikken etterleves med etterfølgende refleksjon rundt eierstyring kan bidra til å gjøre eierstyringen bedre og mer profesjonell.

Utdrag fra revisjonsrapporten:

SAMMENDRAG MED KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

Formålet med prosjektarbeidet var å evaluere etterlevelsen av de fem kommunenes felles eierskapspolitikk.

Ut fra de enkelte punktene i eierskapspolitikken formulerte vi følgende problemstillinger:

1. Har kommunene vurdert om det er behov for å avklare sentrale målsettinger i eieravtaler med alle eller deler av de øvrige eiere for å sikre langsiktig forutsigbar drift og utvikling?
2. Er det avholdt årlige eiermøter i selskaper med vesentlig økonomisk eller politisk interesse?
3. Er sentrale og strategiske spørsmål avklart med eierne gjennom representantskap/generalforsamling?
4. Er valg til styre foretatt etter arbeid fra en valgkomité, som har retningslinjer fastsatt av generalforsamling/representantskap?
5. Har rådmannen sørget for at en person i sin administrasjon har oversikt over selskapene kommunen er medeier i og kan gi svar på spørsmål?
6. Avholder kommunen kurs (i starten av hver valgperiode) i styrearbeid for styremedlemmer i sine selskaper, og opplæring i eierskapsstyring for sine politikere.
7. Har kommunene/styrene foretatt et skille mellom kunde- og eierrollen i selskapene?
8. Er det formulert utbyttepolitikk i selskapene?
9. På hvilken måte er det lagt vekt på kompetanse i sammensetningen av styrene i selskapene?
10. Er det lagt til rette for åpenhet om selskapene (overfor hhv eierne og offentligheten)?
11. Er det utarbeidet styreinstruks?
12. Har selskapene et bevisst forhold til etiske spørsmål, evt fastsatt i etiske retningslinjer?
13. Sikrer selskapene likebehandling av eierne i forhold til informasjon og annet?
14. Setter styret opp en årlig plan for sitt arbeid herunder evaluering av seg selv og daglig leder? Gis det i den forbindelse en tilbakemelding til valgkomiteen, hvor det framgår hvilken kompetanse det er behov for i styret?

Ut fra vedtak i kontrollutvalget i Østre Toten har vi lagt til følgende problemstillinger for kontrollen med utgangspunkt i Østre Toten Eiendomsselskap AS:

15. Skjer Østre Toten Eiendomsselskap AS sin rapportering til eier/kommunestyret som forutsatt?
16. Hvordan utøves eiers/ordførers rolle i forhold til Østre Toten Eiendomsselskap AS?

For å evaluere etterlevelsen av eierskapspolitikken så mente vi det ville være riktig å ta for seg hvordan den er blitt fulgt opp i selskaper kommunene i regionene eier. Følgende selskaper er studert for å se på oppfølgingen av eierskapspolitikken:

- Industribygg AS (100 prosent eid av Gjøvik kommune).
- Østre Toten Eiendomsselskap AS (100 prosent eid av Østre Toten kommune).
- Vestre Toten Rådhus AS (100 prosent eid av Vestre Toten kommune).
- VOKKS AS (66,6 prosent eid av Nordre Land kommune).
- Sølve AS (100 prosent eid av Søndre Land kommune).
- Topro AS (Kommunene i Gjøvik-regionen eier til sammen 68 prosent av aksjene)
- GLT-Avfall IKS (Kommunene i Gjøvik-regionen eier til sammen 100 prosent av aksjene)
- Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS (eid 50/50 av Land-kommunene)

Nedenfor har vi trukket sammen konklusjonene for de til sammen 16 problemstillingene (jf kapittel 13). For problemstillinger der vi mener eierskapspolitikken tilsier at praksis bør endres, har vi også formulert en anbefaling.

---

1. Har kommunene vurdert om det er behov for å avklare sentrale målsettinger i eieravtaler med alle eller deler av de øvrige eiere for å sikre langsiktig forutsigbar drift og utvikling?

Av selskapene som er omfattet av selskapskontrollen er eieravtale aktuelt for VOKKS, GLT-Avfall, Topro og Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter. Kun i VOKKS er det inngått eieravtale. Så vidt vi vet er spørsmålet om inngåelse av eieravtale/aksjonæravtale ikke konkret blitt vurdert i de øvrige selskapene.

Kommunene har ikke fulgt opp eierskapspolitikken med hensyn til å vurdere om det er behov for å inngå en eieravtale i GLT-Avfall, Topro og Dokkadeltaet. Hvorvidt det er behov for en slik avtale er opp til eierne å avgjøre.

Anbefaling

I henhold til den felles eierskapspolitikken bør kommunene sammen vurdere om det er behov for å inngå en eieravtale/aksjonæravtale. Når det gjelder Topro er det flere eiere utenom de fem kommunene, og de andre eierne bør i utgangspunktet involveres i spørsmålet om inngåelse av en eieravtale.

---

2. Er det avholdt årlige eiermøter i selskaper med vesentlig økonomisk eller politisk interesse?

De undersøkte selskapene som har flere eiere ser ut til å ha en innarbeidet en rutine med eiermøter minst én gang pr år. Eierskapspolitikken er dermed fulgt opp på dette punktet.

---

3. Er sentrale og strategiske spørsmål avklart med eierne gjennom representantskap/generalforsamling?

Fordi eierskapspolitikken ikke definerer nærmere hva som menes med «*strategiske og sentrale spørsmål*» kan vi ikke slå fast konkret hvilke krav som må imøtekommes for at disse punktene i eierskapspolitikken kan sies å være oppfylt. Relevant for problemstillingen er at alle selskaper, bortsett fra Vestre Toten Rådhus, har utarbeidet strategidokument/strategiplan. Alle selskaper opplyser at strategiske spørsmål drøftes i eierfora (generalforsamling/representantskap/eiermøter).

---

4. Er valg til styre foretatt etter arbeid fra en valgkomité, som har retningslinjer fastsatt av generalforsamling/representantskap?

I Østre Toten Eiendomsselskap og Topro er det opprettet en ordning med valgkomité, som har egne retningslinjer. I Sølve er formannskapet valgkomité, det er ikke innført retningslinjer. I Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter er ordførerne i de to eierkommunene valgkomité, det er ikke innført retningslinjer for komitéen. I VOKKS foreslås tre styremedlemmer av kommunestyrene i de to eierkommunene, mens ordførerne utgjør valgkomité for de øvrige tre eieroppnevnte styrerepresentantene. Det er ikke egne retningslinjer for valgkomitéen i dette selskapet. Etter planen vil Industribygg i løpet av våren nedfelle valgkomité, med egne retningslinjer, i sine vedtekter.

Eierskapsmelding 2014

I Vestre Toten Rådhus og GLT-Avfall er det ikke opprettet valgkomité.

Anbefaling

I selskaper som ikke har etablert valgkomité, bør en slik komité komme på plass. Alle valgkomitéer bør ha skriftlige retningslinjer som de arbeider etter.

---

5. Har rådmannen sørget for at en person i sin administrasjon har oversikt over selskapene kommunen er medeier i og kan gi svar på spørsmål?

Alle kommunene har fulgt opp dette punktet, og plassert ansvaret for å følge opp praktiske sider ved kommunens eierskap i sin organisasjon. Eierskapspolitikken sier ikke noe nærmere om hvordan rådmannen skal organisere dette. Arbeidet med eierskapsmeldingene utføres i fellesskap av kommunene i Gjøvik-regionen, slik eierskapspolitikken påpeker muligheter for.

---

6. Avholder kommunen kurs (i starten av hver valgperiode) i styrearbeid for styremedlemmer i sine selskaper, og opplæring i eierskapsstyring for sine politikere?

Opplæring av kommunestyret i eierstyring skjer i alle kommuner gjennom folkevalgtopplæringen etter valg. Kommunene i regionen arrangerte i fellesskap opplæring i styrearbeid i begynnelsen av innværende valgperiode for politikere som er valgt inn i styret, og øvrige interesserte blant kommunestyrets medlemmer.

Når det gjelder punktet om opplæring i eierstyring for politikere/styremedlemmer mener vi at alle kommunene har oppfylt eierskapspolitikken.

---

7. Har kommunene/styrene foretatt et skille mellom kunde- og eierrollen i selskapene?

Når det gjelder Østre Toten Eiendomsselskap, Topro, og Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter har styreleder/daglig leder opplyst at kommunene ikke har noen rolle som kunde av selskapene.

Problemstillingen er dermed pr dags dato ikke relevant for disse selskapene.

I Industribygg, VOKKS og Sølve tilsier de opplysninger vi har innhentet at det praktiseres et skille mellom kunde- og eierrolle i selskapene, og at det både fra selskapenes og kommunenes side ser ut til å være bevissthet knyttet til denne problematikken. Vi legger da til grunn at kommunens innkjøp skjer uavhengig av eierinteressene i vedkommende selskap.

I GLT-Avfall har ikke kommunene noe kundeforhold hva angår den konkurranseutsatte delen av virksomheten (næringsavfall). GLT-Avfall håndterer husholdningsavfall på vegne av eierkommunene i henhold til bestemmelsene i forurensningsloven. Vi legger til grunn at kommunene og GLT-Avfall heller ikke har noe kunde-/leverandørforhold for husholdningsavfallet, i hvert fall ikke i tradisjonell forstand.

I Vestre Toten Rådhus er kommunen dominerende leietaker. Det er ikke gjort noe skille mellom kunde og eierrollen i den delen av selskapets virksomhet som utføres for kommunen.

Anbefaling

Det bør etableres et prinsipielt skille mellom kommunen som eier og som kunde i Vestre Toten Rådhus AS. Eierskapspolitikken sier at ryddighet er viktig også i de tilfeller der selskapet er opprettet for å løse kommunens oppgaver.

---

8. Er det formulert utbyttepolitikk i selskapene?

Formulering av utbyttepolitikk anses ikke som noen relevant problemstilling for Sølve, Topro og Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter. I Dokkadeltaet er det vedtektsfestet at overskudd skal tillegges egenkapitalen. Sølve og Topro har etter lovverket ikke anledning til å betale utbytte. For Industribygg, Østre Toten Eiendomsselskap og Vestre Toten Rådhus har det blitt etablert en praksis som går ut på at overskudd tillegges egenkapitalen. I VOKKS betales årlig utbytte i henhold til en etablert utbyttenekkel, som er nedfelt i strategidokumentet for selskapet. I GLT-Avfall er det kun anledning til å betale utbytte fra den konkurranseutsatte delen av virksomheten (næringsavfall). I

dette selskapet er det ikke etablert noen utbyttepolitikk, eller praksis mht å hente utbytte fra selskapet.

Anbefaling

For Industribygg, Østre Toten Eiendomsselskap og Vestre Toten Rådhus bør praksis mht utbetaling av utbytte nedfelles skriftlig fra kommunens side, f.eks ved at den innlemmes i en evt eierstrategi for selskapene.

Det bør etableres utbyttepolitikk for den konkurranseutsatte delen av GLT-Avfall. At selskapet evt ikke er i posisjon til å betale utbytte hvert år, er neppe noe argument for ikke etablere en utbyttepolitikk.

---

9. På hvilken måte er det lagt vekt på kompetanse i sammensetningen av styrene i selskapene?

Generelt ser det ut til å være bevissthet både blant selskapsstyrene og blant politikere om at styrene bør ha kompetanse som er tilpasset selskapenes omfang, virksomhetsområde og framtidige utfordringer. Vi ser imidlertid at måten styrene settes sammen, der det i noen selskaper er lagt til grunn at eierne skal peke ut styremedlemmer, kan innebære begrensninger med hensyn til å velge et styre med best mulig kompetanse.

Anbefaling

I selskaper der det utnevnes politikere til styrene er det viktig at dette gjøres ut fra en vurdering av selskapenes kompetansebehov. Viktig i denne sammenhengen er at det er/blir opprettet en valgkomité som kan foreta denne vurderingen. Det er en fordel om det er fastsatt retningslinjer for denne komiteén, der behovet for relevant kompetanse i styret kommer tydelig fram.

---

10. Er det lagt til rette for åpenhet om selskapene (overfor hhv eierne og offentligheten)?

Det er vårt inntrykk at selskapene generelt ønsker å være åpne overfor sine eiere og offentligheten. Vi har imidlertid ikke gått langt i å kartlegge hvordan selskapene legger til rette for åpenhet i praksis. Vestre Toten Rådhus, GLT-Avfall og VOKKS (nettvirksomheten) er etter egen vurdering underlagt offentlighetslovens regler. Industribygg, Østre Toten Eiendomsselskap, Sølve, Topro og VOKKS (den konkurranseutsatte delen av konsernet) mener at virksomheten ikke er omfattet av offentlighetslovens regler fordi man er av den oppfatning at selskapet driver næring i direkte konkurranse med og på hovedsakelig samme vilkår som private. Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter har ikke gjort noen vurdering av om selskapet er underlagt offentlighetsloven, men opplyser at man følger offentlighetslovens regelverk så langt det er praktisk mulig.

Vi har ikke i dette prosjektet vurdert selskapenes virksomhet sett opp mot unntakene i offentlighetsloven for «*rettssubjekt som hovudsakleg driv næring i direkte konkurranse med og på same vilkår som private*», jf § 2 i loven. Østre Toten Eiendomsselskap sitt forhold til offentlighetslovens bestemmelser ble vurdert i en egen selskapskontroll i 2013.

Anbefaling

Industribygg, Sølve, Topro, Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter og VOKKS bør gjennomføre en nærmere vurdering av om selskapene er unntatt fra offentlighetslovens regelverk, jf § 2 i loven.

---

11. Er det utarbeidet styreinstruks?

Styreinstruks skal i henhold til eierskapspolitikken utarbeides i selskaper med «*vesentlig virksomhet*». Av de to selskapene som ikke har laget styreinstruks er Vestre Toten Rådhus ganske lite, i hvert fall regnet i antall ansatte. Når det gjelder det andre, Topro, må dette selskapet sies å ha «*vesentlig virksomhet*», og i henhold til eierskapspolitikken bør det ha styreinstruks.

Anbefaling

Eierne bør ta initiativ til at det utarbeides styreinstruks i Topro AS.

---

12. Har selskapene et bevisst forhold til etiske spørsmål, evt fastsatt i etiske retningslinjer?

Eierskapsmelding 2014

Eierskapspolitikken sier at selskapet skal ha en bevisst holdning til etiske spørsmål, men pålegger ikke innføring av etiske retningslinjer. Innføring av etiske retningslinjer anses derfor å være opp til hva selskapene anser som hensiktsmessig.

De fleste selskapene som er undersøkt har enten egne retningslinjer eller henviser til andre retningslinjer. Dokkadeltaet og Østre Toten Eiendomsselskap opplyser at de vil få dette på plass i løpet av nær framtid. GLT-Avfall har foreløpig ikke tatt stilling til om selskapet vil innføre egne etiske retningslinjer.

---

13. Sikrer selskapene likebehandling av eierne i forhold til informasjon og annet?

I de selskaper som har flere eiere synes det å være bevissthet knyttet til å behandle aksjonærene likt med hensyn til informasjon.

---

14. Setter styret opp en årlig plan for sitt arbeid herunder evaluering av seg selv og daglig leder? Gis det i den forbindelse en tilbakemelding til valgkomiteen, hvor det framgår hvilken kompetanse det er behov for i styret?

Etterlevelsen på dette punktet er noe varierende, men de fleste selskapene har en del på plass. For eksempel er det flere som har satt opp en plan for styrets arbeid samt at det er etablert rutiner for styreevaluering. Det er kun Vestre Toten Rådhus som opplyser at ikke noe av dette blir gjort.

Anbefaling

Styrene i alle selskapene bør innføre rutiner slik at alle elementene i denne delen av eierskapspolitikken oppfylles.

---

15. Skjer Østre Toten Eiendomsselskap AS sin rapportering til eier/kommunestyret som forutsatt?

Vi vurderer rapporteringen slik den ble foretatt i 2014, i form av statusrapport og rapportering videre til kommunestyret, som tilfredsstillende sett opp mot kommunestyrets ønsker og krav. Rapporteringen skal i henhold til kommunestyrets vedtak skje årlig.

---

16. Hvordan utøves eiers/ordførers rolle i forhold til Østre Toten Eiendomsselskap AS?

Ordfører opplyser at han har kontakt med eiendomsselskapet v/styreleder i flere ulike saker, gjerne i form av statusoppdateringer på viktige prosjekter. Ordfører mener at han ikke har optrådt på vegne av selskapet, men har i noen saker spilt en rolle som bindeledd mellom private aktører og Østre Toten Eiendomsselskap.

Så vidt vi kan forstå så er det ikke noe i lovverk - eller øvrige rammer for selskapet - som tilsier at ordfører ikke kan opptre som «bindeledd» slik det er beskrevet ovenfor, så lenge dette ligger innenfor selskapets formål. Selskapet er 100 prosent eid av Østre Toten kommune og det er etter vårt syn naturlig at ordfører kan spille en slik rolle. Forutsetningen er at den videre oppfølging av konkrete saker ligger til styre og daglig ledelse i selskapet.

Hele revisjonsrapporten om etterlevelse av felles eierskapspolitikk finner du her:

<http://www.irev.no/Global/IREV/Selskapskontroller/10255RapportFellesEierskapspolitikkGLT%20Endelig%2020150310.pdf>

3. Kommunalt eide selskaper og samarbeider

Kommunene har stor frihet i å organisere tjenestene slik de finner det hensiktsmessig enten som del av kommunen som juridisk person eller gjennom etablering av selvstendige rettssubjekter.

Eierskapsmelding 2014

Kommunene i Gjøvikregionen har for tiden 40 selskaper som selvstendige rettssubjekter, 3 vertskommunesamarbeider i henhold til Kommunelovens § 28, og 1 kommunalt foretak.

Selskaper	Gjøvik	S. Land	N. Land	Ø.Toten	V.Toten	Totalt
KUF-fondet i Oppland AS	1			1	1	1
Topro AS	1	1	1	1	1	1
ATS Gjøvik/Toten AS	1			1	1	1
Mjøsmuseet AS	1			1	1	1
AS Oplandske Dampsk.s.	1			1		1
Eidsiva Energi AS	1			1		1
Dokkadeltaet N. Våtmark.s. AS		1	1			1
Randsfjordmuseene AS		1	1			1
AS Gjøvik Rådhus	1					1
AS Industribygg	1					1
GOA AS	1					1
AS Snertingdal Auto	1					1
AS Snertingdalshallen	1					1
Norsk Bane AS	1					1
Oplandske Bioenergi AS	1					1
Sølv AS		1				1
Dokka Møbler AS			1			1
Landsbyen Næringshage AS			1			1
Nordre Land Asvo AS			1			1
AS Sentrumsbygg			1			1
Synnfjell Øst AS			1			1
Vokks AS			1			1
Kapp Næringshage AS				1		1
Lena Produkter AS				1		1
Østre Toten Eiendomsselskap AS				1		1
Vestre Toten Rådhus AS					1	1
Raufoss Industripark III AS					1	1
Komm-in AS					1	1
Raufoss Industrihistoriske Samlinger AS					1	1
Sum AS	13	4	9	9	5	29
GLT-Avfall IKS	1	1	1	1	1	1
Gjøvikreg. Helse og Miljøtilsyn IKS	1	1	1	1	1	1
Innlandet Revisjon IKS	1	1	1	1	1	1
Krisesenteret i Gjøvik IKS	1	1	1	1	1	1
SMISO Oppland IKS	1	1	1	1	1	1
Mjøslab IKS	1			1	1	1
Sum IKS	6	5	5	6	6	6
Biblioteksentralen AL	1	1	1	1	1	1
Sum AL	1	1	1	1	1	1
KLP - Kommunal Landspensjonskasse	1	1	1	1	1	1
Sum Pensjonskasser	1	1	1	1	1	1
Gjøvik Boligstiftelse	1					1
Østre Toten Boligstiftelse				1		1
Vestre Toten Boligstiftelse					1	1
Sum Stiftelser	1	0	0	1	1	3
Sum alle selskaper						40

Eierskapsmelding 2014

I tillegg er det etablert:						
Vertskommunesamarbeider i hht Kommunelovens § 28						
Legevakt	1	1	1	1	1	1
Innkjøp	1	1	1	1	1	1
Tilsynsførerordning fosterhjem	1	1	1	1	1	1
Sum Vertskommunesamarbeider § 28	3	3	3	3	3	3
Kommunalt foretak: Totenbadet KF					1	1
Andre eierskap: Tronhus i Land		1	1			1
Sum alle selskaper og samarbeider						45

I dette kapitlet presenteres hvert av de 40 selskapene i et fakta-ark hvor offisielle data er hentet fra Brønnøysundregistrene, supplert med opplysninger direkte fra selskapene ved behov.

Vurderinger er gjort med bakgrunn i den informasjonen som er samlet. Flere opplysninger om selskapene er å finne på nettstedet <http://www.proff.no>.

For øvrig ønskes tilbakemelding dersom det oppdages vesentlige feil og mangler i de selskapsdata som presenteres.

Ris, ros og tips til forbedringer imøteses, og er viktige bidrag i å utvikle eierskapsmeldingen.

3.1.

Alle 5 kommuner

Selskaper/samarbeider som alle kommunene i Gjøvik, Land og Toten har i fellesskap.

3.1.1. KUF-fondet i Oppland AS

Å bidra til kompetanseheving for sikring og utvikling av trygge og gode bo- og arbeidsplasser i Oppland, herunder bidra til å styrke høyskolene i Oppland sin posisjon for å kvalifisere seg til universitetsstatus. Det skal vektlegges samarbeid mellom høyskolene i Oppland og/eller med andre betydelige sentrale eller regionale aktører for å:

1. Etablere og/eller videreutvikle doktorgradsutdanninger i Oppland
2. Videreutvikle mastergradsutdanninger
3. Etablere og kvalifisere seg til nasjonalt og internasjonalt ledende forsknings- og kompetansemiljøer.
4. Satsingene må ha en klar strategi for å være selvgående eller ha tilgang på andre finansieringskilder etter fondets engasjement.

Forutsetninger for utbetaling av midler fra fondet er at det foreligger en omforent avtale mellom høyskolene og eventuelle andre aktører om å arbeide med konkrete utviklingsprosjekter. Dette samarbeidet skal danne grunnlaget for en struktur som på sikt kan virkeliggjøre universitetsambisjonen. Selskapet kan ikke yte støtte til ordinær drift av forsknings- og undervisningsinstitusjoner.

Selskapets egenkapital kan også benyttes til selskapets formål angitt i denne paragrafen. Selskapet har ikke erverv som formål, og utbytte kan ikke utdeles.

Ledelse:

Daglig leder: Erik Lagethon (f 1971)

Styrets leder: Gro Lundby (f 1954)

Flere opplysninger på: <http://www.proff.no/roller/kompetanse-universitets-og-forskningsfondet-i-oppland-as/lillehammer/-/Z01J1391/>

Eierandel:

Selskapets aksjekapital er på kr. 966 200 fordelt på 9 662 aksjer à kr. 100,- lydende på navn.

Eierskapsmelding 2014

Oppland Fylkeskommune	5000	53.49%
Lillehammer Kommune	1700	18.19%
Gjøvik Kommune	1600	17.12%
Gausdal Kommune	400	4.28%
Østre Toten Kommune	300	3.21%
Vestre Toten Kommune	300	3.21%
Øyer Kommune	20	0.21%
Lesja Kommune	5	0.05%
Vågå Kommune	5	0.05%
Lom Kommune	5	0.05%
Sel Kommune	5	0.05%
Ringebu Kommune	5	0.05%
Nord-Aurdal Kommune	2	0.02%

I tillegg har Søndre Land kommune 150 aksjer, Nordre Land kommune 10 aksjer, Dovre kommune 5 aksjer, og Nord Fron 5 aksjer. (Disse er foreløpig ikke registrert i Brønnøysund).

Ordførerne sitter i generalforsamling. For Gjøvik kommune møter rådmannen.

Økonomiske nøkkeltall:

KUF-fondet i Oppland AS	2014
(Tall i 1000 kroner)	
Brutto driftsinntekter	-
Resultat før skatt	507
Årsresultat	507
Anleggsmidler	-
Omløpsmidler	50 283
Egenkapital	50 239
Gjeld	44
Bokført egenkapital/Totalkapital	99,9 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Det er ikke utdelt midler fra fondet i 2014. Samarbeidet mellom Høyskolen i Gjøvik og NTNU er uproblematisk for KUF-fondets formål.

3.1.2. Topro AS

Vedtektsfestet formål:

Selskapets formål er å eie og drive arbeidsmarkedsbedrifter. Ved produksjon, servicenæring og annen virksomhet å avklare og kvalifisere yrkeshemmede med sikte på formidling til ordinært arbeidsliv eller utdanning. Bedriften kan også gi tilbud om varig sysselsetting.

Ledelse:

Daglig leder Rune Midtun (f 1957)
Styrets leder Sigmund Egner (f 1945)

Eierskapsmelding 2014

Flere opplysninger på

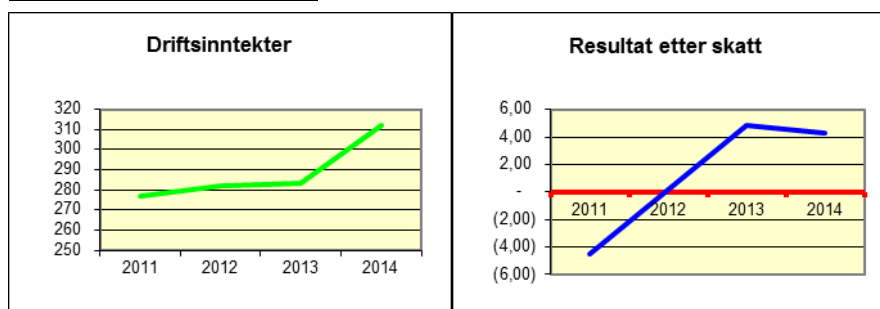
<http://www.proff.no/roller/topro-as-tidl.-totenprodukter/gj%C3%B8vik/-/Z0I3OGNF/>

Eierandel:

Gjøvik kommune	28,89 %
Østre Toten kommune	6,93 %
Vestre Toten kommune	10,40 %
Nordre Land kommune	6,07 %
Søndre Land kommune	15,68 %
Andre	32,03 %

Ordførerne sitter i generalforsamlingen.

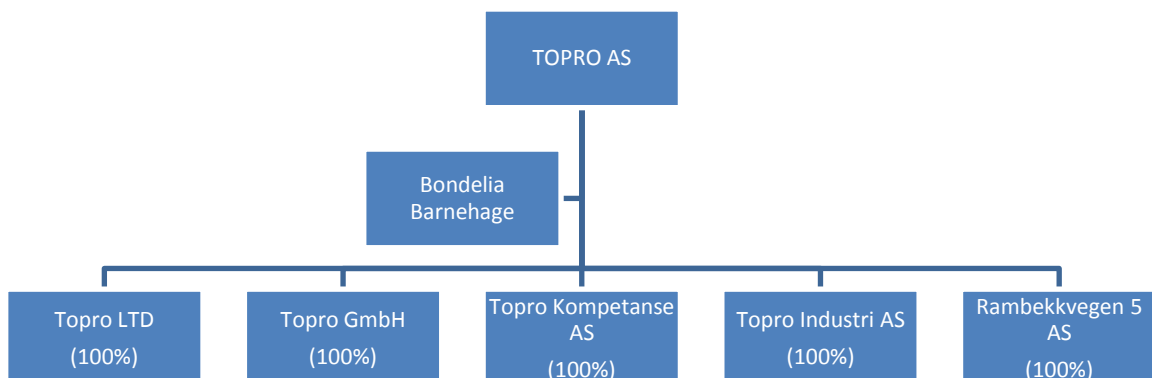
Økonomiske nøkkeltall:

TOPRO AS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	277 038	282 117	283 247	312 000
Resultat før skatt	(4 547)	150	4 626	4 194
Årsresultat	(4 477)	210	4 827	4 271
Anleggsmidler	98 596	90 125	92 069	111 067
Omløpsmidler	97 566	89 801	81 788	76 554
Egenkapital	93 856	91 718	95 041	98 397
Gjeld	102 306	88 208	78 816	89 224
Bokført egenkapital/Totalkapital	47,8 %	51,0 %	54,7 %	52,4 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Selskapsstrukturen for Topro AS er fra 01.01.15 slik:

Gjennom løpende prosesser i 2013 og 2014 og dialog med eierne i eiermøter ble det fra 01.01.15 opprettet 2 nye datterselskaper i morselskapet Topro AS:

1. Topro Kompetanse AS som skal arbeide med og ha ansvar for alt «tradisjonelt» utførelsesarbeid.
2. Topro Industri AS. Dette selskapet skal arbeide med den «kommersielle» delen av selskapet – produksjon og salg. Det er to avdelinger, elektronikk og hjelpemidler (rullatorer ol).

Begrunnelsen har vært et behov for å skille utførelsesvirksomheten fra den kommersielle. Dette sikrer utførelsesvirksomhetene dersom noe skulle «gå galt» med den kommersielle produksjon

En organisering i eget utførelsesselskap sikrer også en god videre utvikling innenfor dette området. Rammevilkårene - gjennom bl.a. sentrale politiske føringer til NAV - er i stadig endring. Det er ikke lenger behov for eller ønskelig med stor egenproduksjon for å kunne drive godt utførelsesarbeid – dette arbeid skal skje i samarbeid med det ordinære næringslivet. Tjenestene NAV etterspør, «kjøpes» mer og mer gjennom konkurranse/anbud. Tilbyderne er til dels landsomfattende private aktører. I forhold til godkjenning som utførelsesbedrift – som skal gjøres i 2015 – var signalene fra NAV at det ville være betydelig usikkerhet knyttet til en godkjenning for Topro AS, men at denne kan gis til en rendyrket utførelsesbedrift som Topro Kompetanse AS.

Ovennevnte organisering av utførelsesarbeidet åpner også for videre utvikling i form av et eventuelt utvidet samarbeid med andre utførelsesbedrifter. Et slikt samarbeid innenfor utførelsesområdet vil kunne være nødvendig for å møte den nevnte økte landsomfattende konkurranse innenfor utførelsesområdet. Organiseringen legger også

til rette for at eierne – om ønskelig - kan se på fremtidig struktur for sine bedrifter innenfor dette området.

I forhold til den **kommersielle** produksjons- og salgsvirksomheten åpner organiseringen muligheter for utvikling og ekspansjon i denne. Hovedtyngden av arbeidsplassene i Topro AS er nå samlet i Topro Industri AS. Topro Industri AS er med denne strukturen ett rendyrket kommersielt selskap som er skal selge og markedsføre produktene som lages.

Med sin produktportefølje og kompetanse i denne sammenheng har Topro Industri AS svært gode forutsetninger for å kunne lykkes fremover. Nøkkelen vil ligge i selskapets muligheter for å få til økt vekst. Økt vekst i kombinasjon med effektiv lokal produksjon vil kunne i gode økonomiske resultater og sikre og utvikle et stort antall lokale industriarbeidsplasser. En slik utvikling vil kreve at selskapet tilføres ressurser i form av både ny kompetanse og ny kapital.

Endringene og videre utvikling ble drøftet på eiermøte 24.04.15 i Vestre Toten rådhus og på den ordinære generalforsamlingen 28.05.15. På generalforsamlingen fikk styret fullmakt til å arbeide videre med «Utviklingsfasen» av strukturendringene i TOPRO i nært samarbeid med eierne. Prosesser om dette pågår utover høsten 2015. I disse vil bl.a. de offentlige eierne framtidige eierforhold i selskapet måtte avklares. Eventuelle endringer må behandles politisk i den enkelte kommune/fylkeskommune og vedtas i en ekstraordinær generalforsamling.

Revisjonsrapport 11/2014 – Etterlevelse av felles eierskapspolitikk i Gjøvikregionen

- *Eieravtaler:* Kommunene har ikke fulgt opp eierskapspolitikken med hensyn til å vurdere om det er behov for å inngå en eieravtale med Topro AS. Dette anbefales vurdert. Selskapet har flere eiere utenom de fem kommunene, og de andre eierne bør involveres i spørsmålet om inngåelse av en eieravtale.
- *Valgkomité:* I Topro er det opprettet en ordning med valgkomité som har egne retningslinjer.
- *Utbyttepolitikk:* Ikke relevant – Topro har etter lovverket ikke anledning til å betale utbytte.
- *Åpenhet:* Topro mener at virksomheten ikke er omfattet av offentlighetslovens regler fordi man er av den oppfatning at selskapet driver næring i direkte konkurranse med og på hovedsakelig samme vilkår som private. Rapporten anbefaler at Topro bør gjennomføre en nærmere vurdering av om selskapet er unntatt fra offentlighetslovens regelverk, jf § 2 i loven.
- *Styreinstruks:* Styreinstruks skal utarbeides i selskaper med «vesentlig virksomhet». Topro har ikke styreinstruks. Selskapet må sies å ha «vesentlig virksomhet», og i henhold til eierskapspolitikken bør det ha styreinstruks. Rapporten anbefaler at eierne bør ta initiativ til at det utarbeides styreinstruks i Topro AS.

3.1.3. GLT-Avfall IKS

Vedtektsfestet formål:

Formålet med GLT-Avfall IKS er på vegne av eierkommunene å drive avfallshåndtering bestående av innsamling, transport, behandling og omsetning innenfor de til enhver tid gjeldende konsesjonsvilkår og markedsmessige forhold. Selskapet skal sørge for at det både ved utbygging og drift av de interkommunale avfallsløsningene, legges vekt på de miljømessige forhold i tråd med myndighetenes krav. Etter anmodning fra en eller flere av kommunene kan selskapet ta på seg oppgaver som det er naturlig å utføre. På eget initiativ skal selskapet analysere situasjonen i avfallssektoren og komme med tilrådninger om nye tiltak eller endringer. GLT-Avfall IKS kan tegne selskaper som er organisert i henhold til norsk aksjelovgivning, alene eller i samarbeid med andre, opprette samarbeid eller IKS med andre kommuner eller IKS, når disse driver innen avfallsrelatert virksomhet. GLT-Avfall IKS kan også påta seg oppgaver for andre kommuner eller selskaper

Ledelse:

Daglig leder: Stein Giæver (f 1962)

Styreleder: Kjetil Bjørklund (f 1967)

Flere opplysninger på

<http://www.proff.no/roller/glt-avfall/humndalen/avfallsbehandling-og-gjenvinning/Z0IB9YOX/>

Eierandel:

Gjøvik kommune	42,03 %
Østre Toten kommune	21,19 %
Vestre Toten kommune	18,57 %
Nordre Land kommune	9,74 %
Søndre Land kommune	8,47 %
	100,00 %

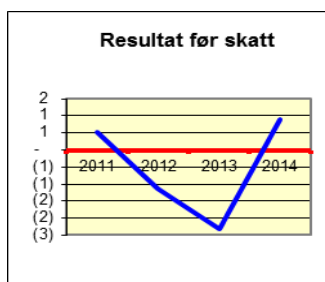
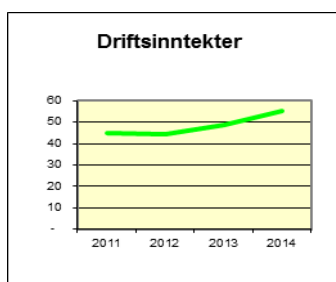
Representantskapet er selskapets øverste organ og består av ordførerne i GLT-Avfalls eierkommuner, samt en representant for opposisjonen fra hver av eierkommunene. Alle er valgt for en 4-årsperiode tilsvarende kommunevalgperioden og har personlige vararepresentanter.

Nåværende representantskap består av

Bjørn Iddberg og Katrine G. Rennan fra Gjøvik kommune, Hans Seierstad (leder) og Mildrid Lunden fra Østre Toten kommune,

Leif Waarum og Kjersti B. Fremstad fra Vestre Toten kommune, Liv Solveig Alfstad og Arne Goplen fra Nordre Land kommune, Terje Odden og Finn Øksne fra Søndre Land kommune.

Økonomiske nøkkeltall:

GLT-Avfall IKS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	44 885	44 597	48 651	55 200
Resultat før skatt	524	(1 129)	(2 326)	894
Årsresultat	9 834	(1 339)	(2 931)	653
Anleggsmidler	88 049	100 555	107 449	103 500
Omløpsmidler	19 047	19 085	31 235	28 834
Egenkapital	46 829	47 525	45 235	37 624
Gjeld	60 267	72 115	93 449	94 710
Bokført egenkapital/Totalkapital	43,7 %	39,7 %	32,6 %	28,4 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Fra årsmeldingen:

Om fremtidsutsikter og utfordringer:

Det er snart 21 år siden de nasjonale mål for en miljøvennlig avfallsbehandling ble trukket opp basert på følgende strategi (Stortingsmelding nr.44, 91-92):

- Hindre at avfall oppstår
- Fremme gjenvinning
- En mest mulig miljøvennlig behandling av restavfallet

Avfallsmarkedet har siden den gang gjennomgått en omfattende utvikling med betydelig endringer av rammevilkårene. I dag snakkes det om et avfallshierarki som i prioritert rekkefølge består av:

- Avfallsreduksjon
- Ombruk
- Materialgjenvinning
- Energiutnyttelse
- Deponering

Tidene med gode inntekter fra deponering av restavfall er nå over i og med deponiforbudet som ble innført fra 1. juli 2009.

GLT-Avfall Iks valgte likevel å bygge ut etappe III ved deponiet i Dalborgmarka. Dette var et bevisst valg ut fra at det i fremtiden vil være en til dels betydelig avfallstonnasje som ikke kan håndteres på annen måte enn legges på et deponi.

Erfaringene pr. utgangen av 2014 viser at 12 % av innveid tonnasje fortsatt vil kunne deponeres enten fordi fraksjonen er fritatt fra deponiforbudet, er uorganisk eller at det gis dispensasjon fra deponiforbudet på grunn av avfallsfraksjonen "beskaffenhet".

Driften av deponigassanlegget både ved det gamle deponiet på Nygard og det nye

deponiet i Dalborgmarka har vist seg å være krevende og kostbart. En oppgradering av deponigassanlegget er ønskelig ut fra driftsmessige og miljømessige forhold, og utfra målsettingen om å utnytte deponigassen i egen regi. Det vurderes investeringer i Stirling motorer, oppgraderte brønner, optimalisering av fakkell etc., og det er sendt søknad til Enova om økonomisk støtte. Enova har svart positivt, og endelig avgjørelse i saken vil foreligge våren 2015.

GLT-Avfall sin strategiplan for perioden 2013 – 2016 ble godkjent i de enkelte kommunestyrer i 2013. Arbeidet med implementering og gjennomføring av denne er videreført i 2014 men fortsatt gjenstår det mye arbeid før alle formaliteter er vedtatt i de enkelte kommunestyrer.

Fra eierne:

Det er avgjørende viktig at selskapet utvikler og implementerer en ny strategi for hvordan selskapet skal drives i tiden framover uten at regionens innbyggere får en kraftig økning i sine renovasjonsgebyrer - dette er hovedutfordringen for styret og ledelsen.

Det pågår nå en prosess i alle kommuner. Prosessen skal gi svar på hvordan selskapet skal drives videre, herunder blant annet

- avklare spørsmål om virksomhetsoverdragelse knyttet til inntransport av husholdningsavfall
- gi tilbakemelding på spørsmål stilt av Gjøvik kommune
- avklare andre forhold – eksempelvis renovasjonsordning for hytter i Nordre Land

Nødvendige politiske vedtak forventes å være på plass i 2015, og ny strategi implementeres fra 2016.

Revisjonsrapport 11/2014 – Etterlevelse av felles eierskapspolitikk i Gjøvikregionen

- *Eieravtaler:* Kommunene har ikke fulgt opp eierskapspolitikken med hensyn til å vurdere om det er behov for å inngå en eieravtale med GLT-Avfall. Rapporten anbefaler kommunene å vurdere behovet for å inngå en eieravtale med selskapet.
- *Valgkomité:* I GLT-Avfall er det ikke opprettet valgkomité. Rapporten anbefaler at en slik komité bør komme på plass, og alle valgkomiteer bør ha skriftlige retningslinjer som de arbeider etter.
- *Utbyttepolitikk:* I GLT-Avfall er det kun anledning til å betale utbytte fra den konkurranseutsatte delen av virksomheten (næringsavfall). I selskapet er det ikke etablert noen utbyttepolitikk, eller praksis med å hente utbytte. Rapporten anbefaler at det bør etableres utbyttepolitikk for den konkurranseutsatte delen av GLT-Avfall. At selskapet ikke er i posisjon til å betale utbytte hvert år, er neppe noe argument for ikke å etablere en utbyttepolitikk.
- *Åpenhet:* GLT-Avfall er etter egen vurdering underlagt offentlighetslovens regler.
- *Etiske retningslinjer:* Eierskapspolitikken sier at selskapet skal ha en bevisst holdning til etiske spørsmål, men pålegger ikke innføring av etiske retningslinjer. Innføring av etiske retningslinjer anses derfor å være opp til hva selskapene anser som hensiktsmessig. GLT-Avfall har foreløpig ikke tatt stilling til om selskapet vil innføre egne etiske retningslinjer.

3.1.4. Gjøvikregionen Helse- og Miljøtilsyn IKS

Vedtekstfestet formål:

Selskapets formål er å utføre forvaltningsoppgaver og drive opplysnings-, veilednings- og rådgivningsvirksomhet i samsvar med følgende lover:

- Lov av 1. januar 2012 om folkehelsearbeid (Folkehelseloven)
- Lov av 5. august 1994 nr. 55 om vern mot smittsomme sykdommer, kapittel 7, §7-1 og 2
- Lov av 2. desember 1955 nr. 2 om helsemessig og sosial beredskap,
- Lov av 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakkskader

Selskapets ansvar og myndighet er bestemt av delegasjon og oppdrag fra hver av de deltakende kommunene.

Etter vedtak i styret og representantskapet kan selskapet også ta opp andre oppgaver enn de som omfattes av lovene nevnt ovenfor.

Ledelse:

Daglig leder Jon Thams Brevik (f 1947)

Ny daglig leder registrert 23. mai 2015: Randi Haugen (f 1971)

Styrets leder Odd Syversen (f 1953). Sykemeldt i 2014.

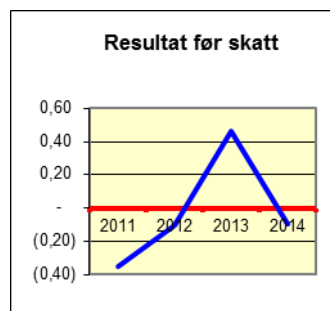
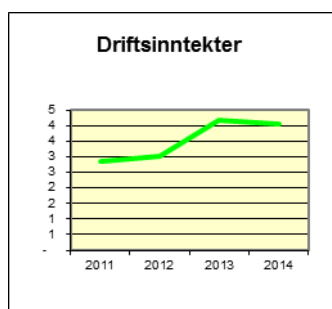
Konstituert styreleder i 2014: Monica Andersson

Eierandel:

Gjøvik kommune	35,2 %
Østre Toten kommune	17,8 %
Vestre Toten kommune	15,6 %
Nordre Land kommune	8,2 %
Søndre Land kommune	6,9 %
Gran kommune	16,3 %
	100 %

I representantskapet sitter ordfører Bjørn Iddberg (leder) fra Gjøvik kommune, Terje Odden fra Søndre Land kommune, Leif Waarum fra Vestre Toten kommune, Liv Solveig Alfstad fra Nordre land kommune, Anne Kari Hovde fra Østre kommune, og Anne Marte Skari fra Gran kommune.

Økonomiske nøkkeltall:

Eierskapsmelding 2014

Gjøvikregionen Helse- og Miljøtilsyn IKS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
<i>Brutto driftsinntekter</i>	2 837	3 010	4 162	4 058
<i>Resultat før skatt</i>	(350)	(103)	459	(97)
<i>Årsresultat</i>	(350)	(103)	459	(97)
<i>Anleggsmidler</i>	2 468	2 779	3 269	3 679
<i>Omløpsmidler</i>	1 390	1 393	1 834	1 797
<i>Egenkapital</i>	277	111	521	8
<i>Gjeld</i>	3 581	4 061	4 582	5 468
<i>Bokført egenkapital/Totalkapital</i>	7,2 %	2,7 %	10,2 %	0,1 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Det positive regnskapsresultatet i 2013 kommer fra engangsinnbetaling fra Gran kommune, sykelønnsrefusjon og sparte løpende driftsutgifter.

Selskapets drift finansieres i hovedsak av overføringer fra eierkommunene. Tilsynets egen inntjening er begrenset og består av oppdrag fra enkeltpersoner i forbindelse med vurdering/rådgivning og måling av inneklime mhp fuktskader, samt uttak av prøver i vassdragene Hunnselva og Lena elva for NIVA.

3.1.5. Innlandet Revisjon AS

Vedtektsfestet formål:

Innlandet Revisjon har som oppgave å utføre revisjon i kommuner i henhold til Lov om kommuner og fylkeskommuner av 25. september 1992 med senere endringer, og skal sikre de deltakende kommuner revisjon i egen regi.

Innlandet Revisjon skal tilby deltakerne tjenester i samsvar med Forskrift om revisjon. Arbeidsområdet er nærmere definert i samme forskrift.

Selskapet kan også tilby sine tjenester til andre kommuner og virksomheter som fører regnskap etter de kommunale regnskapsprinsippene, samt i andre virksomheter der selskapet er valgbar som revisor.

Selskapet skal levere sine tjenester til selvkost, og har ikke erverv til formål.

Avtale om revisjon inngås mellom oppdragsgiverne og selskapet ved daglig leder.

Ledelse/Styret:

Daglig leder Bjørg Hagen (f 1966) Styrets leder Arne Botten (f 1940)

Ny styreleder 6.1.2015: Anne Lise Bleie (f 1945)

Flere opplysninger på

<http://www.proff.no/roller/innlandet-revisjon-iks/lillehammer/revisjonstjenester/Z013OBQ0/>

Eierandel:

Det er ikke skutt inn kapital fra deltakerne.

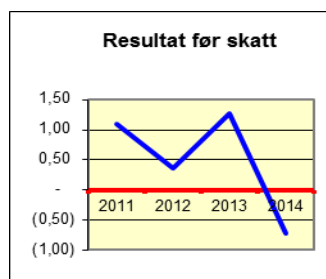
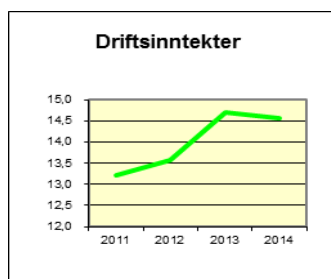
Eierskapsmelding 2014

Deltakere med delt ansvar:

Gausdal Kommune
Gjøvik Kommune
Gran Kommune
Jevnaker Kommune
Lillehammer Kommune
Lunner Kommune Nord-
Fron Kommune Nordre
Land Kommune
Oppland Fylkeskomm.
Søndre Land Kommune
Vestre Toten Kommune
Østre Toten Kommune
Øyer Kommune

I representantskapet sitter John Kraby Svendsen fra Gjøvik, Liv Solveig Alfstad (leder) fra Nordre Land, Georg Raddum fra Østre Toten, Leif Waarum fra Vestre Toten og Finn Øksne fra Søndre Land, samt representanter fra øvrige eiere.

Økonomiske nøkkeltall:

Innlandet Revisjon IKS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	13 221	13 583	14 713	14 578
Resultat før skatt	1 091	368	1 276	(716)
Årsresultat	1 091	368	1 276	(716)
Anleggsmidler	583	649	720	843
Omløpsmidler	7 183	7 860	8 236	8 142
Egenkapital	4 513	4 881	6 158	5 442
Gjeld	3 253	3 628	2 798	3 543
Bokført egenkapital/Totalkapital	58,1 %	57,4 %	68,8 %	60,6 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Siden 2006 er det årlig inngått egen oppdragsavtale mellom hvert kontrollutvalg og Innlandet Revisjon IKS som regulerer bl.a. omfang av revisjonstjenestene det enkelte år.

Fra selskapsavtalen:

Kommunen ivaretar sine lovpålagte revisjonstjenester ved deltakelse i selskapet Innlandet Revisjon IKS. Innlandet Revisjon IKS skal yte eierkommunene revisjon i

egenregi til selvkost. Det skal inngås oppdragsavtaler mellom oppdragsgiver og selskapets daglige leder.

Kommunestyret/fylkesting har delegert til kontrollutvalget å inngå oppdragsavtale med selskapet.

Kontrollutvalget og Innlandet Revisjon IKS har felles mål at revisjonstjenestene skal være til konkurransedyktig pris og kvalitet. Innlandet Revisjon IKS har en uttalt strategi å være kompetent og kundeorientert. Oppdragsansvarlig revisor for både regnskaps- og forvaltningsrevisjon skal oppfylle kravene til utdanning og praksis.

Revisjonsteamene skal ha tilfredsstillende kompetanse og være uavhengige.

Regnskapsrevisjon og forvaltningsrevisjon skal gjennomføres i henhold til lov, forskrift og god kommunal revisjonsskikk. Forvaltningsrevisjon skal gjennomføres i henhold til standard for forvaltningsrevisjon, RSK 001. Revisor skal rapportere resultatene av sin revisjon og kontroll til kontrollutvalget jf. pkt. 4.

Innlandet Revisjon IKS skal delta i landsomfattende prissammenligning, benchmarking. Kontrollutvalget skal orienteres om resultatet av prissammenligningen. Utvalgets ansvar for tilsyn med revisjonen ivaretas gjennom oppfølging av oppdragsavtalen med vedlegg. Oppdragsavtalen med vedlegg fokuserer på kvalitet og kostnad. Med kvalitet menes blant annet revisors kvalifikasjoner og faglig utførelse samt kommunikasjon mellom revisor og kontrollutvalg.

Fra eierne:

Det er ønskelig at eierne blir orientert om resultatene av landsomfattende benchmarking som er beskrevet i Selskapsavtalen.

3.1.6. Krisesenteret i Gjøvik IKS

Vedtektsfestet formål:

Krisesenterets formål er å oppfylle kommunenes forpliktelser etter Lov om kommunale krisesentertilbud av 19.06.2009, jfr. Lovens § 1:

Formålet med denne lova er å sikre eit godt og heilskapleg krisesentertilbud til kvinner, menn og barn som er utsette for vald eller trusler om vald i nære relasjonar.

Ledelse:

Daglig leder og kontaktperson: Heidi Olden Eng (f 1960)

Styrets leder fra 2015: Odd Inge Sanden (f 1944)

Tidligere styreleder: Anne Bjertnæs

Nestleder: Lise Hammerud

Eierandel

Deltakerkommunene har lik eierandel i selskapet, delt på det antall deltakere.

Gjøvik 1/5

Østre Toten 1/5

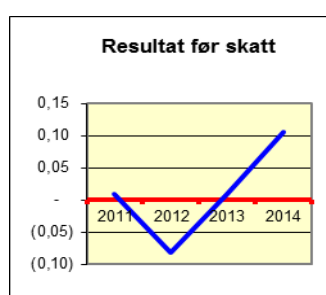
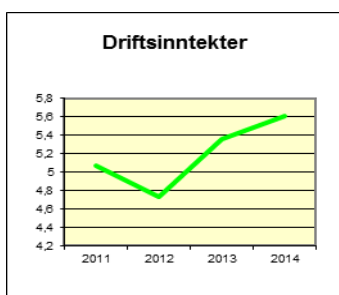
Vestre Toten 1/5

Nordre Land 1/5

Søndre Land 1/5

I representantskapet sitter ordfører Bjørn Iddberg fra Gjøvik, Svein Rønningsveen fra Nordre Land, Anne Kari Hovde fra Østre Toten, Lisbeth Larsen fra Vestre Toten og Jon Odden fra Søndre Land.

Økonomiske nøkkeltall:

Krisesenteret i Gjøvik IKS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	5 064	4 731	5 352	5 608
Resultat før skatt	9	(81)	9	106
Årsresultat	9	(81)	9	106
Anleggsmidler	65	65	65	65
Omløpsmidler	916	776	1 054	1 092
Egenkapital	29	(52)	(43)	64
Gjeld	953	894	1 161	1 093
Bokført egenkapital/Totalkapital	3,0 %	-6,2 %	-3,8 %	5,5 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Kommunene bevilger til sammen ca. 5,5 mill. kroner til drift av Kriesesenteret. Kostnadene fordeles etter antall innbyggere i kommunene. Denne summen går i all hovedsak til personalkostnader som utgjør 80 % av årsregnskapet. Kriesesenteret har 11 faste stillinger som utgjør 6,3 årsverk.

Kriesesenteret leier lokaler (bolig) av Stiftelsen Palma. Boligen er for liten i forhold til behovet og tilfredsstillende verken kravene til barnefaglig oppfølging, universell utforming eller sikkerhet.

Det arbeides derfor nå med å finne nye lokaler for Kriesesenteret hvor Gjøvik kommune påtar seg ansvaret for å finne egnede lokaler for senteret. Dette arbeidet gjøres i samarbeid med Gjøvik Boligstiftelse og styret i Gjøvik Kriesesenter IKS.

3.1.7. Støttesenter mot Incest og Seksuelle Overgrep Oppland IKS (Smiso)

Vedtektsfestet formål:

Støttetilbud til ungdom over 16 år, kvinner og menn som har vært utsatt for incest og seksuelle overgrep, til støttepersoner for incestutsatte barn og voksne, og til de som ønsker informasjon og veiledning. Støttesenteret skal være et lavterskeltilbud der målet er å gi råd, støtte, veiledning og hjelp til brukere basert på prinsippet om hjelp til selvhjelp. Dette kan skje gjennom enesamtaler, og ulike former for aktiviteter og selvhjelpsgrupper. De ansatte skal bidra til å kartlegge hvilke tilbud på senteret og i det offentlige hjelpeapparat den enkelte bruker har behov for. Senteret skal drive forebyggende arbeid, informasjon og rettleiding til andre instanser.

Ledelse:

Daglig leder Bente Brudal (f 1955)

Styrets leder Hanne Solfrid Glemmestad (f 1970)

Flere opplysninger på: <http://www.proff.no/roller/st%C3%B8ttesenter-mot-incest-og-seksuelle-overgrep-oppland-iks/gj%C3%B8vik/pleie-og-omsorgstjenester/Z013OPYQ/>

Deltakere med delt ansvar:

Etnedal kommune

Gjøvik kommune

Gran kommune

Jevnaker kommune

Lunner kommune

Nord-Aurdal kommune

Nordre Land kommune

Søndre Land kommune

Sør-Aurdal kommune

Vang kommune

Vestre Toten kommune

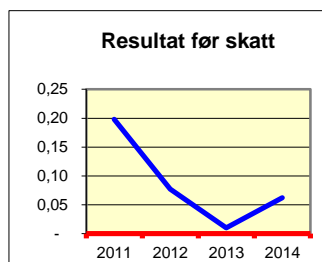
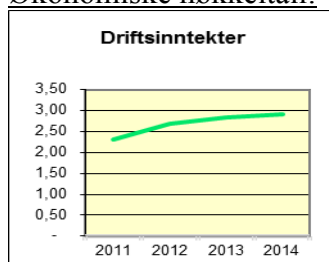
Østre Toten kommune

Øystre Slidre kommune

I representantskapet fra Gjøvikregionen sitter ordfører Bjørn Iddberg fra Gjøvik, Anne Kari Hovde fra Østre Toten, Laila Nereng fra Nordre Land, Elisabeth Braaten fra Vestre Toten og Rune Selj fra Søndre Land. Asle Hovdal er

vertskommunekontakt.

Økonomiske nøkkeltall:

	2011	2012	2013	2014
Støttesenter mot Incest og Seksuelle Overgrep Oppland IKS				
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	2 298	2 687	2 839	2 902
Resultat før skatt	198	77	10	62
Årsresultat	198	77	10	62
Anleggsmidler	155	164	120	89
Omløpsmidler	832	972	988	1 093
Egenkapital	684	761	770	832
Gjeld	302	375	338	349
Bokført egenkapital/Totalkapital	69,4 %	67,0 %	69,5 %	70,4 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Bidragene fra kommunene, sammen med støtte fra Oppland Fylkeskommune og Helse Sør-Øst utgjør 20 % av driftsgrunnlaget, mens staten står for de resterende 80 %. Tilbudet er gratis til alle innbyggere i Oppland fylke.

3.1.8. Biblioteksentralen AL

Vedtektsfestet formål:

Biblioteksentralen skal være et serviceorgan for alle typer offentlige biblioteker. BS har til oppgave å være hovedleverandør av alle produkter og tjenester til biblioteker og lignende institusjoner. I tillegg kan BS delta i/etablere virksomhet med det formål å betjene det totale bok-, informasjons- og kunnskapsmarkedet. BS skal drives etter vanlige bedriftsøkonomiske prinsipper, slik at det skapes økonomisk trygghet og utviklingsmuligheter og slik at andelseiernes interesser ivaretas på beste måte. BS har ikke økonomisk fortjeneste i seg selv som formål for virksomheten - herunder heller ikke for medlemmene jfr. § 15.

Ledelse:

Daglig leder Børge Hofset (f 1948)

Styrets leder Siri Austeng (f 1944)

Flere opplysninger på

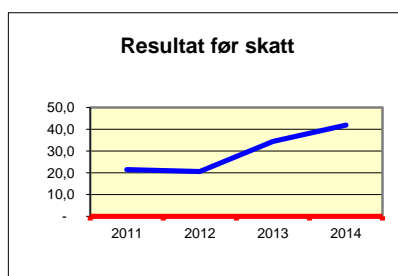
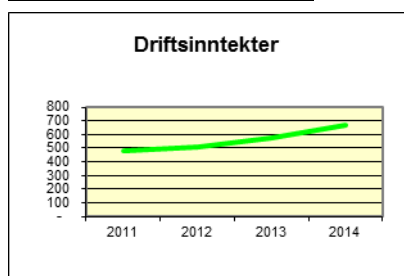
<http://www.proff.no/roller/biblioteksentralen-al/oslo/bokhandlere/Z0I3KP9W/>

Eierskapsmelding 2014

Eierandel:

Av totalt 3814 andeler
 eier: Gjøvik 24 andeler
 Søndre Land 5 andeler
 Nordre Land 5 andeler
 Østre Toten 12 andeler
 Vestre Toten 11
 andeler

Økonomiske nøkkeltall:

BIBLIOTEKSENTRALEN AL - konsern (Tall i 1000 kroner)	2011	2012	2013	2014
Brutto driftsinntekter	478 755	505 154	574 291	671 548
Resultat før skatt	21 446	20 615	34 498	41 931
Årsresultat	15 323	13 712	26 212	30 114
Anleggsmidler	52 584	46 787	58 231	54 660
Omløpsmidler	158 523	176 784	205 347	245 414
Egenkapital	124 636	138 321	164 859	195 039
Gjeld	86 471	85 251	98 719	105 035
Bokført egenkapital/Totalkapital	59,0 %	61,9 %	62,5 %	65,0 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Morselskapet har tilfredsstillende lønnsomhet, og meget god likviditet og soliditet.

Tilleggsopplysninger:

Biblioteksentralens hel- og deleide selskaper:	Økonomisk analyse basert på 2014 regnskapet		
	Likviditetsgrad	Lønnsomhet	Soliditet
BS Undervisning AS - 100%	God	Meget god	Meget god
Bibliotekenes IT-senter AS - 50%	Ikke tilfredsstillende	Meget god	Meget god
BS Eurobib AS - 50%	Meget god	God	Meget god
BS Transport AS - 100%		Ikke tilfredsstillende	Meget god
Edda Bokhandel AS - 100%		Svak	Meget god
<i>Kilde: Proff.no/Brønnøysundregisteret</i>			

3.1.9. KLP - Kommunal Landspensjonskasse

(Selskapsform: GFS – Gjensidig forsikringselskap)

Vedtektsfestet formål:

Selskapets formål er å ivareta medlemmenes behov for tjenestepensjonsordninger.

Selskapet kan også enten selv eller gjennom deltakelse i andre selskaper tilby andre

Eierskapsmelding 2014

---

pensjons- og forsikringsprodukter, og kan delta i eller drive enhver virksomhet som naturlig henger sammen med forsikringsvirksomhet og enhver annen virksomhet som er tillatt for livsforsikringsselskaper, herunder administrasjon og forvaltning av pensjonskasser.

Ledelse:

Daglig leder Sverre Thornes (f 1960)

Styrets leder Arne Øren (f 1943)

Ny styreleder registrert 21.07.2014: Liv Kari Eskeland (f 1965)

Flere opplysninger på

<http://www.proff.no/roller/klp-kommunal-landspensjonskasse/bergen/oppf%C3%B8ringer-uten-bransjetilknytning/Z0I1SZ8D/>

Eierandel:

Kommunal Landspensjonskasse er et gjensidig selskap, og har ikke eiere i tradisjonell forstand, men selskapsmedlemmer. Selskapsmedlemmene i KLP er alle kunder som har offentlig tjenestepensjonsordning i selskapet.

KLPs kunder og eiere/selskapsmedlemmer består av kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og selvstendige virksomheter tilknyttet offentlig sektor

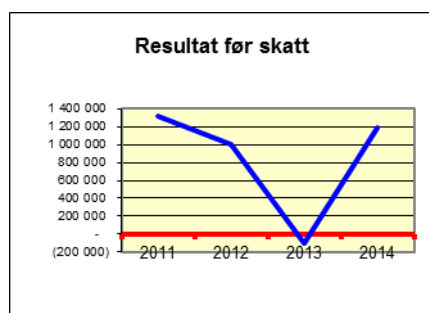
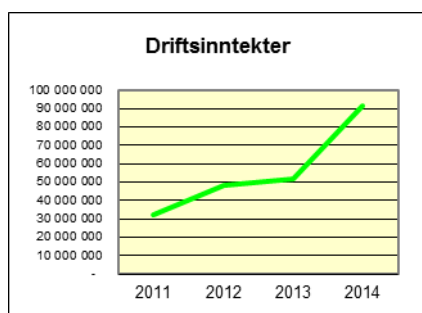
Medlemmene plikter å betale egenkapitaltilskudd i den utstrekning det er nødvendig for å gi KLP tilfredsstillende soliditet.

Våre kommuner har følgende egenkapitalinnskudd i selskapet ved utgangen av 2014:

Egenkapitalinnskudd	
	<i>Tall i 1000 kr.</i>
Gjøvik	40 569
Søndre Land	15 710
Nordre Land	13 717
Østre Toten	24 054
Vestre Toten	20 003
Sum	114 052

Eierskapsmelding 2014

Økonomiske nøkkeltall:

Kommunal Landspensjonskasse	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	31 844 000	48 081 000	51 993 000	91 320 000
Resultat før skatt	1 313 000	1 001 000	(106 000)	1 188 000
Årsresultat	726 000	809 000	870 000	862 000
Anleggsmidler	132 732 000	144 772 000	154 285 000	184 911 000
Omløpsmidler	159 052 000	187 012 000	215 472 000	305 984
Egenkapital	12 064 000	13 547 000	15 268 000	17 644 000
Gjeld	278 575 000	318 235 000	354 448 000	473 124 000
Bokført egenkapital/Totalkapital	4,2 %	4,1 %	4,1 %	3,6 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Fra årsmeldingen:

2014 ble et historisk godt år for KLP, god avkastning, vekst i alle forretningsområder og stor tilstrømming av nye kunder.

2014 har vært et utfordrende år med et historisk lavt rentenivå. På tross av dette har KLP levert gode resultater i alle ledd.

Verdjustert og bokført avkastning i 2014 endte på henholdsvis 6,9 og 4,3 prosent. Aksjer, eiendom og omløpsobligasjoner var de viktigste bidragsyterne til den gode avkastningen.

Markedet for offentlig tjenstepensjon ble i 2014 preget av at de andre leverandørene av forsikret ordning har trukket seg fra markedet. Totalt har 58 kommuner og 203 offentlige bedrifter flyttet til KLP i løpet av 2014. Tilflyttingen medfører en økning i premiereservene på 30 milliarder kroner og 156 000 flere pensjonsberettigede medlemmer i KLP. Ytterligere 15 kommuner har flyttet til KLP hittil i 2015. KLP har nå 418 av 446 kommuner og fylkeskommuner som kunder på offentlig tjenstepensjon.

KLP er ikke bare en pensjonsleverandør, men tilbyr også bank, fonds- og forsikringsprodukter med gunstige betingelser for sine medlemmer. I 2014 er det over 75 000 som har tatt i bruk medlemsfordelene sine.

For dagene som kommer:

Rammebetingelser er i endring, det arbeides med kommunereform, det oppleves et langvarig lavrentescenario, og pensjonsordningene i offentlig og privat sektor er i endring. KLP har kunder og eiere som prioriterer soliditet og langsiktighet i kapitalforvaltningen, og KLP har fokus på å levere god avkastning, ha lave kostnader og yte god service også i fremtiden. Slik uttrykker selskapet det i sin årsmelding.

3.2. Gjøvik, Østre Toten og Vestre Toten

3.2.1. ATS Gjøvik/Toten AS

3.2.2. Mjøsmuseet AS

3.2.3. Mjøslab IKS

3.3. Gjøvik og Østre Toten

3.3.1. A/S Oplandske Dampsibsselskap

3.3.2. Eidsiva Energi AS

3.4. Søndre- og Nordre Land

3.4.1. Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS

Vedtektsfestet formål:

Nasjonalt kompetansesenter som skal drive undervisnings- og forskningsvirksomhet innen fagområdene miljø og våtmarksrestaurering o.a. fagområder som naturlig kan knyttes til denne virksomheten. Selskapet skal videre drive en aktiv informasjons- og formidlingsvirksomhet innenfor sine fagområder. Selskapet skal drives på vanlig forretningsmessig basis.

Ledelse/Styret:

Dagligleder: Øystein Aas (f 1962)

Styrets leder Kjetil Bjørklund (f 1967)

Flere opplysninger på

<http://www.proff.no/regnskap/dokkadeltaet-nasjonale-v%C3%A5tmarkssenter-as/dokka/-/992665408/>

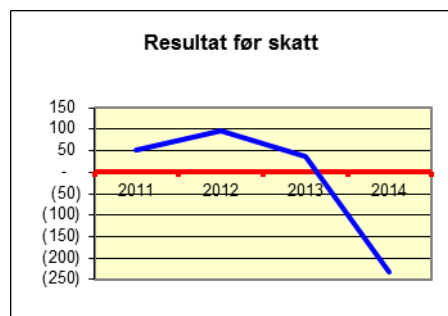
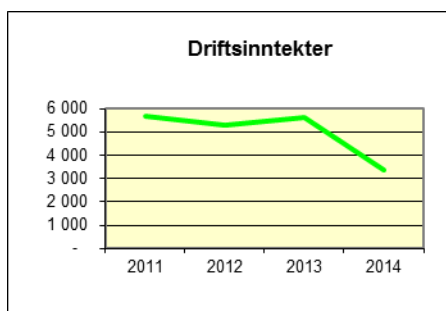
Eierandel:

Nordre 150 aksjer = 50 %

Søndre: 150 aksjer = 50 %

Ordførerne i Nordre Land og Søndre Land sitter i generalforsamlingen.

Økonomiske nøkkeltall:

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	5 670	5 284	5 645	3 376
Resultat før skatt	52	98	37	(233)
Årsresultat	37	70	27	(225)
Anleggsmidler	84	73	63	52
Omløpsmidler	1 070	2 055	1 007	1 067
Egenkapital	423	494	521	296
Gjeld	731	1 635	549	823
Bokført egenkapital/Totalkapital	36,7 %	23,2 %	48,7 %	26,5 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

DNV finansieres i all hovedsak av prosjektinntekter, i det alt vesentlige fra miljøforvaltningen, og med noe tilskudd fra fylkeskommunen, regionen og eierkommunene i noen prosjekter. Selskapet har egne ansatte og innleid hjelp i sommersesongen som gjennomfører aktivitetene.

Byggingen av Naturhuset på Odnnes, som i all hovedsak er finansiert av eierkommunene, ble startet i 2014. Øvrig infrastruktur som erfaringsstoler, området ved elvemuslingsbrygga ved Skrankefoss og ved Fugletårnet, skilting, ulike utstillinger og arrangementer er finansiert over ulike prosjekter over tid.

Det er ingen lånegjeld i DNV AS. Selskapet har ikke mottatt driftsstøtte fra kommunene siden 2011.

Organiseringen og driften har gitt selskapet gode faglige resultater over tid. Det er etablert faglig samarbeid med Randsfjordmuseene ved Lands Museum. De faglige resultatene gir mulighet for spennende og nyskapende formidling av kunnskap om arter og naturtyper og ulike måter å skjøtte arter og naturtyper på. DNV AS står i en særstilling på dette området i forhold til andre besøkssentre.

Driften i selskapet har, med unntak av 2014, gitt årlige overskudd. Det er imidlertid krevende å drifte en slik organisasjon kun med prosjektinntekter. En autorisasjon som besøkssenter, som gir et årlig statstilskudd til driften, vil gi bedre forutsigbarhet og bedre muligheter til å gjennomføre naturveiledning for flere og større brukergrupper. Det vil bli utlyst ny autorisasjon i 2015, og selskapet vil sende søknad.

Nordre og Søndre Land kommune har vist ambisjoner gjennom å starte opp DNV AS og bidratt til gode styrearbeid i årene etter etableringen. I forbindelse med forvaltningsrevisjonen av DNV AS i 2014 har vi etablert styreinstruks og etiske retningslinjer. Arbeidet med forvaltningsrevisjonen har vært til nytte for DNV AS. Det er vesentlig at eierkommunene benytter den kompetansen og de mulighetene som ligger i selskapet også sett i forhold til egne behov, og at dette reflekteres i dialogen mellom eierne og selskapet.

Revisjonsrapport 11/2014 – Etterlevelse av felles eierskapspolitikk i Gjøvikregionen

- *Eieravtale:* Kommunene har ikke fulgt opp eierskapspolitikken med hensyn til å vurdere om det er behov for å inngå en eieravtale i Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter. Rapporten anbefaler at kommunene sammen bør vurdere om det er behov for å inngå en eieravtale med selskapet.
- *Valgkomité:* I Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter er ordførerne i de to eierkommunene valgkomité, det er ikke innført retningslinjer for komitèen. Rapporten anbefaler at alle valgkomitèer bør ha skriftlige retningslinjer som de arbeider etter.
- *Utbyttepolitikk:* Ikke relevant. I Dokkadeltaet er det vedtektsfestet at overskudd skal tillegges egenkapitalen.
- *Åpenhet:* Dokkadeltaet har ikke gjort noen vurdering av om selskapet er underlagt offentlighetsloven, men opplyser at man følger offentlighetslovens regelverk så langt det er praktisk mulig. Rapporten anbefaler at Dokkadeltaet bør gjennomføre en nærmere vurdering av om selskapet er

unntatt fra offentlighetslovens regelverk, jf § 2 i loven.

- *Etiske retningslinjer:* Eierskapspolitikken sier at selskapet skal ha en bevisst holdning til etiske spørsmål, men pålegger ikke innføring av etiske retningslinjer. Innføring av etiske retningslinjer anses derfor å være opp til hva selskapet anser som hensiktsmessig. Dokkadeltaet opplyser at de vil få dette på plass i løpet av nær framtid.

3.4.2. Randsfjordmuseene AS

Vedtektsfestet formål:

Driften av Randsfjordmuseene skal være i samsvar med retningslinjene for det internasjonale museumsforbundet (ICOM). Randsfjordmuseene AS skal være et møtested mellom natur, kultur, kunst og teknologi, mellom fortid, nåtid og fremtid og være en vitenskapelig institusjon som skal dokumentere kultur- og naturhistorie i Randsfjordregionen. Selskapet kan også ta på seg andre nasjonale dokumentasjonsoppgaver på områder der dette er naturlig. Dette arbeidet skal skje gjennom innsamling, bevaring, forskning og formidling. Selskapet eier og forvalter eiendommene og samlingene til Hadeland Folkemuseum, Lands Museum og Kittilbu Utmarksmuseum. Selskapet kan også påta seg forvaltning av andre samlinger etter egne avtaler.

Ledelse/Styret:

Daglig leder Leila Kaarina Valvik Raustøl (f 1949)

Styrets leder Einar Raastad (f 1949)

Flere opplysninger på:

<http://www.proff.no/roller/randsfjordmuseene-avd-lands-museum/dokka/museer-og-samlinger/Z0I3OBZ7/>

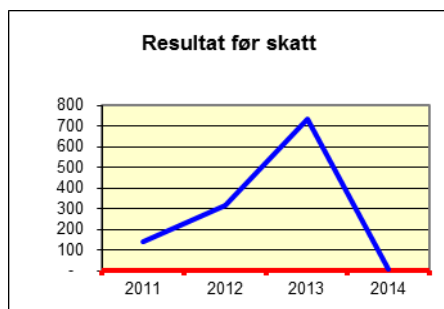
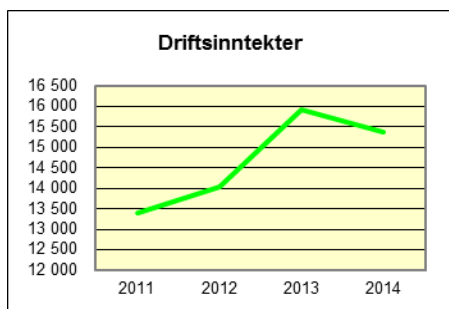
Aksjonærer:

Navn	Ant aksjer	Andel i %
Hadeland Museumslag	32	16 %
Land Museumslag	32	16 %
Nordre Land Kommune	31	15.5 %
Søndre Land Kommune	31	15.5 %
Gran Kommune	22	11 %
Lunner Kommune	22	11 %
Jevnaker Kommune	22	11 %
Gausdal Kommune	4	2 %
Kittilbu Museumslag	2	1 %
Hadeland Bergverksmuseums Venneforening	2	1 %

Ordførerne i Nordre Land og Søndre Land sitter i generalforsamlingen.

Økonomiske nøkkeltall:

Eierskapsmelding 2014

Randsfjordmuseene AS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	13 408	14 026	15 907	15 359
Resultat før skatt	141	318	737	11
Årsresultat	141	318	737	11
Anleggsmidler	3 747	3 667	3 589	3 513
Omløpsmidler	6 894	4 638	6 006	6 134
Egenkapital	3 379	3 557	4 583	4 594
Gjeld	7 261	4 748	5 012	5 054
Bokført egenkapital/Totalkapital	31,8 %	42,8 %	47,8 %	47,6 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Randsfjordmuseene er et regionalt kompetansesenter innen kultur- og naturhistorie. Museets formidling, forskning og forvaltningsarbeid bidrar til bevaring og fornyelse av regionens identitet og til næringsutvikling. Regionen omfatter kommunene Gausdal, Nordre Land, Søndre Land, Gran, Lunner og Jevnaker.

3.4.3. Tronhus

Kommunene Søndre og Nordre Land eier i fellesskap eiendommen Tronhus. Dette eierskapet har bestått siden 1896. Tronhus består av to adskilte eiendommer. Den ene eiendommen med gnr. 147, bnr. 1, ligger i Nordre Land kommune, og den andre eiendommen med gnr. 34, bnr. 2 ligger i Skrautvål Sameie i Nordre-Aurdal kommune.

Eiendommen i Nordre land består av 47,8 dekar beiteland, samt hytte og stall. Denne eiendommen blir benevnt som Tronhus Hesteavlsseter. Beitene leies ut til Norske Hestesenter og hytta leies ut på åremål.

Eiendommen i Nord Aurdal benevnes som Gamlevollen, og består av 34,8 dekar utmark. I denne eiendommen leies ut fiskerett på åremål.

Driften av Tronhus genererte i 2014 et overskudd på kr. 9 655.

Ledelse/styret:

Styrets leder: Inger Lovise Enger

Nestleder: Per Briskodden

Styremedlemmer: Arvid Klætne og Trygve Solum

Til årsmøte inviteres ordfører og rådmann.

3.5. Gjøvik

- 3.5.1. AS Gjøvik Rådhus
- 3.5.2. AS Industribygg
- 3.5.3. Gjøvik Olympiske anlegg AS
- 3.5.4. A S Snertingdal Auto
- 3.5.5. AS Snertingdalshallen
- 3.5.6. Norsk Bane AS
- 3.5.7. Oplandske Bioenergi AS
- 3.5.8. Gjøvik Boligstiftelse

3.6. Søndre Land

- 3.6.1. Sølve AS

3.7. Nordre Land

3.7.1. Dokka Møbler Eiendom AS

Vedtektsfestet formål:

Selv å eie og drifte fasteeiendommer, samt hva hermed måtte stå i forbindelse, herunder deltagelse i andre selskaper.

Ledelse/Styret:

Daglig leder Astrid Kringli Hagen (f 1958)

Styrets leder Liv Solveig Alfstad (f 1968)

Flere opplysninger på

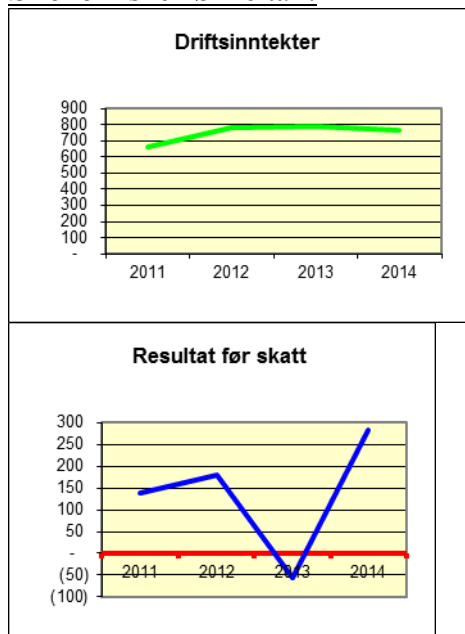
<http://www.proff.no/roller/dokka-m%C3%B8bler-eiendom-as/dokka/-/988247561/>

Eierandel: 100 %

Nordre Land kommune eier hele aksjekapitalen på 3000 aksjer.

Ordføreren i Nordre Land Liv Solveig Alfstad er generalforsamling.

Økonomiske nøkkeltall:

Dokka Møbler Eiendom AS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	665	778	787	768
Resultat før skatt	138	181	(57)	283
Årsresultat	138	181	(57)	283
Anleggsmidler	4 859	4 737	4 615	4 494
Omløpsmidler	328	230	589	753
Egenkapital	2 030	2 211	2 155	2 437
Gjeld	3 157	2 756	3 050	2 809
Bokført egenkapital/Totalkapital	39,1 %	44,5 %	41,4 %	46,5 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:
Leietakere i eiendomsselskapet er ASVO Nordre Land, Dokka Industrier AS (Møbler), Nordre Land kommune og Taekvondo Dokka. Alle arealer er utleid.

3.7.2. Landsbyen Næringshage AS

Vedtektsfestet formål:

Å drive næringsutvikling i regionen, herunder å utvikle og samlokalisere virksomheter i næringshagen, gjennomføre forretningsutvikling, også ved investering i andre selskaper samt initiere og gjennomføre prosjekter.

Ledelse/Styret:

Daglig leder Per Anthony Rognerud (f 1958)
Styrets leder Sigmund Egner (f 1945)

Flere opplysninger på:

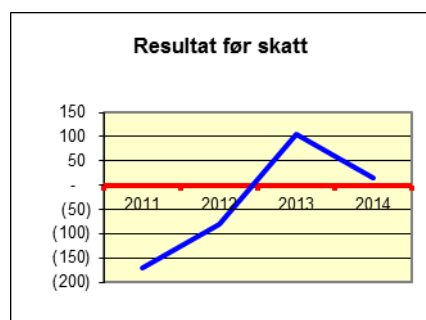
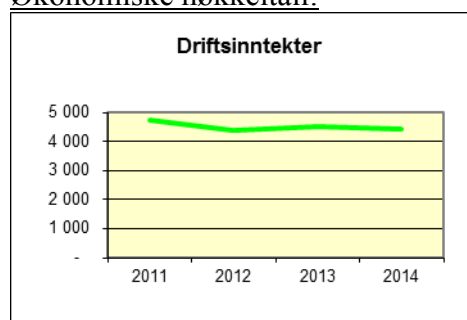
<http://www.proff.no/roller/landsbyen-n%C3%A6ringshage-as/dokka/bedriftsr%C3%A5dgivning/Z0I30A41/>

Eierandel: 13,15 %

Nordre Land kommune eier 43 aksjer.

I generalforsamlingen sitter ordfører i Nordre Land Liv Solveig Alfstad.

Økonomiske nøkkeltall:

Landsbyen Næringshage AS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	4 758	4 391	4 537	4 412
Resultat før skatt	(171)	(81)	104	16
Årsresultat	-171	(81)	104	16
Anleggsmidler	755	43	28	14
Omløpsmidler	1 572	1 720	1 918	2 273
Egenkapital	497	416	521	537
Gjeld	1 830	1 347	1 425	1 751
Bokført egenkapital/Totalkapital	21,4 %	23,6 %	26,8 %	23,5 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:
Deltakelse i det 10-årige nasjonale næringshageprogrammet gjør at et viktig økonomisk fundament er på plass, som muliggjør fortsatt sterk satsing på

Eierskapsmelding 2014

næringsutvikling og innovasjon fremover. I tillegg initierer og gjennomfører næringshagen flere større prosjekter og har oppdrag for private bedrifter og offentlige aktører som hver for seg er lønnsomme og bidrar til lønnsomhet.

Den økonomiske risikoen mht. utleievirksomheten er overtatt av Vokks som huseier. Det er viktig for næringshagens økonomi, fordi det er svært utfordrende å skape tilstrekkelig stort og godt felles utviklingsmiljø og samle kompetansebedrifter i et distrikt med få etablering, lav arbeidsledighet og mange ledige kontorlokaler. Disse forholdene gjør at selskapet skal kunne drive lønnsomt og skape et overskudd på 2-3 % av omsetningen i årene fremover.

3.7.3. Nordre Land Asvo AS

Vedtektsfestet formål:

Selskapets formål er gjennom fabrikkasjon og annen virksomhet å skape grunnlag for sysselsetting av yrkeshemmede.

Ledelse/Styret:

Daglig leder Erik Sørbønsveen (1965)

Styrets leder Sigmund Egner (f 1945)

Flere opplysninger på

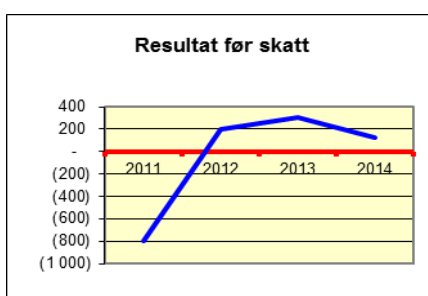
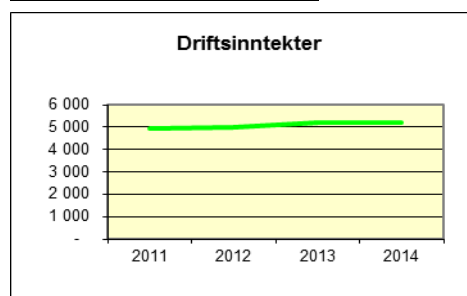
<http://www.proff.no/roller/nordre-land-asvo-as/dokka/-/965295259/>

Eierandel: 100 %

Nordre Land kommune eier 50 aksjer à kr. 2.000.

Kommunestyret i Nordre Land er generalforsamling.

Økonomiske nøkkeltall:

Nordre Land ASVO AS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	4 950	5 012	5 233	5 217
Resultat før skatt	(798)	204	304	123
Årsresultat	-798	204	304	123
Anleggsmidler	4 159	3 862	3 612	6 068
Omløpsmidler	2 303	2 928	3 595	2 713
Egenkapital	5 613	6 113	6 417	6 540
Gjeld	849	678	790	2 241
Bokført egenkapital/Totalkapital	86,9 %	90,0 %	89,0 %	74,5 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Nordre Land ASVO AS får tilskudd for 20 stillinger. Ved årsskiftet hadde 25 personer plass i VTA (varige tilrettelagte arbeidsplasser). Det gis tilbud på tre områder: pakking, søm og produksjon av ved.

Selskapet har en gruppe ansatte med svært forskjellig fungeringsnivå, noe som er en utfordring med tanke på at alle skal ha egnede arbeidsoppgaver. I all hovedsak tilbys i dag arbeidsoppgaver på 2 områder; pakking og søm. Spesielt på pakkeavdelingen er det sårbart, da oppdragene på avdelingen er fra få oppdragsgivere. I de perioder det er liten tilgang på pakkeoppdrag løses behovet for arbeidsoppgaver med vedproduksjon. Virksomheten er også inne i en spennende tid med tanke på egne produksjonslokaler. Virksomheten har siden 2008 eid Rosteinvegen 13, og ervervet høsten 2014 Dokken 14. Denne eiendommen ble kjøpt som følge av styret vedtak om å selge Rosteinvegen. Et vedtak som ble fattet etter en konkret henvendelse på denne. Etter planen vil Nordre Land ASVO AS flytte hele virksomheten til Dokken i løpet av 2017.

3.7.4. AS Sentrumsbygg

Vedtektsfestet formål – registrert 26 01 2013::

Utleie av selveide lokaler på Dokka inneholdende kino/teatersal, møtelokaler, kommunale og statlige kontorer, private kontorer og forretninger samt leiligheter.

Ledelse/Styret:

Daglig leder: Astrid Kringli Hagen (f 1958)

Styrets leder: Geir Steinar Loeng (f 1962)

Flere opplysninger på

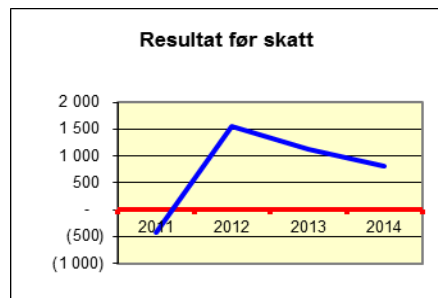
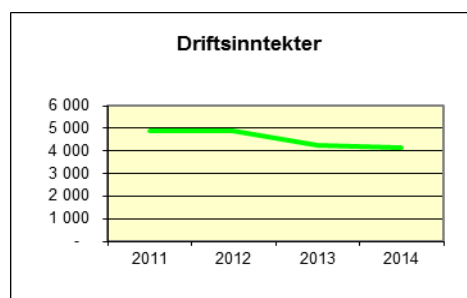
<http://www.proff.no/roller/as-sentrumsbygg/dokka/-/932422840/>

Eierandel: 100 %

Nordre Land kommune hele aksjekapitalen på 600 aksjer à kr. 300.

Formannskapet i Nordre Land er generalforsamling.

Økonomiske nøkkeltall:

Eierskapsmelding 2014

AS Sentrumsbygg	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	4 913	4 867	4 254	4 144
Resultat før skatt	(417)	1 548	1 116	812
Årsresultat	(417)	1 548	1 116	812
Anleggsmidler	28 419	27 328	26 284	27 238
Omløpsmidler	3 637	4 454	5 112	5 033
Egenkapital	(6 584)	(5 036)	(3 921)	(3 109)
Gjeld	38 640	36 819	35 317	35 380
Bokført egenkapital/Totalkapital	-20,5 %	-15,8 %	-12,5 %	-9,6 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:
AS Sentrumsbygg har ingen fast ansatte, men har ansatt en forretningsfører som arbeider på timebasis. Sett på bakgrunn av de inngåtte utleieavtaler er selskapet sikret inntekter som gir forsvarlig drift.

3.7.5. Synnfjell Øst AS

Vedtektsfestet formål:

Selskapets formål er primært å ivareta ansvar og oppgaver knyttet til levering av drikkevann og mottak og behandling av avløp fra planområdene R1-R9 i Synnfjell Øst AS. Likeledes skal selskapet ha ansvar for å samordne framføring av strøm o.a. infrastruktur.

Ledelse/Styret:

Kontaktperson Arne Nybråten (f 1953)
Styrets leder Arne Nybråten (f 1953)

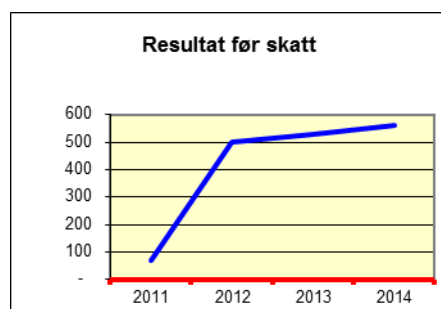
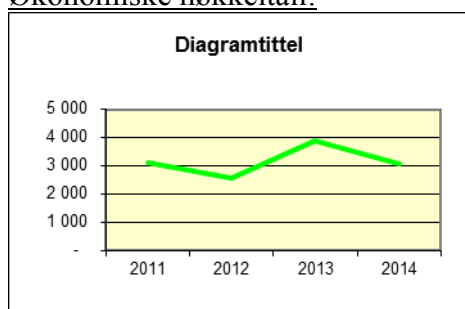
Flere opplysninger på

<http://www.proff.no/roller/synnfjell-%C3%B8st-as/dokka/oppl%C3%B8ringer-uten-bransjetilknytning/Z0I3U7K6/>

Eierandel: 10 %

Nordre Land kommune eier 350 aksjer av totalt 3500 à kr. 1000.
Aksjene er solgt i 2014.

Økonomiske nøkkeltall:

Eierskapsmelding 2014

Synnfjell Øst AS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	3 096	2 575	3 907	3 050
Resultat før skatt	71	501	531	560
Årsresultat	71	501	522	409
Anleggsmidler	13 905	13 805	14 348	14 241
Omløpsmidler	1 005	1 752	1 529	1 264
Egenkapital	2 510	3 010	3 533	3 742
Gjeld	12 400	12 547	12 344	11 763
Bokført egenkapital/Totalkapital	16,8 %	19,3 %	22,3 %	24,1 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Nordre Land kommune har solgt sine aksjer i selskapet i 2014, ref. kommunestyresak 101/14.

3.7.6. Vokks AS

Vedtektsfestet formål:

Selskapets formål er å drive energiforsyning, samt alt som hermed står i forbindelse, herunder investeringer og deltagelse i andre selskaper med tilsvarende virksomhet.

Ledelse/Styret:

Daglig leder Arne Nybråten (f 1953)

Styrets leder Liv Solveig Alfstad (f 1968)

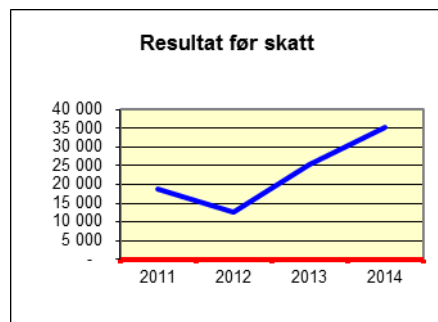
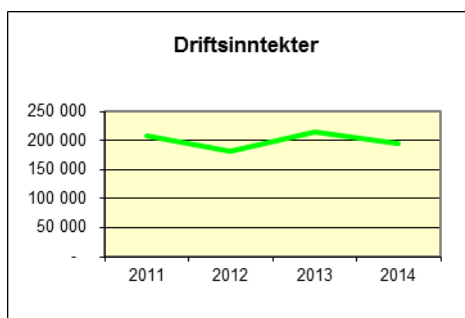
Flere opplysninger på <http://www.proff.no/roller/vokks-as/dokka/energiforsyning/Z0IHO3OM/>

Eierandel: 66,67 %.

Nordre Land kommune eier 28000 aksjer av totalt 42000 à kr. 1000.

Formannskapet er generalforsamling.

Økonomiske nøkkeltall:

Eierskapsmelding 2014

VOKKS AS	2011	2012	2013	2014
(Tall i 1000 kroner)				
Brutto driftsinntekter	208 724	181 034	214 054	195 637
Resultat før skatt	18 945	12 460	25 219	35 383
Årsresultat	12 581	8 541	17 628	25 940
Anleggsmidler	417 804	425 795	435 693	452 323
Omløpsmidler	69 144	43 072	62 660	69 288
Egenkapital	170 505	172 296	182 874	201 764
Gjeld	316 443	296 571	315 479	319 847
Bokført egenkapital/Totalkapital	35,0 %	36,7 %	36,7 %	38,7 %

Vurdering av selskapet i forhold til spesielle utfordringer eller lignende:

Vokks AS er i dag morselskapet for et konsern med datterselskapene Vokks Nett AS som står for distribusjon av elektrisk kraft i vårt konsesjonsområde, Vokks Kraft AS som driver med produksjon av elektrisk kraft i lokale småkraftverk samt kraftomsetning og Vokks Installasjon AS som driver med installasjonsvirksomhet. Administrative støttefunksjoner utføres morselskapet mot betaling.

Vokks AS har investert tungt i bredbånd som medeier i Eidsiva bredbånd AS og bygging av fiberanlegg i vårt forsyningsområde. Selskapet har i 2015 investert 50,6 mill. kr. i bredbåndsanlegg som er leid ut til Eidsiva bredbånd frem til 2050. Selskapets satsing på bredbånd er i hovedsak samfunnsøkonomisk begrunnet, men gir akseptabel avkastning på investert kapital.

Sentral myndighet har i løpet av siste året lang fram forslag som selskapsmessig og funksjonelt skille mellom monopolvirksomhet, som er distribusjon av elektrisk kraft, og andre forretningsområder. Dersom dette blir vedtatt vil det medføre noen endringer i selskapets konsernstruktur.

Revisjonsrapport 11/2014 – Etterlevelse av felles eierskapspolitikk i Gjøvikregionen

- *Eieravtale:* I VOKKS er det inngått eieravtale.
- *Valgkomité:* I VOKKS foreslås tre styremedlemmer av kommunestyrene i de to eierkommunene, mens ordførerne utgjør valgkomité for de øvrige tre eieroppnevnte styrerepresentantene. Det er ikke egne retningslinjer for valgkomitèen i dette selskapet. Rapporten anbefaler at alle valgkomitèer bør ha skriftlige retningslinjer som de arbeider etter.
- *Kompetanse i sammensetning av styre:* Måten styrene settes sammen på – der det er lagt til grunn at eierne skal peke ut styremedlemmer – kan innebære begrensninger med hensyn til å velge et styre med best mulig kompetanse. Rapporten anbefaler at der det utnevnes politikere til styrene er det viktig at dette gjøres ut fra en vurdering av selskapets kompetansebehov. Det er en fordel om det er fastsatt retningslinjer for denne komitèen, der behovet for relevant kompetanse i styret kommer tydelig fram.
- *Skille mellom kunde- og eierrollen i selskapet:* I VOKKS tilsier de opplysninger som er innhentet at det praktiseres et skille mellom kunde- og eierrolle i selskapet, og at det både fra selskapets og kommunens side ser ut til å være bevissthet knyttet til denne problematikken. Rapporten legger da til grunn at kommunens innkjøp skjer uavhengig av eierinteressene i

Eierskapsmelding 2014

vedkommende selskap.

- *Utbyttepolitikk:* I VOKKS betales årlig utbytte i henhold til en etablert utbytteneøkkel, som er nedfelt i strategidokumentet for selskapet.
- *Åpenhet:* VOKKS (nettvirksomheten) er etter egen vurdering underlagt offentlighetslovens regler. VOKKS (den konkurranseutsatte delen) mener at virksomheten ikke er omfattet av offentlighetslovens regler fordi man er av den oppfatning at selskapet driver næring i direkte konkurranse med og på hovedsakelig samme vilkår som private. Rapporten anbefaler at VOKKS bør gjennomføre en nærmere vurdering av om selskapet er unntatt fra offentlighetslovens regelverk, jf § 2 i loven.

Tilleggsopplysninger:

VOKKS hel- og deleide selskaper:	Økonomisk analyse basert på 2014 regnskapet		
	Likviditetsgrad	Lønnsomhet	Soliditet
VOKKS Kraft (100%)	Meget god	Tilfredsstillende	God
VOKKS Nett (100%)	Svak	Tilfredsstillende	Meget god
VOKKS Installasjon (100%)	Meget god	Meget god	Meget god
SØAS AS (35%)	Svak	Tilfredsstillende	God
Landsbyen Næringshage (18,3%)	Tilfredsstillende	Svak	God
Eidsiva Bredbånd AS (1,7%)	Svak	Svak	Meget god
REN AS* (0,23%)	God	Svak	Meget god
<i>Kilde: Proff.no/Brønnøysundregisteret</i>			
* Eies av VOKKS Nett			

3.8. Østre Toten

- 3.8.1. Kapp Næringshage AS
- 3.8.2. Orkla AS
- 3.8.3. Lena Produkter AS
- 3.8.4. Østre Toten Eiendomsselskap AS
- 3.8.5. Østre Toten Boligstiftelse

3.9. Vestre Toten

- 3.9.1. Komm-in AS
- 3.9.2. Raufoss Industrihistoriske Samlinger AS
- 3.9.3. Vestre Toten Rådhus AS
- 3.9.4. Raufoss Industripark III AS
- 3.9.5. Vestre Toten kommunale Boligstiftelse
- 3.9.6. Totenbadet KF

Nordre Land kommune

OVERORDNET ANALYSE - SELSKAPSKONTROLL

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	30.05.16	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Eierskapsmelding 2014 for Nordre Land kommune Ikke vedlagt (se egen sak)
2. Kap. 6 i Kontrollutvalgsboken (Planer for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll) Ikke vedlagt

FORSLAG TIL VEDTAK:

1. Følgende selskaper/områder prioriteres i ny plan for selskapskontroll:

- .....
- .....
- .....

2. Utkast til ny plan for selskapskontroll legges frem på neste møte. Plan for selskapskontroll og plan for forvaltningsrevisjon 2016-2019 samles i ett plandokument.

SAKSOPPLYSNINGER:

Saken er en oppfølging av vedtak i kontrollutvalgets møte den 25/1-16 i sak om metode og opplegg for gjennomføring av overordnet analyse. I den delen av vedtaket som omhandlet selskapskontroll ble det bedt om slik oppfølging:

- *Presentasjon av kontrollutvalgets oppgave med selskapskontroll.*
- *Presentasjon av kommunens eierskap i selskaper mv og kommunens eierstyring.*
- *Risikovurderinger og foreløpige prioriteringer.*

Presentasjon av kontrollutvalgets oppgave med selskapskontroll og eierskapsmelding er fulgt opp gjennom egne saker. Denne saken dreier seg om å foreta konkrete prioriteringer som innarbeides i nytt plandokument. Planen skal gjelde for resten av valgperioden, dvs. perioden 2016-2019.

Kontrollutvalgets plan for selskapskontroll 2012-2015:

Følgende prioriteringer er nedfelt i gjeldende plan, dvs. kontrollutvalgets plan for selskapskontroll 2012-2015:

Område/selskap	Kommentar
Eierstyring i Nordre Land kommune	Hovedbegrunnelse for valg av området: <ul style="list-style-type: none"> • Generelle utfordringer/risiko knyttet til styring av fristilte selskaper • Politisk interesse Aktuelle fokusområder: <ul style="list-style-type: none"> • Overholdelse av kommunens vedtatte eierskapspolitikk.
Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS	Hovedbegrunnelse for valg av selskapet: <ul style="list-style-type: none"> • Nyopprettet selskap. Aktuelle fokusområder: <ul style="list-style-type: none"> • Etterlevelse av aktuelle lover, regler og retningslinjer for virksomheten, herunder eiernes målsettinger og selskapets vedtekter.
VOKKS AS	Hovedbegrunnelse for valg av selskapet: <ul style="list-style-type: none"> • Eierskap med stor økonomisk betydning • Politisk interesse Aktuelle fokusområder: <ul style="list-style-type: none"> • Foranalyse gjennomføres for å avdekke aktuelle kontrollområder.

Kort om overordnet analyse:

Utgangspunktet for saken er kravene i forskrift om kontrollutvalg § 13 som bl.a. sier at:

Kontrollutvalget skal minst én gang i valgperioden og senest innen utgangen av året etter at kommunestyret eller fylkestinget er konstituert, utarbeide en plan for gjennomføring av selskapskontroll. Planen skal baseres på en overordnet analyse av kommunens eller fylkeskommunens eierskap ut fra risiko- og vesentlighetsvurderinger, med sikte på å identifisere behovet for selskapskontroll på de ulike sektorer og med de ulike selskapene. Planen skal vedtas av kommunestyret eller fylkestinget selv som kan delegerer til kontrollutvalget å foreta endringer i planperioden

Valg av metode og opplegg for gjennomføring av overordnet analyse er behandlet i egen sak tidligere i år. Her ble kontrollutvalget presentert et relativt enkelt opplegg for gjennomføring av overordnet analyse av kommunen. I hovedsak går dette på å innhente informasjon fra eksterne kilder først, før man går på kartlegginger og undersøkelser internt.

Når det gjelder behovet for eventuell forvaltningsrevisjon i selskaper så vil kommentarene til bestemmelsen i forskriftens § 10 om forvaltningsrevisjon være dekkende:

Hensikten med den overordnede analysen er å fremskaffe relevant informasjon om kommunens/fylkeskommunens virksomhet, slik at det er mulig for kontrollutvalget å legge en plan for forvaltningsrevisjon og å prioritere mellom ulike områder hvor det kan være aktuelt å gjøre forvaltningsrevisjon.

Målet er å avdekke indikasjoner på avvik eller svakheter i forvaltningen sett i forhold til lover, forskrifter, kommunestyrets/fylkestingets vedtak og forutsetninger. I uttrykket "risiko- og vesentlighetsvurderinger" ligger at det skal gjøres en vurdering av på hvilke områder av kommunens/fylkeskommunens virksomhet det er risiko for vesentlige avvik i forhold til de vedtak, forutsetninger og mål som er satt for virksomheten.

Gjennom analysen skal det samles nødvendig informasjon om det aktuelle området, identifiseres mulige avvik eller svakheter og legges grunnlag for beslutningen om hvor det skal iverksettes forvaltningsrevisjon (systematiske vurderinger). En slik analyse kan også bygge på relevant informasjon fra andre dokumenter som er utarbeidet i kommunens/fylkeskommunens plan- og analysearbeid.

Overordnet analyse gjennomføres som en prosess gjennom første halvår 2016. Målet er å legge frem en samlet plan for forvaltningsrevisjon og selskapskontroll for kommunestyret høsten 2016.

Nordre Land kommune

SELSKAPSKONTROLLRAPPORT: VOKKS AS

Sluttbehandles i:	Kontrollutvalget		
Behandling	Møtedato	Saksbehandler	Unntatt off.
Kontrollutvalget	30.05.16	Kjetil Solbrækken	Nei

Saksdokumenter:

1. Selskapskontrollrapport: Vokks AS (utarbeidet av Innlandet Revisjon IKS)
2. Prosjektplan – selskapskontroll VOKKS AS (utarbeidet av Innlandet Revisjon IKS, august 2015)

Vedlegg:

Vedlagt (se eget vedleggsdokument)
Ikke vedlagt

FORSLAG TIL VEDTAK:

INNSTILLING TIL KOMMUNESTYRET:

1. Kommunestyret tar selskapskontrollrapporten til orientering og støtter rapportens anbefalinger om at:
  - a) Det bør vurderes å opprette valgkomité i VOKKS AS som har til oppgave å innstille alle styremedlemmene. Dette kan bidra til å sikre god styresammensetning ut fra hensyn til kompetanse i styret. Valgkomitéen bør vedtektsfestes og det bør utarbeides skriftlige retningslinjer for komitéen. I henhold til anbefalingen fra KS bør generalforsamlingen velge leder av valgkomiteen, og den bør sammensettes slik at den reflekterer eierandelene i selskapet.
  - b) VOKKS bør vurdere å gå bort fra ordningen med personlige varamedlemmer. En slik ordning kan føre til at styremedlemmene opptrer svært sporadisk i styret, noe som er uheldig sett i opp mot behovet for kontinuitet og kompetanse i styret.
  - c) Med basis i anbefalingen fra KS bør det vurderes om det er riktig at ordfører sitter i styret i VOKKS AS. Ordfører kan ha relevant kompetanse å bringe inn i styrearbeidet, men hensynet til habilitet og klare roller tilsier at det bør vurderes om rollen som ordfører er forenlig med et slikt styreverv.

d) I VOKKS Nett AS bør det vurderes å foreta et skille mellom konkurranseutsatte deler av virksomheten og monopoldelen. Et slikt skille bør også ses i lys av eventuelle krav som kan komme som følge av endringer i energiloven (§ 4-6).

2. Ordfører bes om å følge opp rapporten overfor generalforsamlingen i VOKKS AS som kommunens eierrepresentant.

SAKSOPPLYSNINGER:

Kontrollutvalget i Nordre Land kommune fattet 29. mai 2015 i sak 17/15 vedtak om å gjennomføre selskapskontroll i VOKKS AS rettet mot følgende problemstillinger:

- a) Hvordan er sammensetningen av styret i VOKKS AS i lys av vedtekter, kommunens vedtatte eierskapspolitikk og KS' anbefalinger?*
- b) Hvordan blir saker angående VOKKS-konsernet håndtert?*
- c) Er det foretatt en tilstrekkelig avgrensing mellom de deler av VOKKS-konsernet som har monopol for sine områder mot de konkurranseutsatte deler av konsernet?*

Det ble forut for gjennomføringen gjort flere forsøk på å engasjere kontrollutvalget i Etnedal (1/3 eier av VOKKS AS) i arbeidet med risikovurderinger og eventuelt samarbeid om en kontroll av selskapet. Kontrollutvalget i Etnedal ga etter hvert tilbakemelding om at man ikke ønsker å prioritere VOKKS AS i sitt arbeid med selskapskontroll.

Revisjonen er gjennomført og vedlagt følger sluttrapporten.

Rapporten er forelagt selskapet til uttalelse (jf. vedlegg til rapporten s. 49).

Rapporten er også forelagt eier/kommunen til uttalelse. Denne uttalelsen er ikke mottatt ved utsending av sakspapirene, men vil bli fremlagt i møtet.

I tråd med fast rutine ved behandling av revisjonsrapporter er det lagt opp til at saken sendes kommunestyret til sluttbehandling, jf. forslag til vedtak i om «innstilling til kommunestyret».

I innstilling til vedtak pkt. 3 er det foreslått at «*Ordfører bes om å følge opp rapporten overfor generalforsamlingen i VOKKS AS som kommunens eierrepresentant.*» I kommunens eierskapsmelding for 2014 fremgår at det er formannskapet som er generalforsamling. Før endelig vedtak formuleres, må det avklares om man skal henvende seg til ordfører eller formannskapet.

Innlandet Revisjon IKS v/oppdragsansvarlig revisor presenterer rapporten overfor kontrollutvalget.

Selskapskontroll

VOKKS AS

Innlandet Revisjon IKS

FORORD

Denne rapporten er et resultat av selskapskontroll i VOKKS AS.

Selskapskontroll er en oppgave som er hjemlet i kommuneloven § 77 nr. 5 og for øvrig nærmere omtalt i forskrift om kontrollutvalg kap. 6 (§§ 13 – 15).

Prosjektarbeidet er utført i perioden oktober 2015 til april 2016. Kristian Lein har utført arbeidet med rapporten og står også som oppdragsansvarlig.

Vi takker VOKKS for bistand i prosjektarbeidet.

Utkast til rapport er sendt selskapet til uttalelse. Svaret er vedlagt rapporten. Kapittel 6.2.2 og 6.2.3 i rapporten er rettet i henhold til selskapets merknad. Vi har også tatt inn regnskapsopplysninger for 2015. Utenom dette er det ikke gjort endringer i rapportutkastet.

Etter høringen av rapporten til selskapet ble den sendt til kommunen v/ordfører for uttalelse. Ved fristens utløp var det ikke mottatt svar.

Lillehammer, mai 2016

Kristian Lein

Oppdragsansvarlig

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
SAMMENDRAG	4
1 INNLEDNING	7
1.1 KONTROLLUTVALGETS BESTILLING	7
1.2 PROBLEMSTILLINGER.....	7
1.3 OM VOKKS AS OG VOKKS-KONSERNET	8
2 METODE	12
3 KILDER TIL REVISJONSKRITERIER	14
4 STYRESAMMENSETNING	15
4.1 REVISJONSKRITERIER	15
4.2 FAKTA	18
4.3 VURDERING.....	19
5 HÅNDTERING AV SAKER ANGÅENDE VOKKS-KONSERNET I POLITISKE ORGANER	23
5.1 REVISJONSKRITERIER	23
5.2 FAKTA	24
5.2.1 Behandling av eierskapsmeldinger.....	25
5.2.2 Andre saker.....	25
5.3 VURDERING.....	27
6 AVGRENSING MELLOM MONOPOL OG KONKURRANSEUTSATTE DELER AV KONSERNET	30
6.1 REVISJONSKRITERIER	30
6.2 FAKTA	34
6.2.1 Konkurransutsatte deler og monopolvirksomhet i VOKKS-konsernet	34
6.2.2 NVE-rapporterte avvik i tilsynsrapporter.....	35
6.2.3 Skille mellom ulike deler av VOKKS-konsernet	36
6.2.4 Konsekvenser av endringer i kontrollforskriften fra 1.7.16	38
6.2.5 Nye krav til selskapsmessig og funksjonelt skille i energiloven	38
6.2.6 Konkurransforhold i installasjons- og entreprenørmarkedet	40
6.3 VURDERING.....	41
7 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER	43
REFERANSER	46
VEDLEGG UTTALELSE FRA VOKKS AS	49
VEDLEGG UTTALELSE FRA NORDRE LAND KOMMUNE	53

SAMMENDRAG

Kontrollutvalget i Nordre Land kommune fattet 29. mai 2015 i sak 17/15 vedtak om å gjennomføre selskapskontroll i VOKKS AS.

Selskapskontrollen har vært utført med utgangspunkt i følgende problemstillinger:

- I. Hvordan er sammensetningen av styret i VOKKS AS i lys av vedtekter, kommunens vedtatte eierskapspolitikk og KS' anbefalinger?
- II. Hvordan blir saker angående VOKKS-konsernet håndtert i politiske organer, jf bestemmelsene om habilitet i forvaltningsloven?
- III. Er det foretatt en tilstrekkelig avgrensing mellom de deler av VOKKS-konsernet som har monopol for sine områder mot de konkurranseutsatte deler av konsernet?

Knyttet til de to første problemstillingene har vi gått gjennom alle politiske saker der sider ved eierskapet til VOKKS AS er blitt behandlet i formannskap og kommunestyre. Vi har også hentet inn protokoller fra generalforsamlinger. For den siste problemstillingen har vi trukket inn regelverket som begrenser muligheten for offentlig støtte. Vi har fått innsyn i tilsynsrapporter fra Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE). Vi har også trukket inn artikler, rapporter og utredninger av relevans til de tre problemstillingene. Det er avholdt to møter med ledelsen i VOKKS AS og VOKKS Installasjon AS.

Revisjonskriterier skal begrunnes i/utledes av autoritative kilder innenfor det reviderte området. Autoritative kilder kan være lover, forskrifter, forarbeider, rettspraksis, politiske vedtak/mål/føringer, administrative retningslinjer/mål/føringer, statlige føringer/veiledere, andre myndigheters praksis, teori og reelle hensyn som vurderinger av hva som er rimelig/formålstjenlig/effektivt.

I denne selskapskontrollen danner selskapets vedtekter, kommunens eierskapspolitikk, forvaltningsloven og KS' *Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll med kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak* utgangspunkt for revisjonskriterier for problemstilling I og II. Regelverket som begrenser muligheten for offentlig støtte (herunder kryssubsidiering) er benyttet som revisjonskriterium for problemstilling III. KS' anbefaling er også trukket inn som revisjonskriterium knyttet til skille mellom monopol og konkurranseutsatt virksomhet.

Selskapskontrollens konklusjoner

Problemstilling I: Hvordan er sammensetningen av styret i VOKKS AS i lys av vedtekter, kommunens vedtatte eierskapspolitikk og KS' anbefalinger?

- Sammensetningen av styret er i henhold til vedtektene i VOKKS AS.
- Ingen av styremedlemmene i VOKKS AS sitter i styret i datterselskapene. KS' anbefaling er dermed oppfylt på dette punktet.

- I styret i VOKKS benyttes ordningen med personlige varamedlemmer. Dette er ikke i tråd med anbefaling fra KS. En slik ordning kan føre til at styremedlemmene opptrer svært sporadisk i styret, noe som er uheldig sett i opp mot behovet for kontinuitet og kompetanse i styret.
- Pr april 2016 består styret av 3 kvinner og 5 menn. Kravet om kjønnsrepresentasjon i kommuneloven er dermed oppfylt.
- Det er ikke opprettet valgkomité som står for oppnevning av alle styremedlemmene i selskapet, slik kommunens eierskapspolitikk og anbefalingen fra KS sier.
- I VOKKS AS praktiseres en ordning der kommunene i praksis utnevner kandidater til styret. Etter vår oppfatning er det risiko for at en ordning der styremedlemmer delvis pekes ut av ulike kommuner uavhengig av hverandre, samlet sett kan gi en styresammensetning som ut fra en totalvurdering ikke er optimal ut fra ønsker om best mulig kompetanse i styret.
- KS anbefaler at ordfører og rådmann ikke bør sitte i styret i selskaper. Eiernes rådmenn sitter ikke styret, mens ordførerne normalt utgjør henholdsvis leder og nestleder i styret i VOKKS AS. Begrunnelsen for at ordfører ikke bør sitte i selskapsstyrer er at den direkte rapporteringslinjen mellom styret og øverste politiske nivå kan føre til habilitetsproblemer. Det kan også skapes et inntrykk av rolleblanding som kan være til skade tillits- og omdømmemessig.

Problemstilling II: Hvordan blir saker angående VOKKS-konsernet håndtert i politiske organer, jf bestemmelsene om habilitet i forvaltningsloven?

- I behandling av kommunens eierskapsmeldinger er det funnet én sak der kommunestyremedlemmer, som også var styremedlemmer i VOKKS AS, burde ha meldt seg inhabile iht forvaltningsloven. Dette gjelder sak 117/15 som gjelder behandling av eierskapsmelding 2014 og oppfølging av eierskapskontroll.
- I saker knyttet til oppnevning av nytt styremedlem i VOKKS AS har verken kommune-styremedlemmet som ble oppnevnt eller de andre VOKKS-styremedlemmene i kommune-styret meldt seg inhabile. Styret utgjør et selskapsorgan, dermed vil selskapet være part i kommunestyresaker som foretar utnevning av styremedlemmer. Etter vår vurdering var alle medlemmer av kommunestyret som også var medlemmer av styret i VOKKS, eller aktuelle som medlemmer av dette styret, inhabile ved de nevnte sakene i kommunestyret.
- I de to protokollførte sakene om ansvarlig lån til VOKKS fratrådte kommunestyremedlemmer, som samtidig også var medlemmer/varamedlemmer av styret i VOKKS, som inhabile under behandlingen av saken. Slik det framgår av kommunestyreprotokollene anser vi dette som korrekt behandling av habilitetsspørsmålet i disse sakene.
- I sak angående salg av aksjer i Synnfjell Øst AS fratrådte også styremedlemmer behandlingen av saken i tråd med habilitetsbestemmelsene i forvaltningsloven. Ordfører sto imidlertid oppført som saksbehandler i denne saken. Dette er ikke i tråd med bestemmelsen om at medlemmer av styret ikke kan «kan tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse» i en forvaltningssak.

Problemstilling III: Er det foretatt en tilstrekkelig avgrensning mellom de deler av VOKKS-konsernet som har monopol for sine områder mot de konkurranseutsatte deler av konsernet?

- Avgrensning bør skje ved at konkurranseutsatte deler av VOKKS-konsernet skilles ut i egne selskaper. Slik virksomhet er i stor grad skilt ut i egne selskaper, gjennom VOKKS Installasjon AS og VOKKS Kraft AS. VOKKS Nett AS er i tillegg til monopolist i form av å være netteier, også tilbyder av tjenester i konkurranse med andre knyttet til entreprenørtjenester. Her er det ikke foretatt noe selskapsmessig skille.
- I virksomheter der det ikke er foretatt selskapsmessig skille bør de konkurranseutsatte delene så langt mulig skilles ledelsesmessig, personellmessig og fysisk fra monopolvirksomheten. Pr i dag er ikke de konkurranseutsatte delene av VOKKS Nett AS verken ledelsesmessig, personellmessig eller fysisk adskilt fra monopolvirksomheten. Nylig vedtatte endringer i energiloven kan medføre endringer i organiseringen av selskapet som på sikt innebærer skille på noen av disse områdene.
- For at konsernet ikke skal kunne trekke konkurransemessige fordeler av offentlig eierskap, så bør de offentlige eierne stille forretningsmessige krav til utbytte og avkastning. Eierne i VOKKS AS har ikke stilt krav til avkastning, når det gjelder utbytte så er det etablert en praksis knyttet til utbytt nivå. Utbytt nivået vurderes å ha vært så vidt høyt (etter 2010) at det ikke kan sies å ha gitt selskapene i VOKKS-konsernet noen form for konkurransefordeler. Etter revisjonens oppfatning gir ikke prosjektet rom for å vurdere om avkastningen på kapitalen i konsernet kan sies å være «forretningsmessig».

Selskapskontrollens anbefalinger

- Det bør vurderes å opprette valgkomité i VOKKS AS som har til oppgave å innstille alle styremedlemmene. Dette kan bidra til å sikre god styresammensetning ut fra hensyn til kompetanse i styret. Valgkomiteen bør vedtekstfestes og det bør utarbeides skriftlige retningslinjer for komiteen. I henhold til anbefalingen fra KS bør generalforsamlingen velge leder av valgkomiteen, og den bør sammensettes slik at den reflekterer eierandelene i selskapet.
- VOKKS bør vurdere å gå bort fra ordningen med personlige varamedlemmer. En slik ordning kan føre til at styremedlemmene opptrer svært sporadisk i styret, noe som er uheldig sett i opp mot behovet for kontinuitet og kompetanse i styret.
- Med basis i anbefalingen fra KS bør det vurderes om det er riktig at ordfører sitter i styret i VOKKS AS. Ordfører kan ha relevant kompetanse å bringe inn i styrearbeidet, men hensynet til habilitet og klare roller tilsier at det bør vurderes om rollen som ordfører er forenlig med et slikt styreverv.
- I VOKKS Nett AS bør det vurderes å foreta et skille mellom konkurranseutsatte deler av virksomheten og monopoldelen. Et slikt skille bør også ses i lys av eventuelle krav som kan komme som følge av endringer i energiloven (§ 4-6).

1 INNLEDNING

1.1 KONTROLLUTVALGETS BESTILLING

Kontrollutvalget i Nordre Land kommune fattet 29. mai 2015 i sak 17/15 vedtak om å gjennomføre selskapskontroll i VOKKS AS. Vedtaket har følgende ordlyd:

«1. Kontrollutvalget tar prosjektplanen til orientering og ber Innlandet revisjon IKS om gjennomføring av revisjonsprosjektet begrenset til problemstillingene c) - e):

c) Hvordan er sammensetningen av styret i VOKKS AS i lys av vedtekter, kommunens vedtatte eierskapspolitikk og KS' anbefalinger?

d) Hvordan blir saker angående VOKKS-konsernet håndtert?

e) Er det foretatt en tilstrekkelig avgrensing mellom de deler av VOKKS-konsernet som har monopol for sine områder mot de konkurranseutsatte deler av konsernet?

2. Justert prosjektplan legges frem som orienteringssak på neste møte. Fremdriftsplanen forutsettes å ta hensyn til kontrollutvalgets begrensede budsjett for resten av 2015.

3. Kontrollutvalget anbefaler overfor nytt kontrollutvalg (etter valget høsten 2015) å gjennomføre en utvidet risikovurdering av selskapet med tanke på gjennomføring av selskapskontroll/forvaltningsrevisjon.»

I henhold til vedtakets pkt 2 ble det lagt fram en justert prosjektplan i utvalgets møte 24.9.15. Denne ble tatt til orientering (sak 24/2015).

1.2 PROBLEMSTILLINGER

Problemstillingene for prosjektet er som følger¹:

- IV. Hvordan er sammensetningen av styret i VOKKS AS i lys av vedtekter, kommunens vedtatte eierskapspolitikk og KS' anbefalinger?
- V. Hvordan blir saker angående VOKKS-konsernet håndtert i politiske organer, jf bestemmelsene om habilitet i forvaltningsloven?
- VI. Er det foretatt en tilstrekkelig avgrensing mellom de deler av VOKKS-konsernet som har monopol for sine områder mot de konkurranseutsatte deler av konsernet?

Problemstillingene drøftes i kapitlene 4-6.

---

¹ De samme problemstillingene som ble referert som pkt c) – e) ovenfor.

1.3 Om VOKKS AS og VOKKS-KONSERNET

Vedtektene ble revidert i 2010, og har følgende formålsbestemmelse (§3): «*Selskapets formål er å drive energiforsyning, samt alt som hermed står i forbindelse, herunder investering og deltagelse i andre selskaper med tilsvarende virksomhet.*

Selskapet skal hensynta bosettingsmønster og næringsutvikling i samsvar med eiernes mål om en aktiv utvikling av selskapet. Selskapet skal også kunne engasjere seg i næringsutvikling utenfor energiområdet, dersom aksjonærene er enige i dette.»

VOKKS AS er eid av Nordre Land kommune med 2/3 og Etnedal kommune med 1/3 av aksjene. Ifølge vedtektenes § 5 skal minst 2/3 av selskapets kapital og stemmer «eies av norske kommuner og fylker eller selskaper fullt ut eiet av disse.» Erverv av aksjer krever tilslutning av generalforsamlingen med tilslutning fra minst 85 prosent av aksjene (jf § 6). Aksjonærene har etter § 7 forkjøpsrett ved avhendelse av aksjer i selskapet.

VOKKS AS er morselskap for et konsern med følgende 100 prosent eide datterselskaper: VOKKS Nett AS, som står for distribusjon av elektrisk kraft i selskapets konsesjonsområde, VOKKS Kraft AS som driver med kraftomsetning og produksjon av elektrisk kraft i lokale småkraftverk, samt VOKKS Installasjon AS som driver med installasjonsvirksomhet. Administrative støttefunksjoner utføres av morselskapet mot betaling fra datterselskapene. Selskapene og funksjonene i VOKKS-konsernet er samlokalisert i Jevnakervegen 3 på Dokka.

VOKKS AS og VOKKS-konsernet ledes av adm dir Arne Nybråten. Styreleder er tidligere ordfører i Nordre Land, Liv Solveig Alfstad. Konsernet hadde pr utgangen av 2014 i alt 97 ansatte, fordelt på 91 årsverk. Konsernomsetningen var i 2013 totalt 214 mill kr, overskuddet før skatt ble 25,2 mill kr og årsresultatet ble 17,6 mill kr. I 2014 gikk omsetningen ned til 195,6 mill kr, mens overskuddet før skatt økte til 35,4 mill kr. Årsresultatet ble 25,9 mil kr. I 2015 kom omsetningen på 185,2 mill kr, og årsresultatet på 8,4 mill kr.

Eierne har inngått en aksjonæravtale². I avtalen (pkt 2) er partenes målsetning med selskapet formulert. Her heter det at «*Selskapet skal være det primære redskap for å ivareta Partenes engasjement innen energisektoren med basis i forsyningsområdet til selskapet, samt utvikle kraftproduksjon i tilknytning til selskapets nærområde.*» Når det gjelder krav til driften i selskapet så sier pkt 2 at: «*Selskapet skal enten selv eller gjennom hel- eller deleide selskaper ivareta en rasjonell forvaltning av Selskapets kapital og rettigheter.*»

---

² I følge styreleder Alfstad ble avtalen sannsynligvis inngått i forbindelse med at Kistefos og Søndre Land kommune solgte seg ut av selskapet (se avsnitt nedenfor om historikk).

Øvrige mål er i stor grad tatt inn i formålsbestemmelsen i vedtektene og gjentas derfor ikke her. Selskapet skal i følge pkt 4 bestå av fem styremedlemmer³.

Styreleder opplyser at det har dannet seg en praksis over noe tid om at halvparten av overskuddet tas ut i utbytte dersom det er forsvarlig utfra kapitalbehov og stilling i selskapet for øvrig. Det planlegges utfra et minimumsutbytte fordelt på de to eierne på 6,75 mill. årlig. Dersom resultatet tilsier det, betales det ut større utbytte. Vokks har nedfelt utbyttepolitikken i strategidokumentet for selskapet⁴.

Utbyttet i VOKKS AS har de siste årene ligget på ca 7 mill kr⁵. I perioden 2010-2014 var utbyttet høyere enn årsresultatet i tre av fem år. Samlet utbytte i perioden var 35,3 mill kr, mens samlet årsresultat var 28,0 mill kr. Foreslått utbytte i VOKKS AS for 2015 er 8,4 mill høyere enn årsresultatet⁶. Hvis en legger styrets forslag til grunn er utbytte for perioden 2010-2015 samlet 43,7 mill kr, det samme som resultatet for årene i denne perioden.

Historikk⁷

VOKKS ble stiftet som et interkommunalt selskap 11.5.1921 med målsetting om erverv og utbygging av fossekraft i Åvella-vassdraget og Hestekinnfossen for å forsyne kommunene med elektrisk kraft. På grunn av at Åvella-vassdraget ble utbygget først, trakk Etnedal kommune seg ut av selskapet. Åvella kraftstasjon ble satt i drift i desember 1924.

Som følge av økonomiske problemer i starten av 1930-årene overtok VOKKS de kommunale ledningsnettene og selskapet ble drevet av AS Fram til 1949. VOKKS administrerte Etnedal kraftforsyning, og i 1952 ble dette selskapet innlemmet i VOKKS. Etnedal kommune ble da igjen medeier i VOKKS.

Strømforsyning ble sett på som en offentlig oppgave på lik linje med vegger, vann og avløp, og prisen kundene betalte skulle kun dekke kostnadene. Dette ble endret ved innføring av ny energilov i 1990 som åpnet for konkurranse innen produksjon og salg av strøm. Eierne fikk da også mulighet for avkastning basert på effektiv drift av distribusjonsnettet. Som følge av dette ble VOKKS omdannet til aksjeselskap i 1999 med målsetning om å gi avkastning til eierne.

Snertingdal kommune ble innlemmet i Gjøvik kommune i 1963 og Gjøvik ble dermed eier i to e-verk. Da VOKKS ble aksjeselskap og eierandelene ble omsettelige valgte Gjøvik i 2000 å selge sine aksjer til

---

³ Som nevnt ovenfor er det åtte styremedlemmer i selskapet. I følge vedtektenes §8 «skal selskapets styre ha inntil 8 medlemmer med varamedlemmer». Aksjonæravtalen er ikke blitt endret slik at den harmonerer med vedtektene på dette punktet.

⁴ Opplyst av styreleder, jf rapport 11-2014.

⁵ Utbytter 2010-2014: 2010, 7,5 mill; 2011, 7,0 mill; 2012, 6,75 mill kr, 2013/2014, 7,05 mill kr.

⁶ Styret foreslår et utbytte på 7,275 mill kr for 2015. Når denne rapporten skrives er det ikke avholdt generalforsamling i VOKKS AS.

⁷ Hentet fra VOKKS' hjemmeside.

de andre kommunene. Aksjene ble videresolgt til AS Kistefos Træsliberi som etter 2 år solgte seg ut igjen samtidig med Søndre Land kommune.

VOKKS Nett AS

VOKKS Netts områdekonsesjon omfatter kommunene Etnedal, Nordre Land og Søndre Land samt Snertingdal i Gjøvik kommune. Selskapets formål er å bygge, vedlikeholde og forestå drift av anlegg for overføring av elektrisk energi, samt utføre andre pålagte oppgaver som områdekonsesjonær. Selskapet har egen entreprenørvirksomhet som, i tillegg til å bygge infrastruktur i egen regi, også er aktør i det eksterne markedet mot andre energiselskap.

VOKKS Nett hadde ved utgangen av 2014 i alt 13025 nettkunder i et område med ca 17000 innbyggere. Ved utgangen av 2014 hadde selskapet 52 ansatte. Selskapet ledes av nettdirektør Tom Ivar Knutsen. Omsetningen i selskapet var i 2014 120,6 mill kr og årsresultatet etter skatt var 10,8 mill kr. I 2015 kom omsetningen på 117,4 mill kr, og årsresultatet på 4,8 mill kr.

VOKKS Kraft AS

Selskapets formål er å ivareta selskapets kraftrettigheter som består av produksjon i egne kraftverk, eierskap i andre selskaper med kraftrettigheter og kraftkontrakter, på en rasjonell bedriftsøkonomisk måte. Selskapet skal også selge strøm til strømkunder som er tilkoblet nettet til søsterselskapet VOKKS Nett AS. Antall strømkunder ved utgangen av 2015 var ca 5700.

Kraftproduksjonen skjer gjennom drift av 8 småkraftverk i Åvellavassdraget, Fallselva, Hunnselva (mellom Eina og Gjøvik) og Stokkelva ved Hunndalen. Kraftverkene har i sum kapasitet på 17 MW og vil i et normalår produsere 77 GWh, som dekker strømbehovet til 4000 boliger. Produksjonen i 2014 var 95 GWh.

Ifølge proff.no er adm dir i VOKKS AS Arne Nybråten også daglig leder i VOKKS Kraft AS, og selskapet har 3 ansatte. Omsetningen var i 2014 55,8 mill kr og overskuddet etter skatt var på 7,1 mill kr. I 2015 kom omsetningen på 46,2 mill kr, og årsresultatet på 1,9 mill kr.

VOKKS Installasjon AS

VOKKS Installasjon AS er en av de største elektroinstallatørene i Oppland fylke. Hovedmarkedet ligger i Etnedal, Nordre og Søndre Land, Gjøvik og Valdres. Selskapet ledes av Stein Arne Saglien og hadde ved utgangen av 2014 28 ansatte. Selskapet omsatte i 2014 for 38,2 mill og hadde et resultat etter skatt på kr 4,3 mill. Resultatene i selskapet har svingt de siste årene; 2009, 2011 og 2014 ga plussresultater, mens i 2010, 2012 og 2013 var det minustall i regnskapene. I 2015 kom omsetningen på 36,9 mill kr, og årsresultatet på 2,3 mill kr.

Øvrige eierinteresser

VOKKS AS er medeier i Eidsiva bredbånd AS (1,7 prosent eierandel). VOKKS står for bygging av fiberanlegg i selskapets forsyningsområde. Bredbåndsanleggene er leid ut til Eidsiva Bredbånd frem til 2050. Ifølge årsrapport for 2014 er satsingen på bredbånd i hovedsak samfunnsøkonomisk begrunnet, men gir samtidig tilfredsstillende avkastning på investert kapital.

VOKKS AS eier 35 prosent av Synnfjell Øst AS, som ble stiftet i 2005. Selskapet hadde i 2014 et resultat på 0,4 mill av en omsetning på ca 3 mill. Selskapet har som formål «*primært å ivareta ansvar og oppgaver knyttet til levering av drikkevann og mottak og behandling av avløp fra planområdene R1-R9 i Synnfjell Øst. Likeledes skal selskapet ha ansvar for å samordne framføring av strøm o.a. infrastruktur.* Synnfjell Dokkfløy Utmarkslag SA eier de resterende 65 prosent av aksjene. Nordre Land var tidligere eier i selskapet, men solgte sin 10 prosent eierandel til VOKKS i 2014 (kommunestyresak 101/14).

Styreleder i VOKKS AS opplyser at bakgrunnen for at VOKKS i 2014 kjøpte kommunens eierandel på 10 prosent i SØAS var at gjeldende regelverk sier at en kommune må stå som driftsansvarlig når den er deleier av et avløpsanlegg⁸. Dette ønsket ikke kommunen å være, og inngikk derfor en avtale om salg av aksjene i SØAS til VOKKS.

---

⁸ Forurensningslovens § 24 (drift og vedlikehold av avløpsanlegg) sier følgende: «*Kommunen er ansvarlig for drift og vedlikehold av avløpsanlegg som helt eller delvis eies av kommunen.*» (vår anmerkning)

2 METODE

Selskapskontrollen er utført i overenstemmelse med kommunelovens regler om gjennomføring av selskapskontroll i § 77, samt forskrift om kontrollutvalg §§ 13-14.

Dokumenter

Knyttet til de to første problemstillingene har vi gått gjennom alle politiske saker der sider ved eierskapet til VOKKS AS er blitt behandlet i formannskap og kommunestyre. Dette gjelder både i årlige eierskapsmeldinger og egne saker som er fremmet. Vi har også hentet inn protokoller fra generalforsamlinger.

For den siste problemstillingen har vi sett på regelverket som begrenser muligheten for offentlig støtte opp mot det foreliggende tilfellet. Vi har fått innsyn i tilsynsrapporter fra Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE). Regelverket knyttet til reguleringen av nettselskaper er ikke en del av grunnlaget for kontrollen, men vi har referert til den delen av regelverket som angår krav til konkurransenøytralitet.

Vi har også trukket inn artikler, rapporter og utredninger av relevans til de tre problemstillingene. Alle referanser som er benyttet framgår bakerst i rapporten.

Intervjuer

Vi hadde oppstartmøte for prosjektet 2. november 2015 der blant annet styreleder og daglig leder i VOKKS AS deltok. Et nytt møte ble holdt 11. mars 2016. Informasjon er også hentet gjennom e-post- og telefonkontakt med ansatte i VOKKS-konsernet.

Undersøkellesperiode

Vi har i utgangspunktet undersøkt problemstillingene innenfor perioden 2010 til 2015. Prosjektet ble gjennomført i perioden oktober 2015 til april 2016.

Vurdering av relevans og pålitelighet

Datas *relevans* er knyttet til om undersøkelsen representerer den virkelige situasjonen. Vi mener data som er samlet inn i denne undersøkelsen er egnet til å svare på problemstillingene. Det er likevel viktig å være oppmerksom på at de opplysninger som framkommer i rapporten nødvendigvis er et utvalg av fakta.

Dataenes *pålitelighet* er ivaretatt blant annet ved verifisering av intervjureferater og innhenting av uttalelse fra selskapet på utkast til rapport.

Kvalitetssikring

Prosjektet er gjennomført i henhold til RSK 001 Standard for forvaltningsrevisjon som er gjeldende som god kommunal revisjonsskikk fastsatt av Norges kommunerevisorforening. Innlandet Revisjon IKS har et internt kvalitetssikringssystem som er i samsvar med RSK 001.

3 KILDER TIL REVISJONSKRITERIER

Selskapskontroll omfatter alt kommunalt eierskap som er organisert med hjemmel i andre lover enn kommuneloven samt interkommunalt samarbeid etter kommunelovens kapittel 5 og som er egne rettssubjekt (§27-samarbeid). Inkludert er dermed interkommunale selskaper (IKS), aksjeselskaper og samvirkeforetak. Utenfor rekkevidden av selskapskontroll er for eksempel kommunale foretak (KF) organisert etter kommunelovens kapittel 11, og interkommunalt samarbeid etter kommunelovens kapittel 5 og som ikke er eget rettssubjekt (vertskommunesamarbeid etter kommunelovens §28-1). Heller ikke stiftelser omfattes av regelverket om selskapskontroll.

Revisjonskriterier skal begrunnes i/utledes av autoritative kilder innenfor det reviderte området. Autoritative kilder kan være lover, forskrifter, forarbeider, rettspraksis, politiske vedtak/mål/føringer, administrative retningslinjer/mål/føringer, statlige føringer/veiledere, andre myndigheters praksis, teori og reelle hensyn som vurderinger av hva som er rimelig/ formålstjenlig/effektivt.

I denne selskapskontrollen danner selskapets vedtekter, kommunens eierskapspolitikk, forvaltningsloven og KS' *Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll med kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak* utgangspunkt for revisjonskriterier for problemstilling I og II. Ifølge KS' hjemmeside dekker anbefalingen fra KS «områder som ligger i en gråsoner mellom lovregulering og etablert praksis, eller hvor hver enkelt eier må nedsette noen prinsipper og etablere samhandlingsmønstre for å forankre nødvendig eierstyring for kommunens samlede eierskap».

Politikerne sitter «tett på» i VOKKS, ved at de fleste styreplassene i selskapet bekles av personer som er aktive i politikk. Spørsmålet er blant annet om de kan ivareta alle styrets roller på en fornuftig måte, og spesielt kontrollfunksjonen. Dessuten krever det oppmerksomhet å håndtere saker vedrørende VOKKS i kommunestyret opp mot spørsmål om habilitet. Endringene i forvaltningsloven som trådte i kraft fra 1. november 2011 førte til at ingen folkevalgte skal håndtere saker i kommunestyret som gjelder et selskap der de selv er styremedlem.

Regelverket som begrenser muligheten for offentlig støtte (herunder kryssubsidiering) er relevant som kriterium i sammenheng med problemstilling III⁹. KS' anbefaling tar også for seg spørsmålet om skille mellom monopol og konkurranseutsatt virksomhet.

Vi vil komme tilbake til konkrete revisjonskriterier for hver problemstilling i kapitlene 4 - 6.

---

⁹ EØS artikkel 61.

4 STYRESAMMENSETNING

Dette kapitlet tar for seg problemstilling I: Hvordan er sammensetningen av styret i VOKKS AS i lys av vedtekter, kommunens vedtatte eierskapspolitikk og KS' anbefalinger?

Først gjengis revisjonskriteriene, deretter presenterer vi faktaopplysninger som er relevante for problemstillingen. Til slutt i kapitlet følger våre vurderinger. Konklusjoner og anbefalinger er samlet for alle problemstillingene i kapittel 7.

4.1 REVISJONSKRITERIER

Det følger av problemstillingen at revisjonskriteriene bør hentes fra selskapets vedtekter, kommunens eierskapspolitikk, samt KS' anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll med kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak. Vi legger til grunn punkter/anbefalinger som tar for seg ulike aspekter ved sammensetning av styret. Vi vil også referere aksjelovens bestemmelser om valg av styre.

Når det gjelder anbefalingen fra KS, så vil vi legge til grunn siste versjon av anbefalingen, revidert i november 2015. Denne versjonen har tatt inn noen nye anbefalinger sammenlignet med tidligere utgaver.

Aksjelovens bestemmelser

§ 6-3. Valg av styremedlemmer

- (1) Medlemmene av styret velges av generalforsamlingen, som også bestemmer om det skal velges varamedlemmer.*
- (2) Første ledd gjelder ikke styremedlemmer som de ansatte i selskapet skal velge etter § 6-4, eller som skal velges av bedriftsforsamlingen, hvis selskapet har bedriftsforsamling.*
- (3) Det kan fastsettes i vedtektene at generalforsamlingens valgrett etter første ledd skal overføres til andre. Mer enn halvdel av styrets medlemmer skal likevel velges av generalforsamlingen, hvis ikke valgretten overføres til et vedtektsfestet selskapsorgan. Valgrett kan ikke overføres til styret eller til et medlem av styret.*

Vedtektene i VOKKS AS

Ifølge vedtektenes § 8 skal selskapets styre «ha inntil 8 medlemmer med varamedlemmer, etter generalforsamlingens nærmere beslutning». Alle aksjonærer som eier mer enn 15 prosent av aksjene har krav på plass i styret.» Både styrets leder og nestleder skal, i henhold til samme paragraf i vedtektene, velges av generalforsamlingen.

Ifølge aksjonæravtalen som er inngått mellom eierkommunene (pkt 4) skal styret bestå av fem medlemmer, hvorav Nordre Land kommune peker ut to, Etnedal kommune peker ut ett og de ansatte peker ut to. Dette betyr at aksjonæravtalen ikke er i tråd med vedtektene på dette punktet¹⁰.

Kommunens eierskapspolitikk

Det vises i eierskapsmeldingen til at loven stiller krav om 40 % kjønnsrepresentasjon i styrene for både interkommunale selskap, aksjeselskap og aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner har eiermajoritet¹¹.

«Valg til styre bør skje etter arbeid fra en valgkomité. Valgkomiteen må ha et bevisst forhold til de nye habilitetsreglene. Valgkomiteen bør ha skriftlige retningslinjer som representantskap/generalforsamling har vedtatt»¹².

«Selskapets styre skal sammensettes ut fra den kompetanse selskapet trenger for å realisere sine mål. Politisk kompetanse kan være, men trenger ikke være en slik kompetanse, det avhenger av selskapets mål og situasjon».

KS' anbefalinger

Anbefalingene fra KS har langt på vei samme innhold som eierskapspolitikken, men går inn på noen flere temaer.

KS anbefaling nr 9, «Sammensetningen av styret»: *«Det er eiers ansvar å sørge for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskaps virksomhet. Det anbefales at kommunen sikrer opplæring av styremedlemmene.»*

KS anbefaling nr 10, «Valgkomite og styreutnevnelser»: *«Ved valg av styrer til kommunalt eide selskaper bør det vedtektsfestes bruk av valgkomite».* Det heter også at: *«Representantskapet / generalforsamlingen bør velge leder av valgkomiteen. I selskap med flere eierkommuner bør valgkomiteen sammensettes slik at den reflekterer eierandelene.»*

---

¹⁰ Aksjonæravtalen er ikke datert. I følge styreleder ble avtalen sannsynligvis inngått etter at Kistefos og Søndre Land kommune solgte seg ut av selskapet i 2002. Dette innebærer at vedtektene er endret etter at aksjonæravtalen ble inngått.

¹¹ Kommuneloven § 80a (vår anmerkning). Her heter det at «Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende for aksjeselskap hvor kommuner og fylkeskommuner til sammen eier minst to tredeler av aksjene i selskapet.» I aksjelovens 20-6 (1), pkt 3 framgår at «Har styret seks til åtte medlemmer, skal hvert kjønn være representert med minst tre.» Vi vil legge dette til grunn.

¹² Presisering: «et bevisst forhold til de nye habilitetsreglene» er lite konkret som revisjonskriterium, og berører heller ikke direkte problemstillingen som går på sammensetningen av styret. Vi har derfor valgt å konsentrere undersøkelsen til hvorvidt selskapet har opprettet valgkomité, og om denne har egne retningslinjer fastsatt av generalforsamlingen.

KS anbefaling nr 11, «Kjønnsmessig balanse i styrene»: *Det anbefales at eierorganet uavhengig av organisasjonsform tilstreber balansert kjønnsrepresentasjon. Styremedlemmene behøver ikke være bosatt i kommunen.»*

KS anbefaling nr 13, «Styresammensetning i konsernmodell»: *Styremedlemmer i morselskap bør ikke sitte i styret til datterselskap. Konserndirektøren kan være representert i datterselskapenes styre.»*

KS anbefaling nr 14, «Oppnevning av vararepresentanter»: *Der det utpekes varamedlemmer til styret bør ordningen med numeriske varamedlemmer benyttes for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret.*

Anbefaling nr 15, «Habilitetsvurderinger»: *«Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter. Ordfører og rådmann bør ikke sitte i styre i selskaper.»*

Ut fra gjennomgangen er følgende revisjonskriterier er utledet for problemstilling I:

Antall styremedlemmer: Styret i VOKKS AS skal ifølge vedtektene *«ha inntil 8 medlemmer med varamedlemmer, etter generalforsamlingens nærmere beslutning».*

Styresammensetning i konsernmodell: I henhold til anbefalingen fra KS bør styremedlemmer i morselskap ikke sitte i styret til datterselskap. Konserndirektøren kan være representert i datterselskapenes styre.

Varamedlemmer til styret: I henhold til anbefalingen fra KS bør ordningen med numeriske varamedlemmer benyttes for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret.

Kjønnsbalanse: I VOKKS AS' styre skal begge kjønn være representert med minst tre medlemmer.

Valgkomité: I henhold til kommunens eierskapspolitikk og anbefalingene fra KS bør det vedtektsfestes valgkomité i VOKKS AS som står for oppnevning av alle styremedlemmene i selskapet. Valgkomiteen bør ha skriftlige retningslinjer som generalforsamlingen har vedtatt, generalforsamlingen bør velge leder av valgkomiteen, og komiteen bør settes sammen slik at den reflekterer eierandelene i selskapet.

Kompetanse: I henhold til kommunens eierskapspolitikk og anbefalingene fra KS bør styret i VOKKS AS settes sammen ut fra den kompetanse selskapet har behov for, sett i lys av selskapets virksomhet og målsetninger.

Ordfører og rådmann i styret: Ved utnevning av medlemmer til styre bør det legges vekt på habilitetsmessige forhold. I henhold til KS' anbefalinger bør ikke rådmann eller ordfører sitte i styret i VOKKS AS.

4.2 FAKTA

VOKKS har et styre som helt eller delvis består av politisk oppnevnte medlemmer. Disse styremedlemmene er både aktive politikere (medlemmer av et av kommunestyrene) og personer som ikke er aktive i politikk. Av opplysningene gitt av representanter for selskapet framgår at dette er personer som i stor grad er valgt ut fra en vurdering av deres kompetanse.

I henhold til aksjonæravtalens pkt 4 skal Nordre Land kommune peke ut to styremedlemmer, Etnedal kommune peke ut ett og de ansatte peke ut to. Dette gjennomføres i praksis ved at det er de to kommunestyrene anbefaler styremedlemmer for generalforsamlingen i selskapet.

I forbindelse med kommunestyrebehandling av reviderte vedtekter i 2010 (sak 37/10) ble det tatt til orde for at det burde velges tre styremedlemmer til, i utgangspunktet to fra Nordre Land og ett fra Etnedal. Disse skal foreslås for generalforsamlingen av en valgkomité bestående av ordførerne i de to eierkommunene. Det er ikke fastsatt retningslinjer for denne valgkomitéen.

I innstilling til kommunestyret i Nordre Land 15.6.2010 pekes det blant annet på at det er behov for ulik kompetanse i et styre, og at sammensetningen av styret må «*være slik at behovet for ulik kompetanse dekkes*». Kommunestyret sluttet seg enstemmig til innstillingen. I kommunestyrebehandlingen ble det i tillegg enstemmig vedtatt at «*De 3 styremedlemmene som innstilles fra valgkomiteen som hovedregel skal velges blant kommunestyrerepresentantene fra de to eierkommunene.*»¹³

Styreleder opplyser at føringen fra kommunestyrevedtakene i Nordre Land er fulgt ved at det i første valg etter ny ordning (etter 2010) bare er valgt fra kommunestyremedlemmer. Fra Etnedal ble det valgt et styremedlem med erfaring fra næringsliv. I neste valgperiode, som man er inne i nå, er det vektlagt kunnskap om økonomi, lokal tilknytning, styreefaring, erfaring fra næringsliv, personlige egenskaper, kunnskap om personal, samt kunnskap og erfaring fra strategi og politikk.

Begge ordførerne er styremedlemmer i selskapet da det er framholdt at dette er fordel for å sikre god og løpende kontakt mellom selskapet og eierne¹⁴. Adm direktør har i møte med revisjonen fremhevet at dagens styresammensetning har fungert godt, blant annet fordi den sikrer en løpende diskusjon mot eierne og bidrar til mindre byråkrati.

Pr 1.1.16 består styret i VOKKS AS av følgende medlemmer:

Styrets leder	Liv Solveig Alfstad (f 1968), tidligere ordfører N Land
Nestleder	Toril Grønbrekk (f 1964), ordfører Etnedal
Styremedlem	Knut Andreas Kind (f 1974), valgt inn av Nordre Land, ikke medlem av kommunestyret
Styremedlem	Marit Midthaugen Rønningen (f 1962), medlem av kommunestyret i N Land

---

¹³ Vedtektene i VOKKS AS ble endret etter denne kommunestyrebehandlingen.

¹⁴ Jf også innstilling til kommunestyret i Nordre Land 15.6.2010.

- Styremedlem Stian André Skåren (f 1985), valgt inn av Etnedal kommune, banksjef i Etnedal Sparebank (ikke medlem av kommunestyret)
- Styremedlem Bernt Gunvard Øistad (f 1946), tidligere politiker i N Land
- Styremedlem Øyvind Slethei (f 1973), ansattrepresentant
- Styremedlem Tor Bjørnødegård (f 1958), ansattrepresentant

Fra og med 2010 til juni 2014 var Jan Arild Berg (daværende ordfører i Etnedal) leder i styret, nestleder var Liv Solveig Alfstad (daværende ordfører i Nordre Land). På generalforsamlingen i 2014 ble sammensetningen slik det framgår av oversikten ovenfor. Ordførerne i de to kommunene har de siste årene sittet som leder/nestleder i styret, også før 2010. Liv Solveig Alfstad var ordfører i Nordre Land fra 2004 til 2015.

Bernt Gunvard Øistad har vært medlem av styret siden juni 2010. Han var medlem av kommunestyret i Nordre Land fram til valget høsten 2015, og sitter ikke lenger i kommunestyret. Marit Midthaugen Rønningen har sittet i VOKKS-styret siden ekstraordinær generalforsamling i oktober 2010, og har vært medlem av kommunestyret i Nordre Land helt siden hun ble valgt inn i styret. Arnfinn Eng var medlem av styret i VOKKS AS fra oktober 2010 til juni 2014. I hele denne perioden var han medlem av kommunestyret i Nordre Land.

Det er oppnevnt 10 varamedlemmer til styret. Vedtektene sier ikke noe om det skal være numeriske eller personlige varamedlemmer, men ifølge aksjonæravtalen, pkt 4 skal det velges personlige varamedlemmer. Praksis for kommunestyrets oppnevning av styremedlemmer fra Nordre Land er i henhold til dette. Praksis for Etnedal kommune er ikke undersøkt.

Det er vedtatt styreinstruks i selskapet, denne ble vedtatt i styremøte 4. november 2008.

4.3 VURDERING

KS' anbefalinger og føringene i eierskapspolitikken er delvis overlappende. Vi har derfor slått sammen vurderingstemaer som framkommer begge steder.

Styresammensetning i forhold til vedtektene

Med 8 medlemmer har styret et antall medlemmer som er i henhold til vedtektene. Det sitter medlemmer av styret som er medlemmer av kommunestyret i eierkommunene. Både styrets leder og nestleder er valgt av generalforsamlingen.

Styresammensetning i konsernmodell

Gjennomgang av styresammensetningen i datterselskapene VOKKS Nett AS, VOKKS Kraft AS og VOKKS Installasjon AS viser at ingen av styremedlemmene i VOKKS AS sitter i styret i datterselskapene. KS' anbefaling nr 13 er dermed oppfylt.

Varamedlemmer til styret

Så langt vi har undersøkt benyttes ordningen med personlige varamedlemmer, jf aksjonæravtalens pkt 4. Dette er ikke tråd med anbefaling 14 fra KS. Ordningen med personlige varamedlemmer kan føre til at styremedlemmene opptrer svært sporadisk i styret, noe som er uheldig sett i opp mot behovet for kontinuitet og kompetanse i styret.

Kjønnsbalanse

Pr februar 2016 består styret av 3 kvinner og 5 menn. Kravet om kjønnsrepresentasjon er dermed oppfylt, jf kommuneloven § 80a, aksjeloven § 20-6.

Valgkomité

Det er opprettet en valgkomité bestående av de to ordførerne. Valgkomitéen står kun for utvelgelsen av tre av seks aksjonærvalgte styrerepresentanter ettersom tre styremedlemmer foreslås av kommunestyrene i de to eierkommunene. Ordningen med valgkomité er ikke i tråd med anbefalingen fra KS ettersom bruk av valgkomité ikke er vedtektsfestet. Valgkomitéen er heller ikke valgt av generalforsamlingen, men vedtatt av kommunestyrene.

Etter vår oppfatning er det forståelig at det ikke er innført valgkomité som skal foreslå alle styremedlemmene, ettersom det er nedfelt i aksjonæravtalen at kommunene skal peke ut henholdsvis ett (Etnedal) og to styremedlemmer (Nordre Land) hver. Slik vi tolker både KS' anbefaling og eierskapspolitikken på dette punktet bør valgkomitéen foreslå alle styremedlemmene. Anbefalingen sier også at det bør fastsettes retningslinjer for valgkomitéen.

Kompetanse

KS uttaler i sammenheng med anbefaling nr 9 at «*Styret skal gjenspeile og representere selskapets behov og bør ha forskjellig og supplerende kompetanse innen økonomi, organisasjon og om markedet som selskapet opererer i. Videre bør styret inneha faglig innsikt og ha en interesse for selskapets formål.*»

I VOKKS AS praktiseres en ordning der kommunene i praksis utnevner kandidater til styret (som formelt velges av generalforsamlingen). Selv om styreleder mener at kommunene har lagt vekt på å finne kandidater som er godt egnet, og dermed har gitt en god sammensetning av styret, så er det etter vår oppfatning en risiko for at en ordning der styremedlemmer delvis pekes ut av ulike kommuner uavhengig av hverandre, samlet sett kan gi en styresammensetning som ut fra en totalvurdering ikke er optimal.

De to ordførerne danner valgkomité for valg av de tre andre aksjonærvalgte styremedlemmene, og kan dermed ha viss mulighet til å foreta en totalvurdering av valg av styremedlemmer ut fra hvilken kompetanse styret bør sitte på. Det forhold at de tre styremedlemmene «*som hovedregel skal velges*

blant kommunestyrerepresentantene fra de to eierkommunene» kan imidlertid begrense muligheten til å sette sammen styret på en god måte. I hvor stor grad er vanskelig å bedømme konkret.

Sett opp mot KS' anbefaling nr 3 kan det for øvrig nevnes at kommunestyret i Nordre Land i sammenheng med behandlingen av eierskapsmeldingen for 2014 (i møte 17.11.15, sak 117/15) vedtok at nye styremedlemmer i selskaper som Nordre land kommune eier, skal delta på styrekurs i 2016.

Ordfører og rådmann i styret

Ingen av rådmennene i de to eierkommunene har sittet i styret i VOKKS AS i den tidsperioden vi har tatt for oss, dvs fra 2010 til 2015. Dette er i tråd med anbefalingen fra KS. Vi skal derfor konsentrere oss om kombinasjonen av rollen som ordfører og medlem av selskapsstyre. Vi vil ikke relatere dette konkret til VOKKS AS, men drøfte dette på prinsipielt plan med henvisning til KS' anbefaling om at ordfører ikke bør sitte i selskapsstyrer.

Endringene i forvaltningsloven med virkning fra 2011 innebærer at ingen kommunalt ansatte eller folkevalgte skal håndtere saker i kommunen som gjelder et selskap der de selv er styremedlem. Dette gjelder uansett om selskapet er privat eid eller helt eller delvis offentlig eid.

Det følger av aksjelovgivningen at styreverv i selskaper er et personlig verv. Medlemmer av selskapsstyrer representerer bare seg selv, ikke noen av eierne, og skal ivareta selskapets interesser til det beste for alle eierne. Det betyr blant annet at man ikke skal representere verken partier, kommunen eller andre interessenter, men ivaretar selskapets interesser og eierne kollektivt på best mulig måte, ut fra selskapets formål og innenfor lovens rammer (jf forklaring til KS' anbefaling nr 9).

Det er eiernes privilegium å velge styre, og det er ikke forbudt å velge ordfører eller varaordfører til styret i kommunalt eide aksjeselskaper. Flere kommuner har likevel innført begrensninger på folkevalgtes valgbarhet til styrer, og det er en tendens at kommunene profesjonaliserer sin eierutøvelse ved å opptre som eier i eierorgan, og velger styre ut fra den kompetansen selskapene trenger (jf Singstad og Andersen 2014).

Begrunnelsen for at ordfører ikke bør sitte i selskapsstyrer er at den direkte rapporteringslinjen mellom styret og øverste politiske nivå ofte vil føre til habilitetsproblemer. Man frykter også at det skal skapes et inntrykk av rolleblanding som kan være til skade tillits- og omdømmemessig (jf Bjørnsen, m.fl 2015). Tilliten til at kommunene er i stand til å drive effektiv styring og kontroll med selskapene kan svekkes når kommunens fremste representant er personlig involvert i selskapet. Blant annet er det å kaste styret et sentralt redskap for eierne. Dette kan være vanskelig når kommunens egen ordfører er medlem av styret, og kanskje særlig problematisk hvis ordfører er styreleder.

Når ordfører sitter i styret i selskap, er vedkommende som nevnt inhabil til å delta ved kommunens behandling av saker om dette selskapet. Ordfører fratras dermed muligheten til delta i den politiske

debatten om viktige saker for sin kommune, og til å ivareta kommunens interesser på arenaer som kan være svært viktige for kommunen.

Styret skal ivareta selskapets samlede interesser, ikke enkelteieres. Bildet som innbyggerne har av at ordfører skal ivareta kommunestyrets interesser, kan også gjelde når de sitter i et styre. Dette kan skape usikkerhet om rollen både hos vedkommende selv og de andre styremedlemmene. Samtidig er det risiko for at folkevalgte med styreverv identifiserer seg med selskapet i en slik grad at allmennheten kan stille spørsmål ved hvor de har sin lojalitet når de opptrer utenfor styrerommet, på arenaer der deres rolle er å jobbe for sin kommunes interesser. Det er ikke vanskelig å se for seg områder der en eierkommune har interesser som går i en annen retning enn selskapets, f.eks etablering av virksomhet i kommunen. (jf Singstad og Andersen 2014).

Politisk og samfunnsmessig kompetanse kan være to av flere typer bakgrunn som styrer i offentlig eide selskaper kan ha behov for. Men styret i selskaper trenger som regel kompetanse innen flere områder, slik som økonomi, finans, jus, ledelse, relevant bransjeerfaring og så videre. Da er det viktig at styret kan ha den riktig sammensatte kompetansen. Som det framgår av drøftingen foran gir nedsetting av en valgkomité en basis for at det kan gjøres en samlet vurdering av dette.

5 HÅNDTERING AV SAKER ANGÅENDE VOKKS-KONSERNET I POLITISKE ORGANER

Dette kapitlet tar for seg problemstilling II: Hvordan blir saker angående VOKKS-konsernet håndtert i politiske organer, jf bestemmelsene om habilitet i forvaltningsloven?

Presisering: Problemstillingen avgrenses til å vurdere hvordan styremedlemmer har håndtert spørsmål knyttet til habilitet i saker vedrørende VOKKS AS som har vært oppe i kommunestyret¹⁵. Vi har primært sett på styremedlemmer, ikke varamedlemmer til styret.

Først gjengis revisjonskriteriene, deretter presenterer vi faktaopplysninger som er relevante for problemstillingen. Til slutt i kapitlet følger våre vurderinger. Konklusjoner og anbefalinger er samlet for alle problemstillingene i kapittel 7.

5.1 REVISJONSKRITERIER

Forvaltningsloven regulerer habilitet for medlemmer av forvaltningsorganer, herunder kommune- styrer. Styremedlemmer vil være inhabile i saksforhold mellom selskapet og kommunen, jf § 6 i forvaltningsloven:

«En offentlig tjenestemann er ugild til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse eller til å treffe avgjørelse i en forvaltningssak

....

e) når han leder eller har ledende stilling i, eller er medlem av styret eller bedriftsforsamling for

- 1. et samvirkeforetak, eller en forening, sparebank eller stiftelse som er part i saken, eller*
- 2. et selskap som er part i saken. Dette gjelder likevel ikke for person som utfører tjeneste eller arbeid for et selskap som er fullt ut offentlig eid og dette selskapet, alene eller sammen med andre tilsvarende selskaper eller det offentlige, fullt ut eier selskapet som er part i saken.»*

Endringene i forvaltningsloven § 6 første ledd bokstav e trådte i kraft 1. november 2011.

Folkevalgte eller ansatte i kommunen som er «leder» eller har «ledende stilling i» selskapet omfattes av regelen i § 6 i forvaltningsloven. Her siktes det til den øverste lederen eller de som deltar i ledelsen av selskapet. Inhabilitet kan derfor omfatte både styremedlemmer og daglig leder i selskapet. Dette innebærer at ingen kommunalt ansatte eller folkevalgte kan håndtere saker i

---

¹⁵ Vi har gjennomgått sakslister og protokoller lagt ut på kommunens hjemmeside. Vi tar forbehold om at det kan være saker der VOKKS har vært part ikke er blitt fanget opp.

kommunen som gjelder et selskap der de selv er styremedlem. Dette gjelder uansett om selskapet er privat eller helt eller delvis offentlig eid.

Ifølge KRDs veileder om habilitet i kommuner og fylkeskommuner (2011) vil selskapet normalt være part bl.a når:

- kommunen gjennomgår og behandler sakskartet for møter i selskapets eierorgan (generalforsamling)
- selskapsavtale og selskapsvedtekter behandles i kommunen (herunder revidering av slike)
- det gjelder inngåelse eller oppsigelse av kontrakt mellom kommunen og selskapet
- det fattes vedtak om ekstraordinære bevilgninger eller tilskudd til selskapet

Når det gjelder kommunestyrets behandling av eierskapsmeldinger sier KRDs veileder at selskapet kan bli ansett som part i saken. «*Det vil imidlertid avhenge av utformingen av en slik eiermelding, hvilke føringer dokumentet gir og hvor direkte det er rettet mot det konkrete selskapet.*» Det kan nevnes at veilederen også viser til (på s 27) at det er «*forutsatt i forarbeidene at det kreves en klar, konkret tilknytning for at inhabilitet vil inntreffe etter annet ledd; det må påvises at det foreligger et særegent forhold som er egnet til å svekke tilliten til den folkevalgtes upartiskhet.*¹⁶»

5.2 FAKTA

Kommunene i Gjøvikregionen lager hvert år en felles eierskapsmelding der alle selskaper kommunene har eierandeler i blir omtalt (med styre/ledelse, formål, eiersammensetning, økonomiske nøkkeltall og vurdering av selskapet med hensyn til spesielle utfordringer). Det lages en versjon tilpasset hver kommune, der bare de selskaper hvor vedkommende kommune har eierinteresser blir tatt med. Eierskapsmeldingene blir behandlet i kommunestyrene hvert år, som regel i november året etter det året meldingen gjelder for. Siste eierskapsmelding er for 2014, denne ble behandlet av kommunestyret i Nordre Land 17.11.15 (sak 117/15).

Vi refererer saker i tilknytning til VOKKS som har vært oppe i kommunestyret i Nordre Land i årene 2010 – 2015. Vi har samlet omtale av saker knyttet til behandlingen av eierskapsmeldingene i et avsnitt, og øvrige saker i et annet avsnitt. Sakene refereres kronologisk.

I saker der ikke annet er nevnt var vedtakene enstemmige¹⁷. I saker der det er protokollført at medlemmer av kommunestyret har meldt seg inhabile er dette nevnt i tilknytning til saken.

---

¹⁶ Jf. Ot.prp. nr. 50 (2008–2009) s. 28.

¹⁷ Dette gjelder i alle saker unntatt én – sak 25/15.

5.2.1 BEHANDLING AV EIERSKAPSMELDINGER

Det er ikke trukket fram spesielle forhold angående VOKKS i eierskapsmeldingen for 2010 (sak 4/12) eller 2011 (sak 82/12). Vedtaket knyttet til behandlingen av meldingen inneholder dermed ingenting som angår eierskapet i VOKKS AS for disse årene¹⁸.

I behandlingen av eierskapsmeldingen for 2012 (19.11.2013, sak 59/13) fremmet ordfører Liv Solveig Alfstad følgende forslag, tillegg til pkt 1: «*Kommunestyret ber om at formålet til VOKKS AS endres.*» Dette ble enstemmig vedtatt. Det går ikke fram av protokollen hva denne endringen besto i. Vedtektene i VOKKS er ikke endret etter dette vedtaket. Styreleder Alfstad har i møte med revisjonen forklart at dette vedtaket siktet til at formålet til VOKKS AS skulle gjengis korrekt i kommunens eierskapsmelding.

Eierskapsmeldingen for 2013 ble behandlet av kommunestyret 18.11.2014 (sak 95/14). Kommunestyret vedtok å be «*om at det avholdes eiermøter i Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter AS og i Synnfjell Øst AS tidlig i 2015*». Vedtaket hadde ikke punkter som angikk eierskapet i VOKKS.

I behandlingen av eierskapsmelding 2014 (17.11.15, sak 117/15) vedtok kommunestyret å følge opp anbefalingene i revisjonsrapporten angående eierskapspolitikk i Gjøvik-regionen (rapport 11-2014). Følgende punkter i vedtaket angår VOKKS AS:

«*c. Utarbeide retningslinjer for valgkomiteen til VOKKS.*

...

f. Gjennomføre en nærmere vurdering av om DNV og VOKKS er unntatt fra offentlighetslovens regelverk, jf. § 2 i loven

...

i. Innføre rutiner i alle selskapene som sikrer at styret setter opp en årlig plan for sitt arbeid, herunder evaluering av seg selv og daglig leder, og gi tilbakemelding til valgkomiteen hvor det fremgår hvilken kompetanse det er behov for i styret.»

5.2.2 ANDRE SAKER

Reviderte vedtekter ble behandlet av kommunestyret 15.6.2010 (sak 37/10). I den sammenheng ble det lagt fram et notat/saksframlegg utarbeidet av ordfører Liv Solveig Alfstad. I innstillingen fra ordfører ble det foreslått at formålsbestemmelsen i vedtektene skulle endres slik at den reflekterer pkt 2 i aksjonærvtalen (partenes målsetning med selskapet). Vedtektene slik de ser ut etter endringen er referert foran i kapittel 1.3 og 4.1. I samme sak ble det vedtatt å øke antall styremedlemmer med 3, jf omtalen i kapittel 4.2.

---

¹⁸ Kommunestyret vedtok blant annet at rådmannen skulle følge opp noen utvalgte selskaper. (Dokka Nasjonale Våtmarkssenter AS, Synnfjell Øst AS og I/S Vinjarmoen.)

I møte 14.9.2010 (sak 65/10) vedtok kommunestyret å ta avtalen om konsesjonskraftsalg til VOKKS for 2011 til etterretning. Rådmannen ble gitt løpende fullmakt til å inngå fastpriskontrakter på inntil 2 år.

I møte 3.5.2011 (sak 10/11) valgte kommunestyret Liv Solveig Alfstad som styremedlem og Mieke Punie som varamedlem til styret i VOKKS AS.

I møte 24.4.2012 (sak 21/12) valgte kommunestyret Bernt Øistad og Tove Haug som varamedlem til styret i VOKKS AS.

I møte 21.5.2013 (sak 24/13) ble følgende vedtak fattet:

«Kommunestyret i Nordre Land anbefaler overfor Generalforsamlingen å velge:

1. som styremedlem til styret i VOKKS: Liv Solveig Alfstad
2. som varamedlem til styret i VOKKS: Mieke Punie»

I møte 17.12.13 (sak 75/13) ble det lagt fram en sak angående ansvarlig lån i VOKKS. Saken unntatt offentlighet, OfI § 13. Det foreligger verken skriftlig saksframlegg, forslag til vedtak, eller protokollført vedtak.

I møte 20.5.2014 (sak 30/14) valgte kommunestyret Bernt Øistad og Tove Haug som varamedlem til styret i VOKKS AS.

I møte 26.6.14 (sak 47/14) ble det på nytt lagt fram en sak angående ansvarlig lån i VOKKS. Liv Solveig Alfstad, Bernt Øistad, Marit Rønningen, Arnfinn Eng og Tove Haug fratrådte som inhabile. Det ble vedtatt at saken skulle vurderes på nytt ved budsjettforhandlingene for 2015.

I kommunestyrets møte 10.12.14 (sak 101/14) vedtok kommunestyret å selge kommunens aksjepost på 350 aksjer i Synnfjell Øst AS, tilsvarende 10 prosent av aksjene i selskapet, til VOKKS AS for kr 350.000,-. Rådmannen ble gitt fullmakt til å slutføre handelen. I denne saken er Liv Solveig Alfstad oppført som saksbehandler. Marit M Rønningen, Arnfinn Eng, Svein Rønningsveen, Tore Stensrud, Tove Haug og Bernt Øistad fratrådte som inhabile i behandlingen av saken. Som setteordfører ble Monica Anderson valgt.

I møte 14.4.2015 (sak 19/15) valgte kommunestyret Liv Solveig Alfstad som styremedlem og Mieke Punie som varamedlem til styret i VOKKS AS.

Saken om økning av ansvarlig lån i VOKKS AS ble satt opp igjen i møte 19.5.15 (sak 25/15). Liv Solveig Alfstad, Marit M. Rønningen, Arnfinn Eng og Tove Haug fratrådte som inhabile.

Kommunestyret fattet følgende vedtak:

«1. Kommunestyret vedtar å gi Vokks AS et ansvarlig lån på kr. 10.000.000,-.

2. Utlånet finansieres slik:

- a. Kr. 4,1 mill dispfond avsatt av «overskudd E-skatt) fra halvårsrapp
- b. Kr. 1,3 mill dispfond fra opprinnelig budsj 14
- c. Kr. 2.249.413,14 fra ubundet investfond (alt utenom formidl.lån)

d. Kr. 838.038,77 fra dispfond fra 25600500

e. Kr. 1.512.548,09 fra dispfond (overskudd 2013 avsatt i 14)

3. Kommunestyret vedtar at gjenoppbygging av fondskapitalen for det generelle disposisjonsfondet skal prioriteres gjennom budsjettet for 2016.»

Innstillingen vedtatt med 15 mot 5 stemmer avgitt for Tore Stensrud (AP) sitt forslag¹⁹.

5.3 VURDERING

En utfordring med å velge ordfører og andre kommunestyrerepresentanter til styrer i kommunalt eide selskap, er at disse blir inhabile til å delta ved kommunens behandling av saker der selskapet er *part* i saken. Kommunal- og Regionaldepartementets veileder om habilitet i kommuner og fylkeskommuner sier blant annet følgende om partsbegrepet (s 25): «*For at et selskap skal få partsstatus må forvaltningens avgjørelse være «rettet mot eller ellers direkte gjelde» selskapet som sådant, jf. definisjonen av part i forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e. Det er bare der selskapet er part i den «saken» som tjenestemannen får til behandling, at det vil oppstå inhabilitet. Partsdefinisjonen innebærer at et selskap ikke vil være part i en sak hvis dets tilknytning til saken er underordnet, indirekte eller tilfeldig. Heller ikke generelle muligheter for interessekonflikt medfører inhabilitet. Det må foreligge en reell tilknytning for å bli regnet som part i en sak. Hvorvidt selskapets tilknytning til en sak er så reell og sterk at det må anses som part i saken, vil bero på en konkret, skjønnsmessig vurdering.»*

Vi skal knytte vurderinger til de enkelte sakene som ble gjennomgått i forrige avsnitt.

Eierskapsmeldingene

Vedtakene knyttet til eierskapsmeldingene for henholdsvis 2012 (sak 59/13) og 2014 (117/15) er vedtak som går direkte på eierskapsutøvelsen i VOKKS AS. Når det gjelder sak 59/13 er det blitt oppklart at dette dreide seg om å rette en feil i eierskapsmelding knyttet til formålet i VOKKS. Når det gjelder saken, 117/15, som gjelder oppfølging av selskapskontrollen overfor VOKKS, tilsier bestemmelsene i forvaltningsloven § 6 første ledd etter vårt syn at medlemmer av kommunestyret som også var medlemmer av styret i VOKKS burde meldt seg inhabile. Dette dreier seg foruten styreleder Liv Solveig Alfstad og styremedlemmene Bernt Gunvard Øistad og Marit Midthaugen Rønningen.

Meldingene for 2011 og 2013 inneholder vedtak om oppfølging av flere av kommunens øvrige eierskap, men ikke VOKKS. Begrunnelse for oppfølging av de aktuelle selskapene er gitt i rådmannens saksframlegg.

Eierskapsmeldingene omhandler hvert av selskapene Nordre Land er eiere i hver for seg med omtale av styre/ledelse, formål, eiersammensetning, økonomiske nøkkeltall og vurdering av selskapet med

---

¹⁹ Dette forslaget gikk ut på å gi VOKKS et ansvarlig lån på kr 5 mill.

hensyn til spesielle utfordringer. Meldingene er derfor rettet mot selskaper der kommunen er eier, herunder VOKKS AS. På den annen side gir ikke Eiermeldingene konkrete føringer med hensyn til oppfølging av dette selskapet. Slike føringer finnes etter vår oppfatning heller ikke i kommunestyrets vedtak.

Det ble ikke foreslått oppfølging av VOKKS i eierskapsmeldingene for 2011 og 2013. Vi anser det derfor som tvilsomt at selskapet kan sies å ha vært part i saken, selv om selskapet sannsynligvis er kommunens viktigste eierskap (i aksjeselskaper) og dermed en naturlig kandidat for oppfølging. Det vises her til veilederen, side 26: *«For at et selskap skal få partsstatus må forvaltningens avgjørelse være «rettet mot eller ellers direkte gjelde» selskapet som sådant, jf. definisjonen av part i forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav e.»*

Ut fra gjengitte formuleringer knyttet eierskapsmeldinger i kommunaldepartementets veileder så mener vi at det ikke foreligger inhabilitet for kommunestyremedlemmer som var styremedlemmer i VOKKS knyttet til eierskapsmeldingene for 2011 og 2013.

I vedtaket angående eierskapsmeldingen for 2010 er det ikke tatt inn noen form for oppfølging av kommunens eierskap i enkeltelskaper, og vi anser derfor at VOKKS ikke kan ses på som part i saken.

Øvrige saker

Vi har ingen kommentar til sakene som kommunestyret behandlet i 2010 og 2011 ettersom endringene i § 6 i forvaltningsloven ikke hadde trådt i kraft.

Fra 2012 til 2015 har kommunestyret behandlet én sak årlig knyttet til oppnevning av nytt styremedlem²⁰. Et medlem av kommunestyret er blitt oppnevnt som henholdsvis styremedlem og varamedlem. I disse sakene har verken kommunestyremedlemmet som ble oppnevnt eller de andre VOKKS-styremedlemmene i kommunestyret meldt seg inhabile.

Styret utgjør sammen med daglig leder ledelsen i aksjeselskaper (jf aksjeloven § 6-1), og styret utgjør dermed et selskapsorgan. Dermed vil selskapet være part i kommunestyresaker som foretar utnevning av styremedlemmer. Etter vår vurdering var alle medlemmer av kommunestyret som også var medlemmer av styret i VOKKS, eller aktuelle som medlemmer av dette styret, inhabile ved de nevnte sakene i kommunestyret.

I de protokollførte sakene om ansvarlig lån til VOKKS²¹ fratradte kommunestyremedlemmer, som samtidig også var medlemmer/varamedlemmer av styret i VOKKS, som inhabile under behandlingen av saken. Slik det framgår av kommunestyreprotokollene anser vi dette som korrekt behandling av habilitetsspørsmålet i disse sakene.

---

²⁰ 21/12, 24/13, 30/14 og 19/15.

²¹ 47/14 og 25/15.

Vi har samme vurdering med hensyn til behandlingen av habilitetsspørsmålet i kommunestyret når det gjelder sak om salg av aksjer i Synnfjell Øst AS (sak 101/14)²². Som nevnt var ordfører Liv Solveig Alfstad oppført som saksbehandler i denne saken. Vi anser oppgaven som saksbehandler i denne saken for å være i strid med den delen av bestemmelsen § 6 i forvaltningsloven som går på at styremedlemmer ikke kan «tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse» i en forvaltningssak.

---

²² Det går ikke eksplisitt fram av protokollen fra sak 101/14 at ordfører Liv Solveig Alfstad meldte seg inhabil ved behandlingen av saken. Det framgår imidlertid at Monica Anderson valgt som setteordfører, og vi antar derfor at protokollføringen bare er ufullstendig på punktet som angår Alfstads habilitet.

6 AVGRENSING MELLOM MONOPOL OG KONKURRANSEUTSATTE DELER AV KONSERNET

Dette kapitlet tar for seg problemstilling III: Er det foretatt en tilstrekkelig avgrensing mellom de deler av VOKKS-konsernet som har monopol for sine områder mot de konkurranseutsatte deler av konsernet?

Først gjengis revisjonskriteriene, deretter presenterer vi faktaopplysninger som er relevante for problemstillingen. Til slutt i kapitlet følger våre vurderinger. Konklusjoner og anbefalinger er samlet for alle problemstillingene i kapittel 7.

6.1 REVISJONSKRITERIER

EØS-Regelverket for offentlig støtte

EØS-avtalen artikkel 61 har bestemmelser om at offentlig støtte til næringsvirksomhet i utgangspunktet er forbudt. Det er imidlertid en rekke unntak fra forbudet som vi ikke redegjør for her. Vilklårene for at noe skal være i strid med statsstøtteregelverket er

1. Støtten må innebære en økonomisk fordel for mottakeren
2. Støtten må være statsmidler i en eller annen form (offentlig støtte)
3. Mottaker av støtte må drive økonomisk aktivitet
4. Støtten må begunstige enkelte foretak eller produksjon av enkelte varer
5. Støtten må vri konkurransen eller true med å vri konkurransen
6. Støtten må være egnet til å påvirke samhandelen mellom EØS-landene.

Det offentlige kan investere og opptre som aktør i kommersielle markeder uten at dette støtter an mot reglene om offentlig støtte. Imidlertid kan offentlige foretak ikke motta støtte som er i strid med EØS-avtalens statsstøtteregler.

Skal offentlig eide selskaper drives i et marked uten å komme i strid med EØS-regelverket, må selskapet drives ut fra vanlige markedsforutsetninger. Eierne må opptre i markedet slik andre eiere ville gjort. Dette kalles markedsinvestorprinsippet.

Når det gjelder vilklårene om konkurransevridning og påvirkning av samhandelen, er det ikke noe krav om at konkurransen faktisk vris. Det er tilstrekkelig at støtten truer med å vri konkurransen. Hovedregelen er nærmest at det legges til grunn at konkurransevridningsvilkåret er oppfylt dersom støttemottakeren produserer varer eller tjenester i et marked. At støttemottakeren ikke opptre i eksport- og importmarkedet er ikke i seg selv tilstrekkelig til å utelukke at samhandelsvilkåret er

oppfylt.²³ Det kan være tilstrekkelig at den type varer eller tjenester som tilbys handles over grensene. Selv det forhold at et foretak opererer rent lokalt vil ikke alltid være tilstrekkelig til å utelukke samhandlingspåvirkning.²⁴ Rettspraksis viser at det skal lite til før en anser et støttetiltak for å vri eller true med å vri konkurransen.²⁵

Spørsmålet er dermed om selskapet drives på markedsmessige vilkår og ikke mottar noen form for offentlig støtte. Offentlig støtte er et vidt begrep og omfatter f.eks. rene kapitaltilskudd, lån/garantier på ikke-markedsmessige vilkår, offentlig innkjøp til overpris, avgiftslettelse osv.

Skal en finne ut noe om en tjeneste er overpriset må det gjøres en nærmere analyse som innebærer en verdsetting av det offentlige ytelse i forhold til markedsverdien av en tilsvarende ytelse.

Et fellestrekk ved regelverket om offentlige anskaffelser og reglene offentlig støtte er kravet til konkurranse. Dersom det offentlige inngår en kontrakt og anskaffelsesregelverket er fulgt, foreligger det en presumpsjon for at markedspris er oppnådd. I så fall er det ikke brudd på reglene om offentlig støtte. Dersom regelverket om offentlige anskaffelser ikke er fulgt, kan dette innebære risiko for at det er gitt ulovlig offentlig støtte.

En vurdering av utbyttene må ta utgangspunkt i hva en privat markedsinvestor ville gjort. Utgangspunktet er at når det offentlige opptre i et kommersielt marked, skal investeringer og lignende gjøres ut fra rentabilitetshensyn. Det vil si at det må være utsikter til normal, markedsmessig avkastning på kapitalen. Tiltak som ikke skjer på markedsvilkår, kan innebære en økonomisk fordel for det aktuelle foretaket, og kan derfor være i strid med støtteforbudet i EØS-avtalen. Det kan f.eks. anses som støtte dersom en offentlig eier gir avkall på inntjening eller utbytte som en markedsinvestor ville forventet. Det kan imidlertid tenkes at avkall på utbytte kan begrunnes i forretningsmessige hensyn, der det forventes at kapitalen på lang sikt vil gi avkastning i samsvar med hva en rasjonell investor ville akseptert. I så fall vil det ikke være snakk om støtte.

Der det offentlige tilbyr tjenester i konkurranse med private foretak samtidig som det yter offentlige oppgaver, kan det foreligge risiko for krysssubsidiering mellom den offentlige delen av virksomheten og den konkurranseutsatte driftsdelen. Krysssubsidiering fra skjermet del til konkurranseutsatt del av samme virksomhet kan være i strid med regelverket om offentlig støtte, dersom den fører til at den konkurranseutsatte delen av virksomheten får økonomiske fordeler fra offentlige midler.

Krysssubsidiering trenger ikke bare oppstå ved at tjenester levert til det offentlige er overpriset og dermed subsidierer tjenester som tilbys på markedet. Krysssubsidiering kan også oppstå av måten enheten er organisert på. Hvis for eksempel fellestjenester, ansatte, utstyr eller lokaler kommer både skjermede og konkurranseutsatte deler av virksomheten til gode, mens kostnadene bæres av den offentlige delen (skjermet del), gir dette en fordel for den konkurranseutsatte delen. Dette kan virke konkurransevridende og være i strid med forbudet om offentlig støtte.

---

²³ ALT-rapporten s. 25-26.

²⁴ Fornying-, administrasjons- og kirke departementets veileder *EØS-avtalens regler om offentlig støtte* fra 2010 s. 30-31

²⁵ Veileder *EØS-avtalens regler om offentlig støtte* s. 29

KS' «Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll med kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak»

Anbefaling nr 3, Fysisk skille mellom monopol og konkurransevirkosomhet, har følgende ordlyd:

«Selskaper som opererer i et marked i konkurranse med andre aktører i tillegg til monopolvirkosomhet, bør som hovedregel skille ut den markedsrettede delen av virkosomheten for å unngå rolleblanding og kryssubsidiering.»

KS sine anbefalinger er gitt bl.a. på bakgrunn av at selskapene skal unngå at *«konkurranseutsatt virkosomhet subsidieres, for eksempel ved at virkosomheten benytter selskapets administrative støttefunksjoner og/eller utstyr fra den fullfinansierte delen av selskapet (kryssubsidiering)»* jf. kommentaren til anbefaling nr 3. Dette er parallelt med reglene om forbud mot offentlig støtte i EØS-avtalen. KS' sine anbefalinger er imidlertid ikke bare knyttet opp mot EØS-avtalen, men mot konkurranseutsatt virkosomhet generelt. Revisjonen mener at KS sine anbefalinger kan anses som «anerkjente prinsipper for drift av kommunale selskaper».

Under kommentaren til anbefaling nr 3 så er følgende tatt inn:

«Noen kommunalt eide selskaper er tildelt oppgaver i egenregi eller har enerett på å utføre visse oppgaver, samtidig som de utfører andre tjenester i konkurranse med andre. Dersom selskapet i tillegg konkurrerer med private selskaper, kan det oppstå spørsmål om den delen av selskapet som konkurrerer i markedet mottar en eller annen form for offentlig støtte, og om denne støtten eventuelt er i strid med regelverket om offentlig støtte.,...,

Organiseringen av konkurranseutsatt virkosomhet bør så langt mulig være ledelsesmessig, personellmessig og fysisk atskilt fra monopolvirkosomheten. Det må som et minimum føres separate regnskaper, med korrekt allokering av inntekter og utgifter i regnskapet, for å unngå kryssubsidiering mellom den skjermede og den konkurranseutsatte delen av virkosomheten.

Det vil imidlertid være betydelig enklere å unngå kryssubsidiering dersom man skiller den konkurranseutsatte delen ut i et eget selskap. Dette utelukker ikke i seg selv ulovlig offentlig støtte, men vil kunne gjøre virkosomheten mer transparent og dermed gjøre det lettere å påvise at det ikke skjer.»

KS anbefaling gjelder uavhengig av om virkosomheten får støtte som kan tenkes å påvirke samhandelen mellom partene i EØS-avtalen. KS' anbefaling innebærer at selskaper som opererer med konkurransevirkosomhet i tillegg til monopolvirkosomhet, som hovedregel bør skille ut virkosomheten for å unngå mistanke om muligheten for rolleblanding og kryssubsidiering.

NVEs regulering knyttet til konkurransenøytralitet og kryssubsidiering

Norges Vassdrags- og Energidirektorat (NVE) forvalter regelverket gitt i energiloven med tilhørende forskrifter. Deler av dette regelverket pålegger nettselskaper nøytralitet overfor nettkunder, og har bestemmelser som skal motvirke kryssubsidiering mellom nettvirkosomhet og konkurranseutsatt virkosomhet. De deler av regelverket som er mest relevant med hensyn til nøytralitet og kryss-

ubsidiering er referert og omtalt nedenfor. Relevante endringer i dette regelverket er omtalt i avsnitt 6.2.4 og 6.2.5.

Lov- og forskriftspålagte krav til nøytralitet og informasjonsplikt²⁶

Nettselskapet kan ikke, uavhengig av organisasjonsform, gi egen kraftomsetningsvirksomhet eller særskilte kraftleverandører fordeler fremfor andre kraftleverandører. Kravene til nøytralitet i avregningsforskriften § 8-1 er imidlertid ikke til hinder for at nettselskapet og integrert kraftleverandør kan dele enkelte funksjoner innen måling, avregning, fakturering mv. Nøytralitetsplikten innebærer at nettselskapet må sørge for at en eventuell deling av funksjoner ikke fører til at enkelte kraftleverandører gis konkurransefordeler framfor andre. Nettselskapet må utarbeide skriftlige rutiner for å opprettholde kravet til nøytralitet.

Energimyndighetenes regelverk angående kryssubsidiering

For å motvirke kryssubsidiering mellom konkurranseutsatt virksomhet og nettvirksomhet, for å sikre at nettkundene ikke betaler mer en nødvendig for sine netjtjenester, så er det innført regler som skal hindre mulig kryssubsidiering. Sentralt i denne sammenheng er kontrollforskriftens § 2-8 som blant annet sier følgende: «*Nettselskapet skal ikke belaste nettvirksomheten med kostnader som er knyttet til konkurranseutsatt virksomhet. Flytting av inntekter som knytter seg til nettvirksomheten over på konkurranseutsatte virksomhetsområder er ikke tillatt.*» Representanter for VOKKS har i møte med revisjonen uttalt at NVE-regelverket i forhold til nettselskapet er strengere enn det som følger av EØS-reglene.

Regelverket på dette området ble endret fra 1.1.15 med formål «*å sikre at de tjenestene som blir anskaffet av nettselskapet fra andre konsernselskap, og hvor kostnadene belastes nettvirksomheten, blir kjøpt til lavest mulig kostnad til den kvaliteten som etterspørres*». Ved endringen i forskriften ble det innført et generelt krav om konkurranse på kjøp som foretas av nettselskap i konsern og hvor kostnadene skal føres under nettselskapets nettvirksomhet. Etter endringene sier forskriftens § 2-8 at innkjøp og tildeling av kontrakter fra nettselskapet skal skje på bakgrunn av objektive og ikke-diskriminerende vilkår. Interne transaksjoner mellom virksomhetsområder skal skje ved at de faktiske kostnadene fordeles forholdsmessig ut fra den reelle bruken av ressurser. Ved utnyttelse av felles anleggsmidler, skal kostnadene fordeles forholdsmessig ut fra den reelle bruken av anleggsmidlene.

Forskriften § 2-8 har også regler om skriftlige avtaler mellom selskaper innen energikonsernet: «*Interne transaksjoner mellom nettvirksomheten og øvrige virksomhetsområder skal kunne dokumenteres med skriftlige avtaler. ,..., Transaksjoner mellom nettselskapet og andre selskaper i samme konsern skal skje til markedsvilkår. Avtaler mellom selskaper i samme konsern skal foreligge*

---

²⁶ Teksten i dette avsnittet er hovedsakelig basert på NVEs veileder (2011). Kravene til nøytralitet og informasjon fremgår av forskrift om måling, avregning og samordnet opptreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester (avregningsforskriften) § 8-1 og § 8-1 a, jf. forskrift om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften) § 4-4 bokstav e og f. Krav til selskapsmessig og funksjonelt skille fremgår av lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven).

skriftlig.» Vi kommer tilbake til avtaler som er inngått mellom selskaper i VOKKS-konsernet i kapittel 6.2.3.

Med virkning fra 1.7.16 blir det innført nye, strengere regler for nettvirksomheten²⁷. De nye reglene innebærer at alle oppdrag fra selskaper i samme konsern må tildeles i konkurranse. Unntatt er oppdrag knyttet til lønn, personal, bygningsadministrasjon og oppdrag under 100 000,-.

Følgende revisjonskriterier er utledet for problemstilling III:

- De konkurranseutsatte deler av VOKKS-konsernet bør så langt som mulig skilles ut i et eget selskap, jf anbefalingen fra KS. Der det ikke er foretatt en slikt skille, bør den konkurranseutsatte virksomheten så langt mulig være ledelsesmessig, personellmessig og fysisk atskilt fra monopolvirksomheten.
- Kommunen bør som eier i utgangspunktet stille forretningsmessige krav til avkastning og utbytte på sine aksjer i VOKKS AS, jf EØS-regelverket for offentlig støtte. Lave krav til avkastning og utbytte kan medføre fordeler for de deler av VOKKS-konsernet som opererer i et konkurransemarked.

Vi gjør oppmerksom på at det nevnte regelverket knyttet til energiloven også inngår som en del av kriteriegrunnlaget for problemstilling III. Vi vil imidlertid legge til grunn at det er NVE som er tilsynsmyndighet etter energiloven og som følger opp at nettselskapenes virksomhet er i samsvar med lovens bestemmelser. Vi vil referere til tilsyn som NVE har utført de senere årene (jf avsnitt 6.2.2). I våre vurderinger (kapittel 6.3) vil også vise til tiltak og framtidige endringer i VOKKS som eventuelt kan følge av energimyndighetenes regelverk.

6.2 FAKTA

Vi presenterer innledningsvis de ulike deler av VOKKS-konsernet sett opp mot spørsmålet om monopol/konkurranseutsatt virksomhet. Deretter gis en kort omtale av NVE tilsynsrapporter knyttet til reguleringen av VOKKS Nett AS. Vi beskriver hvordan de ulike deler av VOKKS-konsernet er adskilt og hvordan leveranser av tjenester skjer. Pågående endringer i reguleringen av nettselskapene, og eventuelle konsekvenser av disse endringene blir også omtalt. Til slutt kommer vi kort inn på konkurranseforholdene i elektroinstallasjonsmarkedet.

6.2.1 KONKURRANSEUTSATTE DELER OG MONOPOLVIRKSOMHET I VOKKS-KONSERNET

Relevant for problemstillingen er å presisere hvilke deler av VOKKS-konsernet som har monopol for sine områder og hvilke som er utsatte for konkurranse i sine markeder.

VOKKS AS er morselskap i konsernet, og ivaretar ledelses, stabs og støttefunksjoner for datterselskapene. VOKKS AS er som selskap ikke i konkurransesituasjon med andre aktører.

---

²⁷ De nye reglene innføres ved at det gjøres endringer og tillegg i § 2-8 i kontrollforskriften. Se avsnitt 6.2.4.

VOKKS Nett AS har som nettselskap monopol på levere strøm til sine nettkunder. Selskapet driver egen entreprenørvirksomhet med bygging av infrastruktur for egen virksomhet, men er også aktør i det eksterne markedet mot andre energiselskaper, herunder andre selskaper i konsernet.

Selskapet opplyser at pr i dag er ca 15 av årsverkene i VOKKS Nett knyttet til oppdrag for eksterne kunder, som stort sett er nettselskaper rundt om i landet. VOKKS oppfatter det som en styrke å ha en slik «overkapasitet» både i form av god beredskap og lokal verdiskapning.

VOKKS Installasjon AS er opererer i markedet for elektroinstallasjonstjenester. Dette er et konkurransemarked. Selskapet har også leveranser til andre selskaper innen VOKKS-konsernet. Vi kommer tilbake til hvordan avtaler om slike leveranser inngås.

VOKKS Kraft AS selger strøm til strømkunder i VOKKS Nett. I henhold til regelverket til NVE skal dette skje i konkurranse med andre strømleverandører, og nettselskapet har ikke lov til å gi eget strømselskap fordeler framfor andre (se nærmere omtale nedenfor).

For ordens skyld opplyser vi om at Nordre Land kommune gjør strøminnkjøp gjennom felles innkjøpskontor i Gjøvikregionen. Kommunens konsesjonskraft selges gjennom Bergen Energi. Innkjøp av elektriker- og installasjonstjenester gjøres av relevante fagenheter i kommunen i henhold til regelverket for off. anskaffelser, uten hensyn til kommunens eierskap i selskapet²⁸.

6.2.2 NVE-RAPPORTERTE AVVIK I TILSYNSRAPPORTER

NVE utførte tilsyn med VOKKS Nett i september 2013. Det ble i tilsynsrapporten pekt på avvik knyttet til ulike bestemmelser i beredskapsforskriften og § 3-1 i energiloven, som omhandler konsesjon på anlegg.

NVE utførte et nytt tilsyn med VOKKS Nett i oktober 2013. NVE påpekte avvik knyttet til kontrollforskriftens §§ 4, 13, 16 og 17, samt § 3-3 i energiloven. Avvikene knyttet seg blant annet til beregning av anleggsbidrag²⁹ for nettselskapets kunder.

De to NVE-tilsynene i 2013 er ikke relevante opp mot spørsmålet om eventuell krysssubsidiering. Disse to tilsynene er de eneste utført etter 2010 (som er den perioden selskapskontrollen omhandler).

NVE avla VOKKS Nett AS et nytt tilsynsbesøk 31.3 i år. VOKKS Nett AS har foreløpig blitt orientert om at NVE fant til sammen 6 foreløpige avvik. Fire oppgis å være enkle å korrigere, mens to skyldes feil rapportering til NVE. «*Det er uklart per dags dato hvilke konsekvenser dette får. Vi er i dialog med NVE om det.*» (jf e-post fra nettdirektør Tom Ivar Knutsen 13.4.16) Så vidt vi forstår ser ikke VOKKS

---

²⁸ Opplysninger hentet fra rapport 11/2014.

²⁹ Jf kontrollforskriftens § 17-5, første ledd: «*Nettselskapene kan fastsette et anleggsbidrag for å dekke anleggskostnadene ved nye nettilknytninger eller ved forsterkning av nettet til eksisterende kunder.*»

for seg at rapporten vil få som konklusjon at for store kostnader er lagt til nettdelen av konsernet, heller tvert om. Det forventes at NVE sin rapport fra dette tilsynet først vil foreligge i juni. Inntil da vil konklusjonene fra tilsynet være usikre og foreløpige.

6.2.3 SKILLE MELLOM ULIKE DELER AV VOKKS-KONSERNET

Skille mellom VOKKS Installasjon AS og øvrige deler av konsernet

Forholdet mellom VOKKS Installasjon og de øvrige deler av konsernet reguleres ikke av NVE-regelverket.

VOKKS Installasjon kjøper tjenester knyttet til regnskap, lønn, personal, administrasjon av morselskapet VOKKS AS. Det er inngått en avtale mellom VOKKS Installasjon og VOKKS AS som regulerer dette samarbeidet. VOKKS Installasjon AS leier lokaler av VOKKS AS. Dette er også regulert i en egen avtale.

VOKKS Installasjon er prosjektansvarlig for bygging av bredbåndsanlegg for VOKKS AS og kjøper i denne forbindelse entreprenørtjenester fra eksterntvirksomheten i VOKKS Nett AS (ikke monopoldel). Vokks Installasjon er også ansvarlig for å levere varmepumper til VOKKS AS som leies ut til kunder av VOKKS. VOKKS Installasjon utfører mindre oppdrag for VOKKS Kraft og VOKKS Nett. VOKKS Nett har også leid inn én medarbeider fra VOKKS Installasjon.

Fra 1.7.16 kan ikke monopoldelen i VOKKS Nett lenger kjøpe tjenester av VOKKS Installasjon uten anbud, jf avsnitt 6.2.4 nedenfor. VOKKS Nett opplyser at selskapet etter denne datoen regner med å ha på plass en rammeavtale for svakstrøms-installasjonstjenester, der VOKKS Installasjon forventes å bli en av tilbyderne.

Skille mellom VOKKS Kraft og øvrige deler av konsernet

VOKKS Kraft har 2 ansatte. For å forenkle rapporteringsbyråkrati blir disse lønnet av VOKKS AS. Kostnader dekkes inn gjennom beregning av konsernkostnader.

Drift og vedlikehold som de ansatte utfører styres av VOKKS Nett som besitter kompetanse og har oversikt over produksjonsanleggene. VOKKS Nett har også aktivt arbeidsordresystem. VOKKS Kraft betaler for denne tjenesten gjennom påslag på timekost. (eksterntvirksomheten i Nett)

VOKKS Nett har ingenting med kraftsalg til sluttbrukere i VOKKS Kraft. Dette ville vært brudd på nettvirksomhetens krav til nøytralitet. VOKKS Nett utfører fakturatjenester for VOKKS Kraft mot betaling i henhold til avtale..

Skille mellom VOKKS Nett AS og øvrige deler av konsernet

I likhet med VOKKS Kraft og VOKKS Installasjon kjøper VOKKS Nett tjenester knyttet til regnskap, lønn, personal, administrasjon av morselskapet VOKKS AS. Det er inngått en avtale mellom VOKKS Nett AS og VOKKS AS som regulerer dette samarbeidet. VOKKS Nett AS leier lokaler av - og leier ut lokaler til - VOKKS AS. Dette er regulert i to avtaler.

VOKKS AS har også inngått en avtale om kjøp av tjenester fra VOKKS Nett. Denne knytter seg til legging av fibernett/-rør i forbindelse med framføring og ombygging av strømforsyningsnett.

Skille mellom monopoldel og konkurranseutsatte deler av VOKKS Nett

Leveranser av entreprenørtjenester til eksterne kunder er skilt ut som eget virksomhetsområde i regnskap for VOKKS Nett AS og rapporteres under øvrig virksomhet i økonomisk rapportering til NVE. Det er krav om revisorgodkjenning av rapporten. Nesten 50 prosent av omsetningen i entreprenørvirksomheten er salg til andre selskaper i kraftbransjen. Denne omsetningen er fordelt på rammeavtaler, anbud på enkeltprosjekter vunnet i konkurranse med andre, samt øvrige forespørslers. Til sammen utgjorde denne eksternomsetningen 29,3 mill kr i 2014.

Ifølge representantene for VOKKS følger NVE nøye opp hvordan VOKKS Nett fører regnskap for salg av entreprenørtjenester for å sikre at koblingen til monopoldelen ikke gir konkurransefortrinn i markedet.

Skille mellom VOKKS-konsernet og Synnfjell Øst

Med virkning fra sommeren våren 2014 har en av ingeniørene i VOKKS Nett innlagt som 50 prosent av sin stilling å være daglig leder for Synnfjell Øst AS (SØAS), og den andre halvdel er knyttet til prosjektering for VOKKS Nett AS.

Dette innebærer at VOKKS utfører utbygging og drift av vann- og avløpsanlegg for Synnfjell Øst AS i Synnadalen. Dette inkluderer prosjektering av vann- og avløpsanlegg og dokumentasjon av anlegg i selskapets nettinformasjonsystem. Som grunnlag for dette samarbeidet ligger det en separat avtale mellom VOKKS Nett og SØAS. SØAS skal godtgjøre VOKKS Nett kr 500 000,- pr år med årlig regulering av beløpet, i tillegg til evt kjøp av ingeniørtjenester fra VOKKS Nett etter behov (faktureres separat).

Det ble besluttet i styret i VOKKS AS at konsernet skulle tilby seg å ta over driften for SØAS slik det er beskrevet over. Tidligere var det styret i SØAS som selv håndterte disse oppgavene. Da tidligere styreleder avgikk ved døden ble det besluttet styret i selskapet å be VOKKS håndtere dette.

Om fastsettelse av priser i konserninterne avtaler

Prinsippet for prissettingen i disse avtalene er i følge adm dir i VOKKS basert på kostnadsdeling, som igjen bygger på hvor mye de enkelte selskaper beslaglegger av samlet kapasitet knyttet til regnskap,

konsernledelse, lønn/personal, etc. Det har også vært viktig å finne fram til kostnader som kan forsvareres utad, f.eks overfor NVE.

Konsernet har ikke benyttet benchmarking eller markedspriser ved utarbeidelse av avtalene. De endres hvert år i forbindelse med budsjettprosessen. Stort sett er det kun mindre endringer i prissettingen, unntatt når det skjer endringer som har klare kostnadmessige konsekvenser (som f.eks tilfellet var ved innføring av nytt økonomissystem).

6.2.4 KONSEKVENSER AV ENDRINGER I KONTROLLFORSKRIFTEN FRA 1.7.16

Anskaffelser internt i konsernet er basert på avtaler (referert i avsnittet foran), og ikke konkurranse. Unntakene knyttet til «administrative tjenester og eiendomstjenester» i regelverket etter 1.7.16 innebærer ifølge VOKKS at de fleste av de konserninterne avtalene kan benyttes videre. For tjenester knyttet til krafthandel (kraftkjøp fra VOKKS Kraft for å dekke nettselskapets tap i nettet og leveringsplikt til slutt kunder som ikke har avtale med kraftleverandør), samt VOKKS Netts innkjøp av installasjonstjenester innenfor monopolvirksomheten fra VOKKS Installasjon, vil antagelig krav om konkurranseutsetting bli gjeldende.

VOKKS har opplyst i møte at det kan være aktuelt for VOKKS Nett å inngå en rammeavtale med VOKKS Installasjon som medfører at man kan kjøpe inn for mer enn kr 100 000 uten å legge innkjøpet ut for konkurranse hver gang. Foreløpig er ikke behovet for en slik avtale klarlagt, og man vil vurdere nytten opp mot kostnadene ved å administrere en slik avtale.

6.2.5 NYE KRAV TIL SELSKAPSMESSIG OG FUNKSJONELT SKILLE I ENERGILOVEN

Stortinget vedtok i mars 2016 at det skal stilles krav til selskapsmessig og funksjonelt skille mellom nettvirksomhet og annen virksomhet for alle energiforetak med inntektsramme fastsatt av NVE. I dag stiller energiloven krav om selskapsmessig og funksjonelt skille mellom nettvirksomhet og produksjons- eller omsetningsvirksomhet for selskap som har over 100 000 nettkunder. Kravet til selskapsmessig og funksjonelt skille foreslås altså utvidet til å gjelde overfor all annen virksomhet enn nettvirksomhet. Departementet kan gi dispensasjon.

Kravet om selskapsmessig skille i § 4-6 innebærer at nettvirksomhet skal organiseres som en selvstendig juridisk enhet, adskilt fra annen virksomhet³⁰. Det er også tatt inn mulighet for å begrense nettselskapers salg til andre selskaper: I annet ledd i ny § 4-6 er det tatt inn følgende: *«Departementet kan gi forskrift om nettforetaks adgang til å selge eller leie ut egen kapasitet, herunder driftskontrollfunksjoner, overskuddskapasitet og i beredskapssituasjoner.»*

---

³⁰ «Nettforetak skal ikke ha direkte eller indirekte kontroll over foretak som driver annen virksomhet. Foretak som driver produksjon eller omsetning av elektrisk energi eller konsesjonspliktig fjernvarmevirksomhet, skal ikke ha direkte eller indirekte kontroll over nettforetak.»

Kravet til funksjonelt skille i § 4-7 sier at ansatte i ledelsen i nettselskaper ikke kan «*delta i ledelsen i foretak som driver annen virksomhet innenfor det integrerte foretaket.*» Videre heter det at «*Morselskap eller kontrollerende eier i det integrerte foretaket skal ikke gi instruksjoner til nettforetak om den daglige driften eller om avgjørelser vedrørende utbygging eller oppgradering av nettet. Dette er ikke til hinder for overordnet styring med nettforetakets økonomiske rammer.*»

Endringene er begrunnet i redusert risiko for krysssubsidiert, og styrking av nettselskapenes nøytralitet overfor konkurranseutsatt virksomhet. «*Nettvirksomhet er et naturlig monopol, og kundene kan ikke selv velge nettselskap. Det er derfor et særskilt behov for å beskytte kundene, slik at de ikke betaler mer enn nødvendig for netttjenester.*» (jf prop 35L, s 5)

VOKKS har overfor revisjonen uttalt at det kan forventes at det innen iverksettelsen av de nye reglene 1.1.21 kommer forskrifter som legger ytterligere føringer når det gjelder kravene til selskapsmessig og funksjonelt skille.

Når det gjelder de nye kravene til selskapsmessig skille, så har VOKKS ifølge eget utsagn stort sett ivaretatt disse i og med konsernorganiseringen der VOKKS Nett er et eget AS. De nye kravene til funksjonelt skille er til nå ikke hensyntatt. Etter 1.1.21 kan konsernsjef ikke lenger sitte som styreleder i VOKKS Nett, og direktør i VOKKS Nett kan ikke lenger sitte i styret i VOKKS Kraft.

Det forventes ifølge VOKKS at det innen iverksettelsen av de nye reglene 1.1.21 kan komme forskrifter som legger ytterligere føringer når det gjelder kravene til selskapsmessig og funksjonelt skille.

I tillegg til å endre på styrekoblingene nevnt ovenfor, opplyser VOKKS at det kan bli aktuelt å flytte noen virksomheter mellom selskapene, særlig aktuelt mellom Nett og morselskap. Hva dette vil dreie seg om, og i hvilket omfang, må avklares etter at eventuelle forskrifter kommer på plass.

Fra VOKKS' ståsted er det ønskelig at slike endringer får så lite omfang som mulig, da endringer vil virke kostnadsdrivende. VOKKS mener likevel å være langt bedre stilt enn små, integrerte energiselskaper som ikke er organisert som konserner. Disse kan bli påført store kostnader, som i sin tur kan innebære strukturendringer og sentralisering i energibransjen.

VOKKS opplyser at man er usikker på eventuelle konsekvenser av den refererte endringen i § 4-6 som sier at «*Departementet kan gi forskrift om nettforetakets adgang til å selge eller leie ut egen kapasitet,..*» Hva slags begrensninger som kan forventes vil først bli klart når en eventuell forskrift kommer. Det blir opplyst at det kan bli aktuelt for VOKKS enten å opprette eller å gå inn i et selskap som yter nett-entreprenørtjenester, dersom endringene skulle bli slik det antydes i lovteksten. For VOKKS vil det i så fall være viktig at dette selskapet har lokal forankring og gir opphav til lokale arbeidsplasser.

6.2.6 KONKURRANSEFORHOLD I INSTALLASJONS- OG ENTREPRENØRMARKEDET

Nelfo er en landsforening i NHO og organiserer elektroinstallasjonsbedrifter. Nelfo sin fremste målsetting er ifølge hjemmesiden å skape best mulig rammebetingelser for medlemsbedriftene. VOKKS Installasjon AS er medlem av Nelfo.

Vi har forelagt problemstilling III for representanter for Nelfo, og spurt om man opplever at installasjonsbedrifter som er eid av nettselskaper, eller inngår i konserner som også omfatter nettselskaper, direkte eller indirekte kan trekke fordeler av dette i form av mulig kryssubsidiering fra nettvirksomheten.

Tore Strandskog, som er direktør for næringspolitikk i Nelfo, trekker fram at spørsmålet om mulig kryssubsidiering av elektroinstallasjonsbedrifter som inngår i energikonserner er en problemstilling som Nelfo har vært opptatt av i lengre tid. Han fremhever at NVE har begrensede muligheter til å kontrollere at kryssubsidiering mellom monopoldel og konkurranseutsatt virksomhet ikke skjer. Han viser Nelfo sin uttalelse til forslagene til endringer i energiloven³¹, hvor blant annet følgende fremføres: «Vi har lenge vært bekymret over konkurransevilkårene i installasjons- og entreprenørmarkedet tilknyttet nettvirksomheten. I tillegg er store deler av de tjenester nettselskapene etterspør lukket for konkurranse ved at nett- og energiselskapene produserer disse med egne ressurser.»

Nelfo støttet i den nevnte uttalelsen departementets forslag om selskapsmessig og funksjonelt skille mellom nettvirksomhet og annen virksomhet i energiloven (jf omtalen i avsnitt 6.2.5 foran): «Et tydeligere skille reduserer risikoen for kryssubsidiering mellom nettmonopolene og konkurranseutsatt virksomhet.

Vi vil hevde at for å fjerne alle incentivene til konkurransehemmende adferd må det langsiktige målet for nettreguleringen være fullt Eiermessig skille mellom naturlige monopoler og annen virksomhet, slik også Konkurransetilsynet uttalte når ekspertutvalgets rapport var på høring.»

Strandskog kjente ikke til situasjonen rundt VOKKS-konsernet og VOKKS Installasjon, og ville derfor ikke uttale seg om problemstillingen rundt kryssubsidiering er relevante for dette. Vi forela den derfor for regionsjef Stein Åge Granlund, NELFO Hedmark og Oppland. Han opplyser han ikke er kjent med at det foreligger påstander eller «mistanker» om at VOKKS Installasjon nyter godt av å være knyttet til et konsern som også omfatter nettvirksomhet. På 80- og 90-tallet var det en del snakk om at aktører som var knyttet til e-verk kunne ha slike fordeler, men dette er mindre aktuelt nå. Så langt han kjenner til drives VOKKS Installasjon på en profesjonell måte, som er godt adskilt fra den øvrige virksomheten i VOKKS-konsernet.

---

³¹ Jf Norsk Teknologi (2015). Norsk Teknologi skiftet navn til Nelfo 1.1.2016.

6.3 VURDERING

VOKKS er et vertikalt integrert energikonsern, og med det så har konsernet i utgangspunktet muligheter til å utnytte eventuelle stordriftsfordeler ved at man kan utnytte ledige ressurser i deler av virksomheten.

Det er NVE som er tilsynsmyndighet etter energiloven og som følger opp at nettselskapenes virksomhet er i samsvar med lovens bestemmelser. Vi vil derfor ikke vurdere VOKKS-konsernets virksomhet sett opp mot dette regelverket. Vi har foran referert til to NVE-tilsyn utført i 2013, samt nylig gjennomført tilsyn i mars 2016.

Nedenfor vil vi vurdere problemstilling III opp mot de to revisjonskriteriene utledet i kapittel 6.1.

Skille mellom monopoldel og konkurranseutsatte deler av konsernet

Avgrensning mellom monopol og konkurranseutsatt virksomhet bør skje ved at konkurranseutsatte deler av VOKKS-konsernet skilles ut i egne selskaper. VOKKS Installasjon AS og VOKKS Kraft AS utgjør konkurranseutsatte deler av VOKKS-konsernet. Disse er skilt ut som egne selskaper slik revisjonskriteriet angir.

VOKKS Nett AS er et nettselskap (med monopol innenfor sitt konsesjonsområde), som også leverer entreprenørtjenester i konkurranse med andre aktører. Her er det ikke foretatt noe selskapsmessig skille mellom virksomhet som drives som monopol tjeneste og tjenester som leveres i konkurranse med andre.

I virksomheter der det ikke er foretatt selskapsmessig skille bør de konkurranseutsatte delene så langt mulig skilles ledelsesmessig, personellmessig og fysisk fra monopolvirksomheten. I VOKKS Nett AS er de konkurranseutsatte delene av selskapet verken ledelsesmessig, personellmessig eller fysisk atskilt fra monopolvirksomheten. Den konkurranseutsatte delen er en integrert del av virksomheten av selskapet, underlagt samme ledelse som monopoldelen av selskapet.

Nylig vedtatte endringer i energiloven (§ 4-6) kan medføre begrensninger i muligheten til å selge ut kapasitet av selskapet. Dette kan som nevnt i avsnitt 6.2.5 medføre endringer i organiseringen av selskapet. Vi vil anta at slike endringer kan få som konsekvens at det blir innført en form for skille mellom konkurranseutsatt del og monopoldel av selskapet. Hvordan dette eventuelt vil skje har vi ikke grunnlag for å vurdere, og vi registrerer at dette fortsatt er i støpeskjeen.

Som vi har beskrevet foregår det kjøp/salg av tjenester mellom de ulike selskapene i konsernet, og det er inngått avtaler for å regulere disse forholdene. Dette bidrar til å formalisere samarbeidet internt i konsernet, slik at kostnader blir fordelt. Vi registrerer at hovedprinsippet bak kostnadsfordelingen ligger i hvor stor andel av kapasiteten de enkelte selskapene legger beslag på. Vi har ikke foretatt noen vurdering av den prissetting/kostnadsdeling som ligger i disse avtalene. Som tidligere nevnt regner VOKKS med at de fleste av de nevnte avtalene kan videreføres etter endringer i

kontrollforskriften som trer i kraft fra 1.7.16, men et par avtaler vil bli omfattet av krav om konkurranseutsetting.

Kommunen bør som eier stille forretningsmessige krav til avkastning og utbytte på sine aksjer i VOKKS AS.

Kommunen som eier har verken alene eller sammen med den andre eieren, Etnedal, utformet eksplisitte krav til avkastning eller utbytte³². Som nevnt har selskapet de senere år betalt ca 7 mill kr årlig i utbytte, og det er ifølge styreleder lagt et «minimumsnivå» for utbyttet på 6,75 mill kr.

Når det gjelder utbytte de siste fem-seks årene så viser tallene at utbyttet samlet sett har overgått årsresultatet (jf kapittel 1.3), noe som har hatt som konsekvens at egenkapitalen i VOKKS AS har vist en svakt fallende tendens. Vi har ikke noen formening om en slik utbyttepolitikk kan sies å være «forretningsmessig», men vi legger til grunn at utbytter på dette nivå ikke er vesentlig lavere enn hva som kan sies å være et «forretningsmessig» nivå, jf revisjonskriteriet. Etter vår vurdering er det derfor ikke grunnlag for å slutte at eiernes utbyttepolitikk har bidratt til å gi VOKKS-konsernet økonomiske fordeler på områder der dets virksomhet er i konkurranse med andre aktører, jf omtalen av EØS-Regelverket for offentlig støtte i kapittel 6.1.

Når det gjelder spørsmålet om avkastning så er vurderingsgrunnlaget mer usikkert. Ut fra tilgjengelig informasjon, samt kostnads- og tidsmessige rammer for denne selskapskontrollen, kan vi vanskelig gi noen vurdering av kommunen(e) som eier(e) kan sies å ha stilt krav til avkastningen som kan sies å være «forretningsmessige». Vi registrer imidlertid at eierne ikke har stilt uttrykte krav til avkastning på kapitalen i selskapet. En analyse av den faktiske avkastningen opp mot revisjonskriteriet ville ha krevd en analyse av avkastning/lønnsomhet i VOKKS sett opp mot hva som kan sies å være «forretningsmessig». Sistnevnte begrep ville i så fall måtte blitt operasjonalisert med hensyn til f.eks hvilke bransjer man skulle studere, og hvilke typer eierskap.

---

³² I henhold til vanlig økonomisk terminologi er avkastning og utbytte to ulike forhold: utbytte viser til utbetaling til aksjonærene, mens avkastning betegner lønnsomheten for den kapital som er investert i selskapet.

7 KONKLUSJONER OG ANBEFALINGER

Konklusjoner

Problemstilling I: Hvordan er sammensetningen av styret i VOKKS AS i lys av vedtekter, kommunens vedtatte eierskapspolitikk og KS' anbefalinger?

- Sammensetningen av styret er i henhold til vedtektene i VOKKS AS.
- Ingen av styremedlemmene i VOKKS AS sitter i styret i datterselskapene. KS' anbefaling er dermed oppfylt på dette punktet.
- I styret i VOKKS benyttes ordningen med personlige varamedlemmer. Dette er ikke i tråd med anbefaling fra KS. En slik ordning kan føre til at styremedlemmene opptrer svært sporadisk i styret, noe som er uheldig sett i opp mot behovet for kontinuitet og kompetanse i styret.
- Pr april 2016 består styret av 3 kvinner og 5 menn. Kravet om kjønnsrepresentasjon i kommuneloven er dermed oppfylt.
- Det er ikke opprettet valgkomité som står for oppnevning av alle styremedlemmene i selskapet, slik kommunens eierskapspolitikk og anbefalingen fra KS sier.
- I VOKKS AS praktiseres en ordning der kommunene i praksis utnevner kandidater til styret. Etter vår oppfatning er det risiko for at en ordning der styremedlemmer delvis pekes ut av ulike kommuner uavhengig av hverandre, samlet sett kan gi en styresammensetning som ut fra en totalvurdering ikke er optimal ut fra ønsker om best mulig kompetanse i styret.
- KS anbefaler at ordfører og rådmann ikke bør sitte i styret i selskaper. Eiernes rådmenn sitter ikke i styret, mens ordførerne normalt utgjør henholdsvis leder og nestleder i styret i VOKKS AS. Begrunnelsen for at ordfører ikke bør sitte i selskapsstyret er at den direkte rapporteringslinjen mellom styret og øverste politiske nivå kan føre til habilitetsproblemer. Det kan også skapes et inntrykk av rolleblanding som kan være til skade for tillits- og omdømmemessig.

Problemstilling II: Hvordan blir saker angående VOKKS-konsernet håndtert i politiske organer, jf bestemmelsene om habilitet i forvaltningsloven?

- I behandling av kommunens eierskapsmeldinger er det funnet én sak der kommunestyremedlemmer, som også var styremedlemmer i VOKKS AS, burde ha meldt seg inhabile iht forvaltningsloven. Dette gjelder sak 117/15 som gjelder behandling av eierskapsmelding 2014 og oppfølging av eierskapskontroll.
- I saker knyttet til oppnevning av nytt styremedlem i VOKKS AS har verken kommunestyremedlemmet som ble oppnevnt eller de andre VOKKS-styremedlemmene i kommunestyret meldt seg inhabile. Styret utgjør et selskapsorgan, dermed vil selskapet være part i kommunestyresaker som foretar utnevning av styremedlemmer. Etter vår vurdering var alle medlemmer av kommunestyret som også var medlemmer av styret i VOKKS, eller aktuelle som medlemmer av dette styret, inhabile ved de nevnte sakene i kommunestyret.
- I de to protokollførte sakene om ansvarlig lån til VOKKS fratrådte kommunestyremedlemmer, som samtidig også var medlemmer/varamedlemmer av styret i VOKKS, som inhabile under behandlingen av saken. Slik det framgår av kommunestyreprotokollene anser vi dette som korrekt behandling av habilitetsspørsmålet i disse sakene.
- I sak angående salg av aksjer i Synnfjell Øst AS fratrådte også styremedlemmer behandlingen av saken i tråd med habilitetsbestemmelsene i forvaltningsloven. Ordfører sto imidlertid oppført som saksbehandler i denne saken. Dette er ikke i tråd med bestemmelsen om at medlemmer av styret ikke kan «kan tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse» i en forvaltningssak.

Problemstilling III: Er det foretatt en tilstrekkelig avgrensing mellom de deler av VOKKS-konsernet som har monopol for sine områder mot de konkurranseutsatte deler av konsernet?

- Avgrensning bør skje ved at konkurranseutsatte deler av VOKKS-konsernet skilles ut i egne selskaper. Slik virksomhet er i stor grad skilt ut i egne selskaper, gjennom VOKKS Installasjon AS og VOKKS Kraft AS. VOKKS Nett AS er i tillegg til monopolist i form av å være netteier, også tilbyder av tjenester i konkurranse med andre knyttet til entreprenørtjenester. Her er det ikke foretatt noe selskapsmessig skille.
- I virksomheter der det ikke er foretatt selskapsmessig skille bør de konkurranseutsatte delene så langt mulig skilles ledelsesmessig, personellmessig og fysisk fra monopolvirksomheten. Pr i dag er ikke de konkurranseutsatte delene av VOKKS Nett AS verken ledelsesmessig, personellmessig eller fysisk adskilt fra monopolvirksomheten. Nylig vedtatte endringer i energiloven kan medføre endringer i organiseringen av selskapet som på sikt innebærer skille på noen av disse områdene.

- For at konsernet ikke skal kunne trekke konkurransemessige fordeler av offentlig eierskap, så bør de offentlige eierne stille forretningsmessige krav til utbytte og avkastning. Eierne i VOKKS AS har ikke stilt krav til avkastning, når det gjelder utbytte så er det etablert en praksis knyttet til utbyttensnivå. Utbyttensnivået vurderes å ha vært så vidt høyt (etter 2010) at det ikke kan sies å ha gitt selskapene i VOKKS-konsernet noen form for konkurransefordeler. Etter revisjonens oppfatning gir ikke prosjektet rom for å vurdere om avkastningen på kapitalen i konsernet kan sies å være «forretningsmessig».

Anbefalinger

- Det bør vurderes å opprette valgkomité i VOKKS AS som har til oppgave å innstille alle styremedlemmene. Dette kan bidra til å sikre god styresammensetning ut fra hensyn til kompetanse i styret. Valgkomiteen bør vedtekstfestes og det bør utarbeides skriftlige retningslinjer for komiteen. I henhold til anbefalingen fra KS bør generalforsamlingen velge leder av valgkomiteen, og den bør sammensettes slik at den reflekterer eierandelene i selskapet.
- VOKKS bør vurdere å gå bort fra ordningen med personlige varamedlemmer. En slik ordning kan føre til at styremedlemmene opptrer svært sporadisk i styret, noe som er uheldig sett i opp mot behovet for kontinuitet og kompetanse i styret.
- Med basis i anbefalingen fra KS bør det vurderes om det er riktig at ordfører sitter i styret i VOKKS AS. Ordfører kan ha relevant kompetanse å bringe inn i styrearbeidet, men hensynet til habilitet og klare roller tilsier at det bør vurderes om rollen som ordfører er forenlig med et slikt styreverv.
- I VOKKS Nett AS bør det vurderes å foreta et skille mellom konkurranseutsatte deler av virksomheten og monopoldelen. Et slikt skille bør også ses i lys av eventuelle krav som kan komme som følge av endringer i energiloven (§ 4-6).

REFERANSER

Dokumenter fra VOKKS

Årsregnskaper og årsrapporter VOKKS 2011-2014.

Årsregnskap 2015.

Hjemmeside, vokks.no.

Vedtakter for VOKKS AS. Endret i generalforsamling 29.6.2010.

Avtale mellom VOKKS Installasjon AS og VOKKS AS om kjøp av tjenester år 2015.

Avtale mellom VOKKS Nett AS og VOKKS AS om kjøp av tjenester år 2015.

Avtale mellom VOKKS Kraft AS og VOKKS AS om kjøp av tjenester år 2015.

Avtale mellom VOKKS AS og VOKKS Nett AS om bruk av OPGW og legging av fiberrør sammen med framføring og ombygging av strømforsyningsnett år 2015

Avtale mellom VOKKS Kraft AS og VOKKS Nett AS om kjøp og salg av tjenester år 2015

Avtale om utleie av lokaler mellom VOKKS AS og VOKKS Installasjon AS

Avtale om utleie av lokaler mellom VOKKS AS og VOKKS Nett AS

Avtale mellom Synnfjell Øst AS (SØAS) og VOKKS Nett AS om daglig ledelse i SØAS.

Generalforsamlinger 2010-2015 (innkallinger/sakspapirer/protokoller).

Tilsynsrapporter fra NVE.

Svar til NVE angående lukking av avvik.

Dokumenter fra Nordre Land kommune

Aksjonæravtale mellom Nordre Land kommune og Etnedal kommune (udatert).

Eierskapsmelding (for hvert av årene 2011-2014).

VOKKS AS – Eierskap. Saksinnstilling og vedtak, kommunestyresak 37/10, 15.6.10.

Kjøp av aksjer i Synnfjell Øst AS. Saksinnstilling og vedtak, kommunestyresak 103/14, 10.12.14.

Øvrige dokumenter

ALT advokatfirma AS (2013): *Kommunal virksomhet i lys av EØS-avtalens statsstøtteregler – Aktiviteter som er omfattet av statsstøttereglene, sentrale problemstillinger og forebyggende tiltak.* Rapport utarbeidet for Kommunal- og regionaldepartementet, desember 2013.

Bjørnsen, H.M, Klausen, J.E og Winsvold, M (2015): *Kommunale selskap og folkevalgt styring gjennom kommunalt eierskap.* NIBR-rapport 2015:1.

Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet (2010): *Veileder - EØS-avtalens regler om offentlig støtte.*

Forskrift om måling, avregning, fakturering av netjtjenester og elektrisk energi, nettselskapets nøytralitet mv. (avregningsforskriften). FOR-1999-03-11-301.

Forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og tariffer (kontrollforskriften). FOR-1999-03-11-302.

Forskrift om forebyggende sikkerhet og beredskap i energiforsyningen (beredskapsforskriften). FOR-2012-12-07-1157.

Granlund, S.Å (2016): *Personlig meddelelse*. 29.3.2016.

Innst. 207 L (2015–2016) Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen Prop. 35 L (2015–2016): *Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i energiloven (skille mellom nettvirksomhet og annen virksomhet mv.)*

Innlandet Revisjon IKS (2014): *Selskapskontroll - Etterlevelse av felles eierskapspolitikk i Gjøvik-regionen. Versjon Nordre Land*. Rapport 11-2014.

KS (2015): *Anbefaling om eierskap, selskapsledelse og kontroll med kommunalt/fylkeskommunalt eide selskaper og foretak*. Versjon høst 2015.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2015): *Kontrollutvalgsboken – Om kontrollutvalgets rolle og oppgaver*. 2. utgave.

Kommunal- og regionaldepartementet (2011): *Veileder - Habilitet i kommuner og fylkeskommuner Om inhabilitetsreglene i forvaltningsloven og kommuneloven*.

Lov om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) LOV-1990-06-29 nr 50.

Norges Kommunerevisorforbund (2010): *Selskapskontroll – fra a - å – «Praktisk veileder»*.

Norges vassdrags- og energidirektorat (2011): *Veileder om nettselskapets nøytralitet og Informasjonsplikt*. Veileder nr 5/2011.

Norges vassdrags- og energidirektorat (2014): *Endring i forskrift om kontroll av nettvirksomhet. Oppsummering av høringer og endelig forskriftstekst vedrørende kryssubsidiering og skattesats i referanserenten*. Rapport 81 2014.

Norges vassdrags- og energidirektorat (2015): *Endringer i forskrift om økonomisk og teknisk rapportering, inntektsramme for nettvirksomheten og tariffer. Oppsummering av høringsuttalelser og endelig forskriftstekst*. Rapport 63 2015.

Norsk Teknologi (2015): *Høringssvar - Forslag til endringer i energiloven*. Høringsuttalelse 27.5.2015.

Olje- og energidepartementet (2014): *Et bedre organisert strømnett*. Rapport fra Reiten-utvalget.

Ot.prp. nr. 50 (2008-2009): *Om lov om endringer i forvaltningsloven (habilitet for styremedlemmer mv. i offentlig heleide selskaper).*

Prop. 35 L (2015–2016): *Endringer i energiloven (skille mellom nettvirksomhet og annen virksomhet mv.)*

Resch-Knudsen, V (2012): *Styring av kommunalt eide selskaper.* Kommuneforlaget AS, Oslo.

Revisjon Midt-Norge IKS og Trondheim kommunerevisjon (2014): *Rapport fra selskapskontroll av TrønderEnergi.* Februar 2014.

Singstad, F og Andersen, M (2014): *Best utenfor styret.* Innlegg i Dagens Næringsliv 21.5.14.

Strandskog, T (2016): *Personlig meddelelse.* 14.3.2016.

Thema Consulting Group (2013): *Kartlegging og anbefaling til god eierstyring i kraftnæringen.* Rapport på oppdrag fra Energi Norge.

VEDLEGG

UTTAELSE FRA VOKKS AS

Besøksadresse: Leivnakerveien 3 | Postadresse: Postboks 181, 2952 ØIKAAA
Forstoksnr: NO 290 271 612 MVA | Bankg to: 6179 05 00500

Innlandet revisjon IKS
Kristian Lein
Kristian.Lein@irev.no

Deres referanse:

Vår referanse:
201604211 ARNY

Dokka, 29. april 2016

Uttalelse fra VOKKS AS på rapport etter selskapskontroll

VOKKS har fått tilstrekkelig informasjon om prosjektets formål. Rapportutkast burde vært kvalitetssikret mer før det ble oversendt for høring. Feil i rapporten er derfor tatt med.

VOKKS har gått gjennom rapporten og har følgende kommentarer:

Kapittel 1.3

Resultater for 2015 er styregodkjent og oversendt Innlandet revisjon.

Utbytte fra VOKKS er basert på konsernresultat og ikke resultat for morselskapet VOKKS AS. Kommentarer om at utbytte er høyere enn årsresultat i VOKKS AS gir derfor feil inntrykk overfor eier av konsernet. Uttak av utbytte/konsernbidrag mellom morselskap og døtre er basert på interne vurderinger i konsernet.

Kapittel 2 og 3

Ingen kommentarer da VOKKS ikke er bestiller av selskapskontrollen.

Kapittel 4 og 5

Ingen kommentarer da dette omtaler forhold som ikke er del av selskapets ansvarsområde.

Kapittel 6.2.2

"NVE avla VOKKS Nett et nytt tilsynsbesøk 31.3 i år. VOKKS Nett har foreløpig blitt orientert om..."

Det er VOKKS Nett som har hatt revisjonskontroll av NVE.

Kapittel 6.2.3

Skille mellom VOKKS Kraft og øvrige deler av konsernet

VOKKS Kraft har 2 ansatte. For å forenkle rapporteringsbyråkrati blir disse lønnet av VOKKS AS. Kostnader dekkes inn gjennom beregning av konsernkostnader.

Drift og vedlikehold som de ansatte utfører styres av VOKKS Nett som besitter kompetanse og har oversikt over produksjonsanleggene. VOKKS Nett har også aktivt arbeidsordresystem. VOKKS Kraft betaler for denne tjenesten gjennom påslag på timekost. (eksternvirksomheten i Nett)

VOKKS Nett har ingenting med kraftsalg til sluttbrukere i VOKKS Kraft. Dette ville vært brudd på nettvirksomhetens krav til nøytralitet. VOKKS Nett utfører fakturatjenester for VOKKS Kraft mot betaling i henhold til avtale.

Telefon: 61 11 27 00 | Telefaks: 61 11 27 00 | E-post: timepost@vokks.no | www.vokks.no

Besaksadresse: Jevnakerveien 3 Postadresse: Postboks 140, 2962 BUKKA
Forbokant: NO 980 271 412 MVA Bankg no: 6179 05 00950

Skille mellom VOKKS-konsernet og Synnfjell Øst

Årsak til at VOKKS ble forespurt om å bidra med daglig leder og drift i selskapet var som følge av at aktivitetens omfang var blitt for stor til at dette kunne utføres av styret. Selskapet har VA-anlegg for over 50 mill kr og ca 400 hytter tilkoblet dette.

Kapittel 6.2.5

Begrunnelse for krav til funksjonelt skille var i realiteten "behov" for strukturendring i energibransjen. Håpet er at dette skal bidra til at mindre selskaper får problemer med kostnadene dette medfører og blir solgt/fusjonert inn i større selskaper.

Kapittel 6.3 og 7

Det anbefales at kommunen som eier bør stille forretningsmessige krav til avkastning og utbytte på sine aksjer i VOKKS. Ifølge aksjeloven er det styrets ansvar å bestemme hvor høyt utbytte selskapet kan gi. Med dette ansvar stilles det klare krav til at det er selskapets behov som skal hensyntas i denne forbindelse. Eier kan derfor ikke stille krav om utbytte, men kan signalisere en forventning.

Om krav til avkastning.

Avkastning defineres som resultat før/etter skatt målt opp mot egenkapital/salgsværdi. Her inngår også endring av salgsværdi basert på de resultater som oppnås.

VOKKS er i hovedsak et energiselskap og har derfor høye kapitalverdier på både nettanlegg og produksjonsanlegg. Teknisk levetid på anleggene er typisk 50-100 år.

Ved effektiv drift og utbygging av nettanleggene vil man oppnå "NVE-rente" (regulert avkastning på bokført verdi i monopolvirksomheten ved effektiv drift). Denne renten er synkende som følge av fallende renter i markedet. Eier kan med denne bakgrunn sette krav om avkastning fra monopolvirksomheten, men må ta hensyn til uttalelse fra NVE om at behov for økte investeringer i nettet medfører at det ikke er rom for utbytte før etter 2020.

Historisk sett har pris på elektrisk kraft hatt store svingninger og bølgene går over mange år. Levetiden på de dyreste anleggene er typisk over 100 år. Dette medfører at i 5-10 års perioder vil man i noen perioder oppnå svært høy avkastning og andre perioder lav avkastning på verdien av produksjonsanleggene. Løpende avkastning bør derfor vurderes over siste 20 år. Det er også slik at innen kraftproduksjon er avkastning bestemt av utbyggingskostnad, rentenivå og kraftpris og i liten grad løpende driftskostnader.

For VOKKS Kraft betyr dette at med de priser vi hadde 2007-2011 var årlig inntekt på kraftproduksjonen 15 mill kr/år høyere enn de priser vi hadde i 2015 og forventer fram mot 2020.

Vår konklusjon er av anbefaling om å stille krav til utbytte/avkastning ikke er realistisk og vil lett skape feil forventninger i forhold til svingninger i rammevilkår som ikke kan påvirkes av selskapet.

Kapittel 7

Problemstilling III

Det er NVE som regulerer og fører tilsyn med skille mellom monopol/konkurransetsatt virksomhet. Det er ingen grunn til at selskapet skal gjøre grep utover det NVE krever dersom dette medfører svekket resultat for selskapet.

Med hilsen

Arne Nybråten
VOKKS AS

Telefon: 61 11 27 00 Telefaks: 61 11 27 05 E-post: firmapost@vokks.no www.vokks.no

VEDLEGG UTTAELSE FRA NORDRE LAND KOMMUNE